

Ion Drăgușanul

Vechi colinde bucovinene

„Veniți la jertfele aduse de cei abia inițiați”

Cele mai vechi cântece ale omenirii, colindele, pe care „zeii le-au ctitorit” (Pindar, Nemeene I, 2), din convingerea că doar „cuvântul trăiește vreme mai îndelungată decât faptele” (Pindar, Nemeene, IV, 1), s-au numit, pe vremea orgolioșilor ionieni, „peanuri”, cu rădăcină în „imnele Titanilor”, după cum mărturisea Strabon (Geografia, II, XII. 12,13: „Peanul tracilor este numit de eleni imnul Titanilor”).

Pe vremea aceea, „anul se împlinea la răsăritul Pleiadelor” (Polybios), pentru că, odată cu ivirea „gingașelor fete ale uriașului Atlas” (Pindar, Nemeene, IV, 1), abia „acum anul sfânt se împlinește / Și Horele sărbătoreau pentru masa lui Apollo” (Pindar, Paiane, I, 52): „O, Hore tinere, frumoase și prinse-n rotitoare dansuri, / Având veșminte-nrourate, gătite cu frumoase flori... / Veniți la jertfele aduse de cei abia inițiați / Să ne meniți recolte bune și favorabile anotimpuri” (Orfeu, Cele trei Hore). Acolo, la masa sărbătorească a Soarelui, în jurul căreia se roteau, în dansuri amețitoare, Horele, „La masa de unde răii sunt izgoniți prin blânde daruri, / A răsărit Pean, vindecătorul cu plante, anume ca să-și arate sănătatea / Cu armonia lui deplină umplând întregul univers” (Proclos din Lycia, Imn către Helios).

Dar „armonia deplină” a cântecelor tracului Pean, care, desigur, se acompania cu „lira tracului neam”, avea o obârșie în timp, pentru că „peanurile” fuseseră, în fond, „Imnele Titanilor”, ale „copiilor falnici născuți de Glie și de Cer”, fiind „obârșia și începutul mult încercatei omeniri” (Orfeu, Către Titani), pentru că „oameni și zei – un singur neam (înseamnă); căci dintr-o singură mamă / Ne tragem răsuflarea” (Pindar, Nemeene, VI, I, 1), justificând, în fața Timpului, numai în fața Timpului, superba odă a tragicului Orfeu, pe care mă simt obligat să o reproduc, pentru a v-o reaminti, mai pe larg: „Titanilor, copii falnici, născuți de Glie și de Cer, / Voi, bunii și străbunii noștri, stând pe tărâmul celălalt, / Sortiți Tartarului și beznei genunilor de sub pământ, / Obârșia și începutul mult încercatei omeniri / Și-a celor care populează văzduhul, marea și uscatul, / Căci numai voi sunteți părinții oricăror neamuri de pe lume”.

Iată, deci, că imnele, pe care noi le numim colinde, vin de la protopărinții neamurilor europene (așazisa „rasă nordică”) și însemnau, în vremuri imemorabile, un ritual profund, cuprinzând cântece și dansuri, în cinstea Timpului, numai a Timpului, omagiat prin intermediul celor doi copii ai săi, Soarele și Luna, iar de la imitarea rotirii astrilor cerești („colinda”, în latină; „cylindea”, în greacă), prin horă („choreia”, în greacă, dansul numindu-se, acum, „choros”), deci de la acel ritual străvechi vine și numele de colidă, un nume care consacră o datină de măcar două ori mai veche decât creștinismul.

Lucrurile astea s-au știut până de curând și au și fost mărturisite, în baza altor surse străvechi, de Simeon Manguica, în „Călimariu Iulianu, gregorianu și poporalu român, cu comentariu, pe anul 1882”, apărut la Oravița, în toamna anului 1881. Manguica, aidoma contemporanilor săi, avea o erudiție răzvrătită, un fel de veșnic neastâmpăr al sufletului, care contrastează cu erudiția contemplativă a contemporanilor noștri sau de cea sfertodoxă a scriitorimii sucevene de azi. Concluziile formulate de Simeon Manguica (pg. 41) îndreptătesc la căutare și susțin imaginația vie în neostenitele ei tentative de căutare de sine, așa că o să le reproduc drept argumente pentru susțineri ulterioare și însoțindu-le, unde e cazul, de comentarii puse între paranteze:

„Deci, constatăm, în reasumare,

a) cum că „colinda română” ca **cult de Soare**, ca **cult al Soarelui personificat ca Zeu**, are o însemnătate arheologică (**Comentariu:** În folclorul nostru, se păstrează, prin Ostrea Novac-Jidovul, numele egiptean al Soarelui, Osiris, ca variantă a grecescui Sesostris; „brazda lui Troian” se mai numește și „brazda lui Ostrea-Jidovul”, Jidov însemnând Uriaș. Explicația poate fi aflată în Cartea a doua, capitolul III, a „Istoriilor” lui Herodot, în care se spune: „Săvârșind întruna asemenea fapte, străbătea continentul, până când, trecând din Asia în Europa, îi supuse și pe sciți, și pe traci. La aceste popoare cred eu că se află hotarul cel mai îndepărtat, până unde a ajuns oastea egipteană, căci numai în ținutul acestora se mai întâlnesc stele înălțate, iar mai departe urma lor nu se mai vede”. Herodot se referă la „Cheile Bîcului”, un șir de pietre uriașe, care duceau de la fosta capitală a Hyperboreilor, Piroboridava, aflată lângă Tecucii de astăzi, până la Don, monumentul megalitic fiind făcut de ultimul Osiris, Rhamses al II-lea. Gloria lui Osiris, fiu al Timpului, era aceea de a fi „arat și semănat primul”. De altfel, în cronică „Akasha” se spune că, „în figura lui Osiris, egiptenii percepeau acțiunea Soarelui asupra Pământului” nu numai ca rodire, ci și ca semănat și arat. Tocmai de asta, colinda scandată, pe care noi o numim „urătură” sau „plugușor”, este imnul închinat Soarelui (Albul, Aplu), în vreme ce colindele cântate sunt închinat Lunii, Alba sau, în limba băștinașilor, Eftepir, Crăiasa Zăpezii, pentru că, așa cum se spune în „Saga”, versul 25, „Luna a fost modelată de zei pentru a indica ciclurile timpurilor oamenilor”);

b) cum că chiar cuprinsul colindelor române este mai că identic cu colindele copiilor din Roma și din Grecia veche;

c) cum că ospățul sau ziua junilor colindători români este identică cu **dies juvenalis** din „Saturnalia” la Romanii vechi (**Comentariu:** Cele mai vechi cântece ale omenirii „se cântau, ca să nu se uite”, după cum scria Aristotel prin secolul al IV-lea înainte de Hristos. Obiceiul acesta avea să fie abandonat, ulterior, de popoarele desprinse și individualizate din Hyperborei, din „rasa nordică” – după cum formulează istoriografia occidentală. Dar, în antichitate, încă se mai păstrau cântecele inițiatice ale Titanilor, mai ales la populațiile de prin munți. Se cântau, contaminate folcloric, și la Roma, dar între Saturnalii și datinile noastre de iarnă nu există nici o filiație, datinile noastre fiind, așa cum se va vedea, sărbători de primăvară, sărbători ale timpului Argimpassa, timpul „tregerii zăpezii în iarbă”);

d) cum că Turca (Țurca), Bresaia, Cerbuțul și Vasilca română, ca parte întregitoare și dramatică a colindei, încă se țin de cultul de soare și formează cu colinda, laolaltă, o totalitate sistematică (**Comentariu:** Cu o excepție, reprezentată de jocul cu măști dedicat morții și învierii Timpului, în zodia Capricornului, zodie reprezentată de Cerb sau de Capră, acest dans ritualic fiind jucat, chiar și în 28 decembrie 1656, conform mărturiei lui Conrad Iacob Hildebrandt, pe care îl voi cita ulterior, în vremea solstițiului de iarnă, dar nu într-o sărbătoare solară, ci în cea a Crăiesei Zăpezii, Eftepir, Lucia sau Alba, adică Luna. Crăiasa Zăpezii, deci Luna, era serbată pe tot parcursul iernii, timp de nouăzeci de zile, până la ivirea „Celui beat de dragoste”, Dragobete, deci a Soarelui. Învierea Timpului însemna o sărbătoare distinctă, numită An-Dar, adică Darul Ceres);

e) cum că colinda română și instituțiunile ei se îndepart foarte tare de izvoarele cunoscute ale credinței creștine și chiar prin aceasta se dovedește vechetatea colindei române (**Comentariu:** Sfântul Augustin spunea: „Ceea ce, în prezent, se numește religie creștină a existat la cei vechi și

nu era absentă la începuturile neamului omenesc, până la apariția lui Hristos întrupat, după care religia adevărată, care era deja prezentă, a primit numele de religie creștină”. Din păcate, agresivitățile pământești ale celor care au sfârșit Biserica lui Iisus în două, apoi în puzderii de culte, s-a manifestat și împotriva memoriei vechi. Și trebuie precizat că și simbolul crucii a existat dintotdeauna, drept literă sfântă care desemna rotirea soarelui pe cer (la felahii egipteni, crucea stilizată, trefla, simboliza nordul), crucea și colinda însemnând, în fond, intrarea în armonie cu „Soarele Dreptății”, cum a fost numit și este Iisus Hristos. Colinda păgână, pe care noi o numim laică, după ce, prin secolul al XIX-lea, se numise „umblatul cu Malanca”, datorită însoțitorilor mascați, care realizau „partea dramatică” a ritualului, ține de credința creștină, în măsura în care ține de toate credințele omenirii, care, de fapt, sunt una singură, cea inițială, ulterior regionalizată și adaptată pentru a legitima conducători și organizări statale. Veți vedea că toate colindele „creștine” au fost, la origine, „colinde de Bobotează” sau „cântece de stea”, scrise de călugări și interpretate, de Bobotează, doar de episcopii bisericești. Datorită oportunismului tradițional al românilor, aceste încropiri au prins, au fost preluate de „gospodari”, dar cu consecința fericită că, după preluare, textele brute și neîndemânate au fost șlefuite de generații, până la a deveni adevărate nestemate folclorice. Cât despre „vechetea colindei române”, aceasta este confirmată și de refrene, în primul rând de reminiscența lingvistică „Leru-i Ler”, însemnând „Legea-i Lege”, deci un legământ sacrosant, precum și aparent banalul „florile dalbe”, care sunt, de fapt, „florile d’Albei”, așa cum Dochia este „d’ochia”, cu variantele „d’ochiana” și „d’ochioșica” sau „d’ochioșța”, adică oacheșă);

f) cum că popoarele slave nu au integritatea și sistema, dar nici cuprinsul colindei române (**Comentariu:** Toate populațiile din zonele de câmpie-deal au pierdut datina străveche, și nu numai slavii. Doar în munți, din Balcani și până în munții de pe malul Rhinului, ba și mai departe, până prin Provence, datina s-a păstrat până astăzi, cu mai multă sau mai puțină fidelitate, dar fără inițieri, fără memorie și, deci, fără posibilitatea intrării în armonie cu „cel Veșnic și Nedeslușit”, care „ne-a creat, dar căruia nu-i datorăm nimic, pentru că nu pretinde nimic”, cum spun „Textele Taoiste”).

Colindele erau destinate unor „boieri mari” sau, cum se întâmplă în foarte multe colinde vechi bucovinene, unor „boieri plugari”, adică vlahilor. Iar semnul egalității între „boier” și „vlahi” l-a pus Dimitrie Cantemir, care, în capitolele XV și XVI al des citatei, dar tot mai rar cititei „Descrierea Moldovei”, susține afirmațiile deja încetățenite în epoca lui, referitoare la inexistența unei clase țărănești de origine valahă în Moldova, vlahii fiind, încă din vremea Descălecătului, toți boieri, ierahizați, ulterior, în trepte ascendente, pe temelia largă, dar sărăcăcioasă a razeșismului: „Țărani moldoveni adevărați nu sunt deloc. Cei pe care îi aflăm se trag din ruși sau din ardeleni sau ungureni, cum avem noi obicei să le zicem. Căci, în veacul cel dintâi după descălecătul Moldovei, Dragoș o împărțise toată între cei care au venit cu el, când a găsit țara cea nouă pustie de locuitori. Dar fiindcă se părea că nu e cu dreptate ca un boier să muncească la alt boier (pentru că toți cei ce se trăgeau din sângele Roman se socoteau boieri) și fiindcă neamul deprins cu armele se socotea prea bun pentru ca să fie folosit la lucrarea pământului, atunci urmașii lui Dragoș au fost nevoiți să aducă, cu învoirea domnului, oameni din țările învecinate – unde șerbia țăranilor era în obicei – și să-i așeze pe moșiile lor. Că lucrul acesta este adevărat, o dovedește însuși numele de țăran, care în graiul moldovenesc se zice „vecin” și din care se vedește că aceia pe care armele moldovenesti învingătoare i-au silit să muncească pământul au fost, mai întâi, vecini”.

Adevărurile afirmate în paginile 199 și 200 ale lucrării menționate pot fi puse la îndoială; de pildă, în limbajul contemporaneității Descălecătului, „țară pustie” însemna, de fapt, ținut neorganizat statal, și nicidecum nelocuit. Dar informația care ne interesează pe noi, în contextul acestei cărți, este cea a unei convingeri cu mare notorietate în epoca respectivă, și anume „boieria” vlahului plugar, o „boierie” care se regăsește, trufașă, în toate colindele „boierilor plugari” români);

g) cum că „calendae” latin nu s-a urzit din „calare” (chemare) latin, ci din „**colinda**” sau „**cylindea**” grec, care înseamnă: rotare, întoarcere, **învârtire de soare ori de lună**, în solstiții ori lunistiții, și aceasta se condiționează de la cultul de soare și de lună, adică de la curgerea soarelui și a lunii jur-împrejur prin zodiac;

h) cum că, cu privire la cultul de soare, „colinda noastră” poate să-și aibă originea sa și în „coros” grecesc, de unde și „corindos”, predicat al Zeului de Soare (**Comentariu:** „Învârtire de soare ori de lună” avea, desigur, o imitare terestră, prin horă, prin „jertfele aduse de cei abia inițiați”. De altfel, și la egipteni, Horus, fiul „Soarelui” Osiris și al „Lunii” Isis, este, de fapt, ca și „Chorus” al grecilor, rotirea pământescă, pe care o numim horă. În timpul inițiaților, horeia, săvârșită de personaje cu măști, făcea parte din ritualul colindei, după cum au mărturisit și Hecateu Abderida, și Diodor Sicul, și Strabon, dar și Orfeu sau Pindar, ca să nu mai vorbesc de litaniile din „Cartea egipteană a morților”);

i) cum că „colinda”, care sună și „corinda”, poate să-și tragă etimologia chiar și din jocul „hora”, „choreia” grecesc, „chorea” latin, cu privință la soarele personificat drept Zeu și judecător jur-împrejur prin zodiac (**Comentariu:** Eu cred că și colinda, și hora, ca imn și ca desfășurare dramatică în cadrul aceleiași sărbători, purtau nume înrudite. Este de presupus că mai întâi a fost dansul și abia apoi scandarea, care sfârșește, ca stare de fruct, prin cântec);

k) cum că „colinda” noastră poate proveni chiar și din „calendae” latin, cu convertirea lui „a”, rădăcat în „o”, precum cere fiziologia psihologică a limbei față cu „i”, vocal subțire din final (**Comentariu:** Și ritualul omagierii Timpului prin intermediul „copiilor” săi, Soarele și Luna, în toată complexitatea lui, dar și măsurarea timpului prin calendare, însemnau niște convenții care vizau, de fapt, același fenomen; prin urmare, cuvintele care definesc diverse fațete ale aceleiași convenții sociale nu pot fi decât asemănătoare și înrudite);

l) cum că „colinda” noastră, după Isidor, poate deriva și de la „colere”, de unde „colenda” latin, cu înțelesul de a aduce cult, a adora, a cânta întru preamărirea unei Zeități (**Comentariu:** Poate că de la „colere” și de la „colenda” vin și numele colindei, și numele horei, și numele calendarului, dar nu vom avea niciodată certitudini, din simplul motiv că noi suntem, precum am fost, un neam nemărturisitor, în ciuda conservatorismului mimetic probat de datini, de tradiții și de obiceiuri. Pe vremea unui neam mărturisitor, cel al elinilor, colindele se numeau „peanuri ale tracilor” și însemnau o moștenire sacră, moștenirea „bunilor și străbunilor”, cum formula Orfeu, numită „Imnele Titanilor”).

Titanii au rămas în spectacolul Europei. Mi-e greu să spun că în memorie, pentru că toate „Carnavalurile Uriașilor”, care se organizează prin Belgia, prin nordul Franței și chiar prin Germania, nu înseamnă memorie, ci un spectacol moștenit ca spectacol. Și la noi, cu ocazia iarmaroacelor de până mai ieri, evoluau, pe picioroange, „Uriașii” sau „Jidovii”, un El și o Ea fără identitate, deși simbolizau, cândva, Soarele și Luna, numindu-se Aplu și Alba, dar Aplu/Alba însemna „Cel/Cea Fericit/ă”.

S-ar părea că „uriașii” au fost oamenii pașnici din civilizația pe care noi o numim cucuteniană, oameni care construiau case cu până la trei etaje, care nu cunoșteau Timpul și, tocmai de asta, erau profund fericiți, ca „generație de aur”, cum spune Hesiod în „Teogonia” și în „Munci și zile”, dar și Lao Tse în „Texte Taoiste”, oameni care credeau în acel ceva Nedeslușit și Veșnic, care există dincolo de Roata Cerului (Ur Anu, de unde Uranus al grecilor) sau în Sfântul Cer (Tarkit Anu), căruia evreii aveau să-i zică Tată Ceresc (Anu Yahve; interesant este că și grecii, prin numele lui Zeus, care definește tot roata cerului, dar printr-un import lingvistic persan, perșii numind cerul Deaus, după cum scrie Herodot; deci și noi, creștinii, când vorbim de

Dumnezeu, vorbim, de fapt de... cerul care stăpânește peste ceruri). Civilizația aceea superbă a fost spulberată, pe la anul 2500 înainte de Hristos, de invazia nordicilor ionieni, de o violentă populație păstorească, rostogolită peste o pașnică populație agrară (de aici, mitul lui Abel și Cain, consideră Iorga, în fișele pentru o istorie a umanității). Când prima bardă aruncată de mâna unui om ucide un alt om, începe să existe Timpul, se spune în „La Voluspa”. Titanii ar fi fost „aruncați în Tartar”, adică peste munți, în Ardeal, în vreme ce Giganții pleacă, pe „Calea cea demnă de admirațiune” („Oamenii mășăluiau veseli spre paradisul speranței lui”, se spune în „La Voluspa”, versul 50), de la Piroboridava, din ținutul Tecucilor de astăzi, spre Asia, unde îl vor cunoaște pe Lao Tse și îl vor copleși cu știința lor, învățatul chinez alegând să moară după datina lor, adică urcând pe un vârf de munte pentru a intra în armonie deplină cu Nedeslușitul.

Urmașii Titanilor hyperborei s-au numit pelasgi, iar numărul pelasgilor („copiii pământului negru” sau „capetele negre”, conform altor izvoare antice) era copleșitor față de cel al ionienilor. Chiar și în vremea lui Herodot, deci după alte două invazii nordice, pelasgii, numiți, mai târziu, moesi, apoi traci și daci, cuprindeau toți munții Europei („Înălțimile vor proteja pe toți locuitorii Pământului / Și mai ales pe cei care continuă linia Uriașilor”, se spune în „Saga”, versurile 49, 50; Uriașii „au locuit pentru totdeauna în marea casă a vânturilor”, adică în munți, se spune și în „Edda”, versul 60).

Herodot, ca și poeții elini, constată o masivă infuzie de „sânge urieșesc” în etnogeneza neamului grecesc: „Neamul elinilor, după câte mi se pare mie, de când s-a ivit, s-a folosit neconținut de aceeași limbă. Pornind de la începuturi modeste, puțin numeros, s-a înmulțit până a atins numărul neamurilor din zilele noastre, mulțămită mai ales **amestecului ce s-a făcut cu numeroșii pelasgi** și multe alte neamuri barbare” (Istorie, Cartea I, LVIII).

Romanii îi numeau pe aceiași protopărinți hyperborei Rahmani, rahmanii fiind omagiați de români, de-a lungul istoriei lor, prin Paștele Blajinilor. În „Coran”, Profetul Mohamed îl numește pe Allah „er Rahman”, adică „Cel Îndurător”, deci... Blajinul. „Coranul” e o Carte Sfântă târzie, dar Tatăl Ceresc e unic, același pentru toate religiile, iar Legea lui, inițial „cântată ca să nu se uite”, încă mai dăinuie prin munții Carpați, dar fără ca să-și mai amintească cineva de sacralitatea legământului „Leru-i Ler”.

Refrenul colindelor, un legământ sacru

Colindele românești, intuite drept cele mai vechi cântece ale omenirii, s-au bucurat de atenția cărturarilor europeni și, ulterior, chiar și de interesul fălos al românilor. „Grimm, Miklosich, Schuller, Tomaschek, Cassel etc., dintre streini, se ocupă serios cu studierea colindei noastre”, constată, în 1882, bucovineanul Ioniță Bumbac, cel care află, din lecturi nemțești, că trubadurii din Provence (trubadur înseamnă „născocitor”, pentru că vine de la verbul „trovar”, care înseamnă „a născoci”) au creat, prin secolul al IX-lea, „o specie de poezie lirică, „Alba” (!)”, iar existența „florilor Albei”, preluate de trubaduri din mitologia „Galiei Cisalpine” (Belgia și nordul Franței) îl pune pe gânduri pe năzuosul, dar inteligentul bucovinean, care are revelația faptului că în colindele noastre se comite o confuzie, că refrenul nu vorbește despre „florile dalbe”, ci despre „florile d’Albei”, Alba fiind, desigur, o zeităte păgândă, „lumina zilei”, după Ioniță Bumbac. Dacă n-ar fi fost, conform firii sale, prea grăbit și prea superficial, Bumbac ar fi înțeles lesne că Alba este, de fapt, Luna, Crăiasa Zăpezii, Eftepir, Cândva o fată frumoasă, Eftepir a avut parte de blestemul Horelor geloase, care au transformat-o într-un mestecăn, și-abia târziu a fost slobozită din carnația lemnului și așezată Crăiasă, deasupra norilor, într-un palat de cleștar și mărgăritare. Crăiasă a Zăpezii și stăpână a lupilor, îndepărtată din calendarele civilizației umane, în creștinism, cu Sfântul Andrei. Amestecul brutal al religie în spiritualitate, manifestat chiar și în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când colindele laice străbune încă erau hăituite și, în cele din urmă, înlocuite cu barbarisme mitologice, precum „colindele creștine”, au durat

conștiințele cu mult, mult înainte ca locul metafizicului să fi fost luat de religii. Un poet și filosof latin, Titus Lucrețius Carus (97-58 î.e.n.), întreba retoric, în „Fenomenele naturii și religia”, fragment tulburător din „Poemul naturii”, dacă-și poate cineva câtă suferință și câtă umilință a adus omul omenirii prin inventarea religiei, deci prin relaționismul care îi condiționa speranța veșniciei, un relaționism care vine după integrarea în Marele Tot, prin contemplare, și în care intermediarul (preot, ierarh, sfânt) instaurează polybiusianul bir pe naivitate, dania: „Nenorocitul om, ce dat-ai puteri divine, / Astfel de fapte mărețe și astfel de crudă mânie! / Câtă durere și gemet făcutu-ți-ai, omule, singur, / Ce suferinți pentru noi, câte lacrimi copiilor noștri!” (Antologia poeziei latine, pg. 33). Prin inventarea religiilor, spune Lucrețius, s-a înrădăcinat, la oameni, „o groază / Care ridică oriunde în lume noi temple, silindu-i / Pe muritori să-și îndrepte spre ele în zile de slavă” ofrandele, amăgiți că „viață de veci le dădeau” zeii, despre care „credeau că aceștia-i întrec cu a lor fericire, / Nimeni fiind dintre ei (zei – n.n.) chinuit de-ngrozirea pieirii”. În epoca neprecizată a înstrăinării, a desprinderii deslușitului din nedeslușit, oamenii „Statorniciră în cer locuințe și temple divine, / Căci ei pe boltă vedeau cum alunecă soare și lună, / Ziua cea dulce și noaptea și stelele reci ale nopții, / Torțe în bezne hoinare și flăcări pe cer zburătoare, / Nouri și rouă și ploaie, zăpadă, vânt, trăsnete, piatră, / Iuți vijelii, uriaș bubuit ce de sus amenință” (op.cit., pg. 32), deci o impresionantă recuzită a naturii, care determină nașterea simultană a mitului și a religiei, omul având nevoie de un mijlocitor în relația sa cu Marele Tot. Până atunci, când încă „nu cunoșteau numele zeilor”, cum zice, cu trufie elină, Herodot, oamenii îmblânzeau natura prin cântecele lor inițiatice, cântecele pe care astăzi le moștenim, în cioburi stranii, sub numele de colinde, deci mesaje pe care nu le mai înțelegem, dar care mai păstrează, în refrene, stăruitoare religve lingvistice.

Refrenele colindelor românești au stârnit interesul multor cărturari români, începând cu „renumitul și nemuritorul Șincai” și cu „strălucitul Petru Maior”, „acești doi bărbați” fiind urmați în lustruiri latiniste de o puzderie de învățați români, dar ceva mai târziu, adică după 1848, când „mari bărbați”, la fel ca Arune Pumnul, pricep că nu există o cultură română, că „în tinda bisericii” e doar pustiu și fătarnicie, așa că își asumă rolul de luminători ai neamului și de ctitori ai limbii române, drept „sigiliu al dumnezeirii”. Până la Școala Ardeleană, nu existase o limbă română și nici români, cu excepția iobagilor, care erau numiți cu un cuvânt asemănător, „rumâni”. Locuitorii din cele trei provincii românești se revendicau, în fața călătorilor străini, drept urmași ai legendarului Flaccus (Flachus), își spuneau flaci sau valahi, dar fără să știe că Flachus este, în memoria lor subconștientă, Pelasg și că ei, prin dreptul valah, care este similar „legilor pelasgine”, pe care le menționează și expune pe larg chiar și Homer, în „Iliada”, sunt urmașii pelasgilor. Numai că pelasgii erau deja uitați, izgoniți din ansamblul memoriilor europene, așa că trebuia născocită o altă rădăcină, dar una nobilă și impresionantă, pentru neamul nostru lipsit de memorie și de identitate. Școala Ardeleană, aidoma cronicarilor moldoveni de odinioară, a plusat pe vecinătatea temporală vag cunoscută, retezând rădăcinile neamului la vremea romanilor și a dacilor. Atunci, în vremea încropirii unei genealogii naționale, apar și se răspândesc o sumedenie de „tradiții”, menite să ne romanizeze cu orice preț și în orice chip. La arienii care plecaseră din Carpați, protopărinții, rememorați drept cuplu inițial, se numeau BaBa, adică Bătrân și Bătrână, dar cu semnificația de cei vechi, buni și înțelepți, semnificație păstrată până târziu în cancelariile voievodale ale provinciilor noastre și nu numai. În colinde, sunt menționate „neveste d’ochioșele” sau câte o fată „d’ochioșiță negri-s ochii”, așa că Gheorghe Asachi inventează și o soră a lui Decebal, Dochia, de care s-ar fi îndrăgostit împăratul Traian, dar și o „BaBa Dochia”, care locuia în muntele Ceahlău, munte numit, până la Asachi, Pionul (Pioni se numeau troienii balcanici, din rândurile cărora se selectau viitorii preoți ai Soarelui; vestigiile care încă se mai zăresc pe Ceahlău sunt, de fapt, ruinele „capiștilor lui Apollo”, pe care le-au distrus agresivii călugări creștini, așa cum au distrus și cum încă mai distrug scrierile runice de la Cotârgași, în munții Dornelor, fără să înțeleagă, în dogmatismul lor exagerat, că scrierile acelea vorbesc despre același Dumnezeu, cel invocat cu sacrul „Oi” din „Oi, Leru-i Ler”, dar și din cercul în care îl gravau fenicienii, atunci când încrustau pe stâncile Mediteranei, invocația „NeikOY” (conform inscripției

din Rhodos, ANAPO'NEIKOY, ANAPONEIKI), din care derivă, total demitizat, celebrul Neică al oltenilor). În colinde, exista și Bădica Troian, Bădica însemnând, ca și Budha, Înțelept, iar Troian însemnând, în ciuda aparențelor, Soare, astrul personificat de Sesostriș, de Ostrea Novac-Jidovul, dar Școala Ardeleană, mânăta, de altfel, de bune intenții, l-a transformat pe Troian în Traian, iar pe Înțelept, pe Inițiator, l-a banalizat, decăzându-l la statutul de conducător obștesc.

Biserica, la rândul ei, încrâncenată în ștergerea memoriei, și-a introdus propriile ei simboluri și personaje, încercând să înlocuiască străvechile colinde cu niște încropiri propagandistice, numite „Vifleimuri”, precum și cu dogmaticile „Cântece de stea”. Pentru susținere dramatică, s-au inventat „Irozii”, care să înlocuiască și jocurile cu măști, și manifestările ritualice de teatru păgân, încă identificabile în textul colindelor care vorbesc despre dragostea dintre Soare și Lună, care nu se va săvârși niciodată (în „Irozii”, tentativa de înlocuire a numelor vechilor elemente ale credinței veșnice cu nume noi este extrem de transparentă: „Eu sunt filosoful Melchiorat, de la împărăția Persiei, și am venit ca să te întreb cui te închini: Soarelui, lunei sau stelelor? Că, din steaua ce ni s-au arătat, am cunoscut că s-a născut pe pământ un împărat mare și acestuia trebuie să ne închinăm!”).

Fără îndoială că și textele creștine, unele dintre ele – foste „colinde de Bobotează”, fac parte din patrimoniul nostru național și merită prețuite ca atare. A confunda, însă, colinda, cea mai veche creație poetică a omenirii (nu a românilor, ci a tuturor neamurilor europene; meritul străbunilor noștri este acela de a fi păstrat, prin datină, acele creații, chiar dacă s-au pierdut, datorită ignoranței și datorită absenței memoriei, cele mai multe din inițierile primordiale în intrarea în armonie universală), a confunda, deci, colinda cu lirica despre nașterea lui Iisus Hristos înseamnă o greșeală. O greșeală pe care, înainte de Simeon Manguia, o înțelesese bucovineanul I.G. Sbiera.

I.G. Sbiera, ucenicul și continuatorul operei lui Arune Pumnul, a sesizat că formula sacramentală din refrenul colindelor înseamnă altceva decât s-a crezut până atunci, un altceva care nu are nici o legătură cu romanii și cu împărății lor, ci cu străbunii acestora, Larii, care, ceea ce nu se știa atunci și nu prea se pricepe astăzi, erau și străbunii celorlalte neamuri care fac parte din așa-numita „rasă albă”. Șincai și Maior erau de părere că „Ler” eternizează numele împăratului Aurelian, „acest prea strălucit împărat și bărbat ostaș, născut în Dacia”. După 1848, brașoveanul George Săulescu, luând în studiu formula derivată „Veler și Velerum”, crede că împăratul înveșnicit prin refren ar fi Valeriu, deși în textul colindelor s-ar fi „păstrat orația și cultul misterelor mitriace, simbolul anului solar, ce de bună seamă s-au cântat de Romani, oarecând chiar și în Roma, pe la ferestrele senatorilor și ale patricilor, la carile s-au adus, mai apoi, și din legenda nașterii Mântuitorului”. Numai că, deși romanii au avut numeroși mărturisitori (istorici, filosofi, geografi, poeți; Vergilius, de pildă, în „Georgicele”, consemnează că, în ținuturile boreale ale dacilor, „locuitorii petrec în joc lungă noapte de iarnă”, „în joc”, nu în Saturnalii), colindele nu sunt menționate de nici un autor, iar serbările dedicate lui Mithra, pe larg și adesea descrise, nu seamănă deloc cu sărbătorile noastre de iarnă, care, pe vremea romanilor, nici nu se petreceau iarna, ci primăvara, după echinocțiul de primăvară și până în 15 mai, odată cu răsăritul Pleiadelor, când, cum scrie Strabon, în „Geografia” (X.3.7.), inițiatii, „sub înfățișarea unor slujitori sacri, vără spaimă în cei din jur printr-o coregrafie războinică, ce evoluează în vacarmul asurzitor al ținbalelor, al surlurilor, al armelor izbite laolaltă și în sunetul ascuțit al flautelor și al țipetelor”.

Atitudinile desuet latinizante, desfășurate și pe fondul unei adevărate bătălii ortografice, în care etimologiștii catapultau orgoliile contemporanilor direct pe cele șapte coline ale Romei, au farmecul lor, de „socotiște ce mi-s cunoscute până acuma despre înșămănța refrenului” străvechilor colide ale umanității, așa că voi reproduce câteva astfel de „socotiște”, de care I.G. Sbiera ținuse cont, atunci când cutezase să spargă barierele convenite ale temporalității:

„În urma acestora vine, apoi, d. At.M. Marienescul și zice, în „Colindele” sale, la pag. VII-VIII: Esclamațiunea de'n colinde „Leru-mi” etc. arată ca cu degetul numele Aureliu. Aurelii,

însă, au fost doi înși. Aureliu Tit Antonin Piul a domnit dela 138-161; iară Aureliu Marc Antoniu Filosoful, de la 161-180 d. Cr., și ca împărați romani și pe pământul Daciei, unde suntem, astăzi, noi, toți Românii. Domnirea lor – durând 42 de ani – se numesce epoca Antoninilor, în carea acești împărați romani – dintre toți domnitorii lumii – au făcut mai mult pentru fericirea popoarelor, și istoria mărturisește că genul ominesc neci când a avut stare mai bună, ca în epoca aceasta, pentru ce și eu crearea colindelor o repun în acest timp, cu atât mai tare, cu cât îmbii împărați apar a fi un spirit, și Leru-mi arată suvenirea măreață a numelui lor, ce nu poate fi alta decât un suspin, cântare după Aurelii. De ar fi ca și mai precis să decidem, oare care Aureliu? „atunci eu răspund că Filosoful”. Și care-și, la pag. 171, mai zice încă: „Leru și Lero e abreviat desmerdătoriu. Toate popoarele au datina a face deminutiv sau a abrevia numele aceluia pe care îl iubesc. Această exclamațiune cuprinde în sine un suspin după iubitul Aureliu și e în vocativ. Leru-mi și Lero-mi e cu pronumele posesiv meu”.

În „Revista română” de’n 1853, broșura de’n Juniu, Iuliu și August, la pag. 397, zice d. I. Misail, într altele, referindu-se la Șincai: „De altmintrelea, Aurelian fu un împărat bun și iubit de Români; deși, pentru un momînt, el periclita soarta Romîniei, poporul nostru îl pomenesce și astăzi, cântând cu jale, la colindele Crăciunului: Hai, Lerum Doamne! Adecă: Hai, Aureliane Doamne!”.

Deși latinist fanatic, I.G. Sbiera nu a împărtășit aceste făcături latiniste („eu țin de rătăcite amândouă socotințele acestea”), care aparțin, ce-i drept, unor nume celeste ale culturii române, „cu merite nemuritoare”, dar și geniile au dreptul la „rătăciri”, inclusiv Sbiera, care admite o rădăcină creștină a colindelor („prin ele se serbează nascerea mîntuitorului”), dar și o superbă individualitate spirituală („la noi, colindele formează un cult, așa zicând”).

Sbiera înțelege că în colinde, urătura sau plugușorul fiind tot o colindă, se permanentizează cultul strămoșilor, dar numai al strămoșilor romanilor, căroră „li se aduceau diferite sacrificii și o sărbătoare anume era așezată în onoarea lor... pe ziua a șeptea înainte de Idele lui Maiu, adecă pe a 9 Maiu”.

Romanii își numeau strămoșii Lari. „Lar este un cuvânt de origine etruscică (Lemur) și să fi însemnat domn sau rege... Etruscii credeau în nemurirea sufletelor, închipuindu-și că spiritele celor morți rămân în case și după moarte, mai cu seamă ale acelor părinți carii, în decursul vieții lor, au petrecut acolo în virtute și amoare... Etruscii ziceau că, după moarte, spiretul devine Lemur”. Iar de la acest „Lemur”, credea I.G. Sbiera, „în gura poporului lesne s-a putut nasce, prin strămutarea literelor, „Lerum” sau „Lerom”, ce se află și în refrenul colindelor noastre”, dar ca invocare, ca „chemare a Larilor sau a Larului, zicând: „o Lere Doamne” sau „o Lare-mi Doamne”.”.

Sbiera își baza argumentația și pe faptul că „sărbătoarea Larilor cea de toamnă pică în 23 Decemvre, pe timpul când s-a născut mîntuitorul lumii”, precum și pe sugestia „că domnul nostru Iisus Cristos încă este un Lar, și încă Larul cel mai mare, cel mai bun și mai binefăcătoriu pentru omenime, carele s-a născut chiar pe timpul sărbătorii acesteia”. Sbiera știa (o dovedește în „Contribuiri...”) că Nașterea lui Iisus s-a petrecut, în realitate, pe la jumătatea lunii aprilie, că prima sărbătoare creștină a Nașterii (Arătării) a fost stabilită pentru ziua de 6 ianuarie și că mult mai târziu s-a optat pentru ziua de 25 decembrie, deci imediat după 23, ziua morții și învierii timpului, numită de daci An-Dar, deci „darul ceresc”. Colindele vorbesc și despre străbunii romanilor, care, cum susține Salustius în „Istoriei”, erau comuni și pentru etrusci, și pentru romani, și pentru moesi (daci, traci, geți, pioni, troieni), ba chiar și pentru felahii egipteni, dar nu invocă străbunii, ci continuă în timp, din ce în ce mai fără metafizic, ritualul intrării în armonie cu universul.

Refrenele colindelor reprezintă, într-adevăr, niște indicii valoroase, dar care se justifică prin frânturi de text, care sunt inserate, aparent fără nici un rost, în colindele pe care încă le mai moștenim și pe care le trăim doar drept omagiu adus Nașterii lui Iisus Cristos.

Colindele, expresii ale unei religii naturale

Începuturile religiei, ale religiei pe care, de vreo două milenii, o numim creștinism, au fost extrem de pertinente, o „căutare a unui cer pentru acest pământ” (Christopher Gerard), un cer care să înlesnească perceperea timpului ca un ciclu, urmând ciclurile cosmice și fundamentând „o religie a anului și a adevărului”, o religie din care lipseau și creația, dar și apocalipsa, în favoarea ordinii, ordinea fiind numită de protopărinți „Cosmos” (Christopher Gerard, *Trovace un cielo sulla terra*). O religie care respingea opoziția artificială dintre „Dio creatore e creature”, precum și opoziția dintre cer și pământ, dintre inimă și corp, dintre credincioși și necredincioși. Păgânismul, în fond, nici nu a fost dualist, natura fiind considerată ca fiind căminul tuturor sau, cum spunea Heidegger, „pământul și cerul sunt la fel de eterni și de muritori, formând un tot unitar”. Și tot Heidegger avea să constate că „păgânismul ignoră dogme și profeți, părinți și credincioși”, pentru că, așa cum mărturisea Hipocrate, „totul este divin și uman în același timp”. Se practica, totuși, asceza, dar „asceza era contemplație a manifestărilor geniului divin; prin contemplare se ajungea la identificare cu Marele Tot”, deci la ceea ce numim, acum, intrare în armonie. Tocmai de aceea, opina Amanda K. Coomaraswamy, „un adevărat studiu al folclorului român ar trebui să înceapă, în același timp, cu un psiholog, un teolog și un metafizic”. Și tot ar fi prea puțin, pentru că niciodată nu vom putea reface integral notorietățile unei anumite epoci, prin notorietăți înțelegând ansamblul de experiențe, de cunoștințe și de stări metafizice specifice unei anumite durate și atât de răspândite și de uzitate în durata aceea de timp, încât nimeni nu mai avea nevoie să le consemneze, să le încredințeze viitorimii. De pildă, despre „vindecarea cu ierburi”, cu ierburile care se legau în capătul toiagului de călătorie (strămoșul „steagului” pițărailor, călușarilor sau de strânsură) nu vom găsi mărturii în folclor, deși „istoria românilor este istoria lui frunză-verde”, după cum inspirat concluziona Hajdeu. „Româncele din cele mai multe părți ale Bucovinei au datina de a atârna pe sub streășina din fața casei o mulțime de flori, precum și alte plante, legate în mănunchiuri și în formă de cruce: vâsdoage, ochișele, mintă creată, măghiran și mai cu seamă busuioc, cari rămân apoi acolo tot anul. De aici se vede că vine apoi și datina colindătorilor de a încheia o seamă de colinde cu versurile de mai sus”, preciza Simion Florea Marian în subsolul paginii, care adăpostește un final mai mult decât convingător:

„Streșină de busuioc,
Să vă fie cu noroc;
Streșină de măgiran,
Să vă fie peste an;
Streșină de mintă creată,
Să vă fie pe viață;
Streșină de bumbișori,
Să vă fie de-ajutori
La fete și la feciori
Și nouă de sărbători!”.

Din descrierile împodobirii steagului călușarilor, de-a lungul timpului (de la Dimitrie Cantemir, încoace), cunoaștem rolul tămăduitor al busuiocului, măghiranului, mentei, bumbișorilor, usturoiului, pelinului etc., deși plantele acestea nu se administrau ca medicamente (cu excepția boabelor de rouă, culese de pe frunzele și florile lor, pentru spălarea feței), ci mijloceau, prin tainice puteri metafizice, împlinirea unui anumit ritual, care cuprindea dans, cântec și măști. Elemente văzute de toată lumea, de la Orfeu, la Strabon, de la Proclus din Lycia, la Paul de Alep, secretarul Patriarhiei din Constantinopol, care a vizitat și descris Moldova, (1640) sau la Dimitrie Cantemir. Dar au existat și elemente pe care nu le-a văzut nimeni, care se

săvârșeau în taină, la împodobirea steagului, întotdeauna lângă „un copac verde”, întotdeauna după purificare cu rouă sau apă neîncepută (precum în urătură, personajul, când „s-a sculat, / Pe ochi negri s-a spălat, / La icoane s-a-nchinat”), folosindu-se obiecte cu un anume rost metafizic, altul decât cel al folosinței zilnice, precum în colindul reprodus de I.G. Sbiera:

„La picioare? Săbii goale!
La mijloace? Bărbănoace!
Sus, la ușă? Flori de rujă!
Jos, la prag? Flori de mac!
Dar prin casă? Iarbă-aleasă!
Pe podele? Vioarele!
Pe pereți? Stecle verzi!
Dar în tindă? Flori de mintă!
Pe afară? Flori de vară!
La porțiță? Păuniță!”.

Iar copacul verde, simbolul Coloanei Celeste, Stâlpului Pământului sau Arborelui Vieții, pare să fi fost nu bradul, ci mărul-părul, pomul lunar. Nu mărul, nu părul, ci mărul-părul, două trunchiuri care-și unesc în văzduh coroanele, aidoma porților țărănești cu streășină, care tocmai asta simbolizează: Coloana Celestă sau, cum i se mai spunea, Stâlpul Pământului sau Arborele Vieții. Deci, până și banala poartă țărănească e un simbol religios, rostul coloanelor fiind acela de a uni pământul, prin streășină, cu cerul, aidoma merilor din variantele de colindă străveche:

„Cole-n deal, colea în vale,
Mai din jos de ceea cale,
Este-un măr și un păr;
Sub cel măr, sub cel păr,
Este-un pat că de brad
De nouă meșteri lucrat,
Cine doarme-n acel pat?”

sau

„Dinăntea cestei curți
Sunt doi meri și doi peri
La tulpină-alăturați,
La vârvuri împreunați.
Sub cel măr, sub cel păr
Este un pat încheiat
Din scândurele de brad
De nouă meșteri lucrat”.

În cele două variante culese de I.G. Sbiera, există și Calea, dar vag menționată, Calea desemnând mersul stelelor, deci „scrierea de pe cer”, care vestea împliniri sau nenoroc și care, precum în variantele care urmează, culese de Sbiera și, respectiv, de Marian, materializează și sacralizează („Concretețea Veșnicului este Apa”, scria Lao Tse) pe pământ:

„Colo-n zarea ceriului,
La porțile raiului,
Îmi ard două luminele,
Din aceste luminele

Îmi cad două picurele
Și dintru un picuraș
Îmi cresc un pâlținaș
Să se facă-un legănaș;
Și din celalt picurel
Isvorî un râurel,
Râurel cu miros sfânt
Pentru-o scaldă pe pământ”

sau

„Colo-n jos, și mai în jos,
Pe cel câmpușor frumos,
Sunt doi meri mândru-nfloriți
Și doi peri într-auriți.
 La cei meri
 Și-acei peri
Pică două lumânări,
 Pică două,
 Pică nouă,
Pică douăzeci și nouă,
Să se facă feredeu”.

Din păcate, din fostele texte ale omagierii anului lunar (colindele cântate au fost închinat Lunii, iar cea scandată, pe care o numim „urătură”, era închinată Soarelui, nu ne-au rămas decât elemente disparate, pe care erudiții veșnic răzvrățiți, de talia lui Rudolf Steiner, Nicolae Densușianu sau Vasile Lovinescu, s-au străduit să le descifreze, integrându-le și deslușindu-le în spiritualitățile vag moștenite ale „raselor-rădăcină, acceptate de scrierile filosofice, Polară și Hyperboreană” (Steiner, Mituri și mistere egiptene), precum și pe reperele stabilite de civilizațiile vechi. „O, Solon, Solon, – exclama, cândva, un preot egiptean – voi, grecii, rămâneți mereu copii, un grec bătrân nu există! Tineri sunteți cu toții în spirit, căci nu aveți o părere fundamentată pe tradiție îndelungată și nici o știință încărunită de timp”. Ori colindele tocmai asta înseamnă, o „tradiție îndelungată” și o „știință încărunită de timp”, și una, și cealaltă ignorate de popoarele-copii aidoma unor vechituri degradate și cu rost și folos neînțelese. Cei vechi, după spusa lui Lao Tse, considerau apa ca fiind concretețea spiritului universal, așa că feredeu din colindă, picurat din două, din nouă și din douăzeci și nouă de lumânări ale Arborelui Vieții, din lumânări sau luminițe ale coroanei cerești, au avut înțelesuri pe care nu le mai putem regăsi. În „Rig Veda” (X, 27, 15-16), există o explicație a numerelor, dar a numerelor nașterii civilizației omenești, a desprinderii lucrurilor și ființelor deslușite din Nedeslușit: „Și peste om vin cele șapte de jos, cele opt de sus, cele nouă din spate, cele zece din fundamentele bolții de stânci și cele zece din interior, în timp ce mama are grijă de copilul care trebuie alăptat”. Vechimea, precum se vede, avea o comunicare tainică, pe care numai inițiații o puteau dezveli de sub pulberea amăgitoare a cuvintelor. Pentru vechimea aceea, Soarele răsărea în Taur, sub semnul celor douăsprezece semne zodiacale ale constelației (plugul cu doisprezece boi din „Urătură”) și-abia cu 747 ani înainte de Nașterea lui Iisus începu să răsară în Berbec, un parcurs zodiacal integral durând 25.920 ani, adică timp suficient pentru o maturitate inițiatică, menită celor aleși, puțini la număr, nu și popoarelor care rămân într-o veșnică inocență infantilă și care pășesc prin preajma cuvintelor ca pe lângă niște obiecte. Zadarnice sunt toate strădaniile de regăsire a Căii Străbunilor, pentru că și cei deja de departe de noi (grecii, romanii) rătăciseră, se înstrăinaseră, aleseseră vremelnicia, personificând elemente ale Marelui Tot pentru a putea avea relații personale, relaționiste, prin care să se supună unor omnipotențe arbitrare. Atunci au apărut zeii, iar Cartea Sfântă a Inițiaților,

cea cântată ca să nu se uite, a fost cotropită de acele personaje, care nu mai doreau o relație armonioasă, ci supunere, pedepsire și ispășire, care spulberau contemplarea și instaurau, într-o nesfârșită pustietate, autocrația dogmei, care transformă „generația de aur” într-o vremelnică „generație de argint”, urmată de nefericita „generație de bronz”, căreia, cum spune Hesiod, îi aparținem de vreo șase milenii. Ar mai fi unul de îndurat, după calculele vechilor egipteni, și ne-am primesti pentru alte șapte milenii.

După instaurarea zeilor, și colindele au avut de suferit prin vremelnicire. Omul fusese încarcerat în timpul muritor, dar capabil de renaștere, devenise Capricorn (cerb, căprioară):

„Da' boierii-s la vânat
Și nimică n-au aflat,
Numa-un pui de căprioară.
Întind pușca să-l omoară.
– Stăi cu pușca, nu-mpușca,
Că eu nu-s de pușca ta” (Sbiera)

sau:

„Dar boerul nu-i acasă,
Ci-i dus la pădurea deasă.
Și el s-a dus la vânat,
Și-a vânat, cât a vânat,
Și nimică n-a aflat,
Numai cât un cerbușor
Suricel și sprintinior,
Și după el s-a luat
Și din gură c-a strigat:
– Adă-mi arcul să-l săget,
Să-l culc la pământ de tăt!

Cerbușorul a oftat
Și din graiu mi-a strigat:
– Nu mă săgeta pe mine,
Că și eu îs om ca tine!” (Marian).

Colinda Timpului (jocul „Caprei” sau al „Cerbului”, cu moartea și învierea simbolică, în ziua în care timpul-lumină pare să fie răpus de timpul-întuneric, este dedicat Capricornului, deci Constelației Zodiacale „responsabilă” de acest fenomen) își pierde semnificația (probabil mult mai profundă decât cea deja expusă) pentru a se vremelnici printr-un personaj, ce-i drept – sublim, Orfeu, apoi, prin „contaminare” creștină, „Ion / Sânt-Ion / Nănașul lui Dumnezeu”. Trimiterea la mitul lui Orfeu, observată, în 28 decembrie 1656, de solul suedez Conrad Iacob Hildebrandt (1629-1679), este cât se poate de tranșantă: „Ni s-a înfățișat un fel de joc. Era un cerb, în care se ascundea un om. Un ștrengar dănțuia cu el și, apoi, culca cerbul la pământ cu o săgeată. Cu aceasta, s-a terminat jocul, pentru care cei ce au jucat au primit bacșiș. Relatarea, inclusă în volumul V al monumentalei lucrări „Călători străini prin țările române” (pp. 396, 397) este, probabil, cea mai veche descriere a „Jocului Cerbului”, dar într-o variantă de târg medieval moldovenesc, variantă care putea sau nu diferi de cele rurale. Din păcate, străbunii noștri, aidoma nouă, nu au lăsat mărturii, iar din pricina acestei lenevii, cum spunea Dimitrie Cantemir, nu ne putem recupera nici istoria, dar nici inițierile și simbolurile datinilor vechi. Oricum, călătorul suedez nu a mai văzut, în 28 decembrie 1656, și un alt joc cu măști, deși a rătăcit prin târg, în

căutarea unui popas, toată noaptea. Ceea ce înseamnă că, în 1656, colindele maiale încă nu fuseseră dezlădăcinate și fixate temeinic... ortodox în ghețurile sticloase ale lui decembrie.

În datinile vechimii, nu există animale totemice, ci Căi astrale, indicate, precum în „Coran” de Stâlpi. Jocul Ursului, de pildă, omagia Ursa Mare, constelație cunoscută în popor și sub numele de Carul Mare, pentru că civilizația hyperboreană cuprindea „pământul de sub Ursă”. Datina descinde, în fond, din ritualurile metafizice primordiale, iar credința vechimii era în totalitate cerească. Prin urmare, chiar și șarpele biblic trebuie căutat pe cer, unde vom descoperi, arătând Nordul, Constelația Dragonului. Hermann Wirth, bazându-se pe un text din „Vendidad” (Legile), în care, povestind despre motivele abandonării țării Arryana Vaejah (ținuturile carpatine) de arieni, Ahura Mazda îi vorbise lui Spitama Zarathoustra că în țara aceea, „după venirea lui Angra Mainyu, care a creat Șarpele-Iarnă, vara ținea doar două luni”, Wirth concluzionează că „relația dintre șarpe și iarnă este, acum, de o mare importanță”. Deci, iarna a fost „șarpele” (de pe cer) care i-a izgonit pe culegătorii de fructe din Paradesha, cum se numea, în sumeriană, raiul. Plecarea s-a făcut cu „corabia Vara”, în care au fost încărcate „lumini create și necreate”, bejenarii nutrindu-se cu „spectacolul Cerului, al Lunii și al Soarelui” (iată, deci, o altă descriere a Timpului).

„Spectacolul Cerului, al Lunii și al Soarelui”, care înlesnea regăsirea în catedrala Marelui Tot, este, la rădăcină, cel descris în textele colindelor. Ulterior, „spectacolul” acesta a fost pitit într-o biserică, iar Tatăl Ceresc avea să întrebe, chiar și prin textul „Bibliei”, de ce simt nevoia fiii lui să-l închidă într-o casă, când universul întreg îi este locuință. „Încartiruirea” spiritului universal, odată cu apariția templelor, este descrisă într-o superbă colindă, care nu este ceea ce pare la prima vedere, pe care o voi reproduce, secvențial, după două variante, cea de la 1865, culeasă de I.G. Sbiera, și cea de pe la 1898, publicată, cu refren „înceștinat”, de Simion Florea Marian:

„După dealul cela mare,
O, Leru-mi și Domn din ceriu!
Răsărit-a sfântul soare
Toată lumea luminând
Și mană-n ea revărsând.
Iar pe deal, într-o lărgire,
Este-o naltă mănăstire.
Da' într'însa cine șede?
– Nouă popi și nouă diaci
Și pe-atâția patriarși,
Carii stă și se rugă” (Sbiera),

respectiv:

„Grecii fac o mănăstire,
Domnul Dumnezeu!
Grecii o fac, Turcii o desfac,
Nu-i făcută după plac.
I-au făcut nouă altare
Despre răsărit de soare.
Cocoși negri c-au cântat,
Zori de zi s-au revărsat.
Preoții-n slujbă-au intrat,
Și ei mândră slujbă cântă” (Marian)

Textele acestea, precum și celelalte variante, produse de răspândirea colindei în întreg spațiul românesc, au atras atenția lui Nicolae Densușianu și a lui Vasile Lovinescu, care, în baza textelor antice, identifică „mănăstirea” în templul lui Apollo din Insula Leuce (Insula Șerpilor), ale cărui ruine, înalte de mai bine de un metru și jumătate, au fost descoperite în anul 1823, impresionând „ca o operă monumentală de artă” (Densușianu).

Pe vremea elinilor, „sfântului soare” i se spunea, în lumea elinilor, Apollo (în religia naturală a protopărinților, personificarea, care relaționează, deja avea tradiție) iar mărturiile cele vechi, de regulă scrise de greci, folosesc acest nume pentru „sfântul soare”, deși e posibil ca în spațiul nostru să i se fi spus altfel sau pur și simplu Soare. Omagierea „sfântului soare”, de la echinocliul de primăvară, până la răsărirea Pleiadelor, are doi mărturisitori, pe Diodor Sicul și pe Claudiu Aelian, care reproduc relatările lui Hecateu Abderida, un istoric din vremea lui Alexandru Macedon.

Diodor Sicul scria: „Acum, după ce am descris hărțile de miază-noapte ale Asiei, credem că este de interes să menționăm aici și cele ce se povestesc despre hyperborei. Anume, între scriitorii antici, Hecateu și alții relatează că, în fața de ținutul celților (pe atunci, risipiți între Carpați și Don – n.n.), în părțile Oceanului (Dunării de Jos și ale Mării Negre – n.n.) se afla o insulă, care nu e mai mică decât Sicilia, situată în regiunea nordică, și e locuită de hyperborei, numiți astfel fiindcă sunt mai depărtați de vântul Borea.

Aici pământul este foarte bun și roditor, clima excelentă, temperată și, din această cauză, fructele se produc, aici, de două ori pe an.

Se povestește că Latona, mama lui Apollo, a fost născută aici și, din această cauză, Apollo este venerat aici mai mult decât alți zei; și, fiindcă hyperboreii din această insulă celebrează pe acest zeu în fiecare zi, **cântând încontinuu laudele sale** și făcându-i cele mai mari onoruri, astfel se zice că oamenii aceia sunt ca un fel de preoți ai lui Apollo.

Se mai află în părțile acestei insule o pădure, sfânta magnifică a lui Apollo, de o întindere considerabilă, și un templu renumit, a cărui figură exterioară este în formă sferică, și care templu este decorat cu foarte multe daruri.

Acest zeu, Apollo, mai are și un oraș sfânt al său (Piroboridava), iar cei ce locuiesc în acest oraș sunt, în mare parte, cobzari și aceștia, în timpul serviciului divin, bat cobzele în cor și **cântă imne** în onoarea zeului, laudându-i faptele sale.

Hyperboreii au un fel al lor propriu de vorbit și sunt cu o prietenie foarte familiară față de greci, cu deosebire față de atenieni și de locuitorii din Delos: această bunăvoință a lor fiind stabilită și confirmată încă din timpurile cele vechi. Se spune chiar că unii greci au trecut la hyperborei și au lăsat la ei daruri foarte prețioase, scrise cu litere grecești; tot astfel, și Abaris a plecat, de aici, în Grecia și a reînnoit prietenia și înrudirea cea veche cu delenii. Se mai spune, de asemenea, că din această insulă (Leuce, adică Albă – n.n.) se poate vedea Selina (Sulina) întreagă, fiind foarte puțin depărtată de pământ și se văd în ea oarecari înălțimi de pământ.

Mai departe, se relatează că Apollo vine în acea insulă, tot la 19 ani, în care timp constelațiile de pe cer își împlinesc ciclul lor periodic. În tot timpul acestei apariții a zeului în insula lor, **ei cântă noaptea** din cobze și **fac într-una jocuri sau hore**, începând de la echinocliul de primăvară și până la răsărirea Pleiadelor (Găinușei), în prima jumătate a lui mai, bucurându-se oamenii de acele zile frumoase”.

Claudiu Aelian, pornind de la textul lui Hecateu Abderida, în care se precizează că preoții Soarelui ar fi descendenții din Boreas și Chiona, „oameni înalți de 6 coți” (Strabon explică înălțimea respectivă prin folosirea picioroangelor), scria: „Când aceștia, la timpul îndătinat, fac serviciul divin solemn sau ruga, atunci zboară acolo stoluri nenumărate de lebede din munții pe care dâșii îi numesc Riphæ (Carpați), și aceste lebede, după ce înconjură mai întâi templul cu zborul lor, ca și când ar dori să-l purifice, se lasă apoi în curtea templului, al cărui spațiu e foarte larg și de cea mai mare frumusețe.

În timpul serviciului divin, pe când **cântăreții templului intonează laude** zeului Apollo, **cu un fel de melodii ale lor proprii** și pe când cobzarii acompaniază cu cobzele lor, în cor, melodia cea foarte armonioasă a cântăreților, tot atunci lebedele se acociază și ele la cântările lor, guguind împreună”.

Colindele înseamnă, fără nici o îndoială, cântecele ritualice și veșnicia străbunilor din fără-vreme, care, „nu cunosc tristețea și durerea; iubesc muzica și cântă toată ziua... trăind în vecinătatea apelor” (Lao Tse, Texte Taoiste), cântece închinat Cerului, Soarelui și Lunii. Nu unor personificări, nu unor zeități inventate. Pentru că, așa cum confirmă Herodot (Istorie, Cartea a doua, LII), „înainte vreme, pelasgii aduceau tot felul de jertfe, înălțând rugi zeilor, fără însă să-i dea vreunui dintre ei porecle și nume, pentru că nu auziseră încă de ele. Îi numeau doar zei, pentru că divinitățile, după ce au orânduit toate lucrurile din lume, le-au luat pe toate sub oblăduirea lor prin bună împărțea”. Dar tot Herodot mărturisea, câteva rânduri mai jos, că Zeus al elinilor provine din persanul Deaus, care înseamnă „roata cerului”.

Colindul numit „Urătură”, singurul scandat, este închinat numai Soarelui, „Bădica Troian” fiind Ostrea, deci Osiris, preot enigmatic al Soarelui, care și-a revendicat și i s-a recunoscut gloria de a fi arat și semănat primul.

Protopărinții popoarelor europene, deci hyperoreii, „ trăiau ca în vechime, precum legendarii străbuni” (Rahmanii sau Blajinii, adică arienii). Strabon, în „Geografia” (11, 6, 2), considera că „toate popoarele din nord, numite de istoricii greci sciți sau celto-sciți, s-au numit, pe vremea scriitorilor mai vechi, Hyperborei, adică cei care locuiesc după Pontul Euxin, Istru și Adriatică”. Pliniu cel Bătrân, în „Naturalis Historia” (IV, 88-91) îi localiza și descria mai exact: „Apoi sunt munții Rhiphae (Carpați) și regiunea numită Pterophoros din pricina deselor căderi de zăpadă, o parte de lume condamnată de la natură la o obscuritate densă... În acei munți, un popor norocos (cum se crede), care se numește Hyperboreu, trăiește ca în vechime, precum legendarii străbuni... Nu se pune la îndoială, despre acest popor: toți anticii recunosc că ei au înviat, la Delos, pe Apollo”.

După „învierea” lui Apollo, deci după răspândirea cultului Soarelui (Aplu, adică Alb) și al Lunii (Alba) și la greci, imnele solare, „Imnele Titanilor” au început să relaționeze, prin acceptarea de personaje sacre în „peanurile tracilor” și, mult mai târziu, în colindele românești.

Neam nemărturisitor și fără memorie fiind, dar păstrând spectacolul datinii cu un încrâncenat conservatorism, noi putem regăsi Imnele Soarelui și ale Lunii abia după o ultimă personificare, cea în „Soare al Dreptății”, pe care, cu certitudine, o merită Iisus Cristos. Colindele nu mai sunt ce au fost la începuturi sau – cine știe! – poate că asta au și redevenit.

Colindele pe care încă le mai moștenim

În Bucovina, moștenim colinde din prima jumătate a secolului al XIX-lea, care s-au cântat, cum spune Sbiera, până pe la 1860, colinde din a doua jumătate a aceluiași secol, adunate în pagini de Simion Florea Marian, G. Dem Teodorescu, Eugeniu Neșciuc, Elena Niculiță-Voronca și Nicolae Păsculescu, precum și colinde din jumătatea secolului următor, colecționate de directorul liceului din Rădăuți, Leonida Bodnărescu.

Și tot din aceleași perioade moștenim și descrieri ale ritualurilor cântării, descrieri care sugerează discret că imnele păgâne încă supraviețuiau și că datina păgână se delimita de datina creștină prin „umblat”, adică prin „umblatul cu Vifleimul” și prin „umblatul cu Malanca”.

„Malanca” era un personaj din alaiul mascaților, un bărbat îmbrăcat în femeie, care amintește de „Muta” din ritualul Călușarilor, sugerând vechea zeitățe a vetrei, Hestia (Vestala, la romani). Colindele însoțite de alaiuri cu mascați vin din vremuri imemorabile. Celelalte colinde, altoite pe filonul liric îndătinat, sunt creștine și au la origine „Colindele de Bobotează” și

„Cântecele de Stea”, cele scrise prin anume mănăstiri, dar care au prins să se răspândească abia după ce au fost încredințate epitropilor, adică gospodarilor de frunte ai satului, implicați în administrarea treburilor parohiale, care au fost împuterniciți să cânte astfel de colinde. Românii, în parvenitismul trufaș secular, n-au putut accepta ca numai unii dintre ei să fie considerați gospodari, așa că au prins să șlefuiască neîndemânaticile texte călugărești, până la comorile de suflet românesc pe care le reprezintă colindele creștine românești cunoscute. Pentru că noile colinde, cele încreștinate, sunt un produs folcloric sută la sută românesc, spre deosebire de cele străvechi, care au fost ale protopărinților tuturor neamurilor europene.

În ultimii 50-60 de ani, „Malanca” (cândva, un fel de variantă bucovineană a „Horei Pițărăilor” sau a „Pitarailor”, deci un fel de „Cântec de drum și popas”, cum ar fi spus Vasile Posteuca) a devenit un dans cu măști, dar, ca și în cazul dansurilor călușerești, fără personajul central, fără mascatul care să amintească de Hestia, zeița vetrei străbunilor. E drept că datina a și fost interzisă, prin anii 1947-1950, când, în ziarul județean „Lupta poporului”, comuniștii tunau și fulgerau împotriva acestor „manifestări retrograde”, dar, de atunci, nici nu s-au mai făcut eforturi pentru regăsire și pentru reînviere a datinii celei vechi. Tocmai de asta, pentru a răspândi mărturia și a regăsi adevăruri, voi reproduce și fragmente din studiile care prefăteză cărțile vechi, din care am selectat anume variante de vechi colinde bucovinene.

Ion al lui G. Sbiera: Colinde / Cîntice de stea și urări la nunți

„Colindele de Crăciun se cântă numai în ajunul Crăciunului, sara spre Crăciun; rar când și în ziua de Crăciun și a doua zi, tot sara. De regulă, se cântă numai una, rar când două, combinate ca cele de sub Nr. 2 și 3; acompanierea cu scripca este foarte rară (...).

Pe unele locuri, colindătorii poartă cu sine un staul, în formă de biserică lungăreață, cu trei turnuri. Înăuntru este luminat și se văd ieseile cu pruncul Hristos în ele, maică-sa și Iosif șezând lângă el, pe împrejur figuri de oi, boi și cai. În lipsa chipurilor, se așează înăuntru o icoană, reprezentând nașterea lui Hristos.

Când colindătorii au staulul cu sine, se zice că umblă cu „**Vifliemul**”. Colinda ce o cântă cu Vifliemul este, mai ales, cea de sub numărul 5 și 6. Cu Vifliemul îmblă mai ales în ziua de Crăciun și a doua zi; în ajunul Crăciunului nu-mi aduc aminte să fi văzut.

De îmblarea cu Vifliemul se deosebește îmblarea cu „**Malanca**”. Colindătorii se îmbracă, aice, unul jidovește, altul arăpește, mai altul turcește, rusește etc., și unul ca o fată. Aceasta se numește **Malancă**.

Venind la fereastră, încep a cânta cam astfel:

„Sloboziți Malanca-n casă
C-afară plouă de varsă,
Ea casa va mătura
Și blidele va spăla” etc.

Dacă li se dă drumul în casă, se prind în horă și încep a juca, iar lăutarii cântă. Apoi fac fel de fel de șăgi.

Colindătorii cu Malanca îmblă mai ales pe unde sunt fete mari și, dacă nu prea află rânduială bună în casă, Malanca începe a face ea ordine. Pentru șăgile lor, adeseori prea întrecătoare, colindătorii cu Malanca sunt dați și afară!

Colinda Malancii și cânticele ei din casă nu le-am publicat aice, fiindcă le-am pierdut și nu mi le-am putut procura acuma. Din colecțiunea de față, colindele cu Nr. 11 și 12 seamănă a se ține de cânticele Malancii. Malanca de pe la noi se pare a fi identică cu Turca de pe aiurea.

Colindele de anul nou se recitează, numai sara spre anul nou. Colindătoriul stă aproape de fereastră și, sunând din clopoțel, recitează colinda; cei de împreună cu el se așează în ogradă (curte) și pocnesc din bice, biciuște sau harapnice, de câte ori strigă colindătoriul „Mânați, măi!” sau „Mânați ori pocniți, ficii!”.

Uneori poartă cu sine, pe lângă clopoțel, încă’ și un buhai. Țsta este o puțină, bărbântă sau polobocaș, înfundat la un capăt cu o piele, în mijlocul căreia este scos afară, prin o găuriță, un șmoc de păr de cal. Udând părul acesta cu apă și trăgând, schimbiș, cu mâinile pe el, de la piele spre capăt, face buhăiașul de vibrează pielea și produce un sunet asemenea mugetului boilor sau buhailor, de unde și numele de „buhai”. Buhaiul rage în tot timpul colindării”,

*

„Îmblătorii cu steaua sunt, de regulă, trei; se vede că de aceea, ca să reprezinte pre cei trei magi de la nașterea lui Hristos; din această cauză, ei și poartă numele de „Trei crai” (...).

Tot într’acest timp îmblă și **Irozii**. Ei sunt o dezvoltare dramatică a celor „Trei crai”. Sunt mai rari, fiindcă se cere și ceva artă, și spese mai mari” („Precuvântare” la „Colinde, / Cîntice de stea și urări la nunți, / Din popor luate și poporului date / de / Dr. Ion al lui G. Sbiera”, Cernăuți, 1888, pg. VI).

Leonida Bodnărescu: Câteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români

□ Căutarea gazdei

„În ziua de sf. Nicolae, se adună 12 feciori (băetani), între 18-24 ani, în casa părintească a unuia dintre ei sau la casa altui gospodar, ca să facă pregătiri pentru sărbătorile care vin. Se fac repetiții de cântare, de jocuri și de mimică.

Fiecare gospodar primește cu drag această ceată veselă și se ține chiar onorat pentru alegere; și el a fost, odinioară, tânăr și vesel și a căutat și el, în tinerețele sale o **gazdă**. Se alege de gazdă mai ales un gospodar cu familie nu prea numeroasă, ca să nu-I cadă omului năpastă atâta lume în casă.

Bucuroși că au primit consimțământul gazdei, feciorii se constituie în modul următor: pe cel mai voinic dintre ei îl aleg **vătav**. Acestuia îi datorează cu toții supunere și ascultare necondiționată. Ca semn al puterii sale, vătavul poartă un buzduhan nestrunjit, împodobit adesea cu panglici și zurgălăi. Acesta e **bățul de colindă**. În unele părți, el este înlocuit cu un topor de lemn. Acest băț de colindă servește vătavului, în unele regiuni, pentru a zgândări locul de pe lângă **butucul de Crăciun** (simbolizând Menhirul, „piatra căzută din cer” – n.n.) și se spune că ar avea o putere magică. Bățul se taie, cu deosebire, dintr-o tufă de alun și adesea este împodobit cu diferite sculpturi în lemn, de obicei un cap de animal.

Un băetan este ales **ajutor de vătav**, altul ia asupra sa funcția de casier (**cămărașul**); acesta are de administrat banii adunați de la umblatul cu colinda. Vai de capul lui, dacă și-ar însuși ceva din paralele adunate. O judecată sumară, făcută la fața locului, și disprețul general al colegilor săi ar fi urmarea acestei greșeli. Alt băetan are însărcinarea să ducă buhaiul, altul să tragă buhaiul. Aceștia doi sunt cu schimbul.

Vătavul delegă un flăcău care să ducă traista și să ducă merindele primite la colindat. Acesta se numește, în glumă, **iapa**. Unuia dintre flăcăi i se dă funcția de **clopotar**. Acesta trage clopoțelul. Un flăcău, care e mai ghidus, primește rolul **caprei**.

Dintre ceilalți, doi poartă un plugușor în miniatură sau un plug de gospodărie, iară cei ce mai rămân sunt înzestrați cu bice cu cozi scurte, și aceștia au să pocnească din bice și să măie boii, cari sunt, de obicei, închipuiți, dar, câteodată, și în carne și oase. Uneori se poartă și un felinar la colindă” (Leonida Bodnărescu, „Câteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români”, Cernăuți, 1943, pp. 7-10).

□ Crăciunul, într-un sat

„Se întunecă, peste tot e liniște. Deodată răsună glasuri și se aude și clinchetul unui clopoțel. Colindătorii și-au început colinda. De pe la ceasurile 5, după masă, feciorii îmbracă haine de sărbătoare în casa gazdei lor.

Vătavul e de nerecunoscut. Păr lung și barbă mare de lână l-au schimbat într-un moșneag. El e numit, în unele regiuni, **Moș Crăciun**.

Capra, buhaiul și plugul rămân la gazdă și intră în acțiune abia în seara Anului nou; tot așa și bicele. Acuma se ia numai un clopoțel, care anunță căsenilor apropierea colindătorilor.

Iapa (flăcăul care strânge darurile primite) ia o traistă mare și nu uită să ia și 2 ploște pântecoase, făcute din lemn, dintre care una e pentru vin, iar alta pentru rachiu sau țuică.

După ultima somare a vătavului, ca buna cuviință să fie păzită cu sfințenie, acesta apucă buzduganul și colinda începe, întâi la gazdă, căreia îi cântă sub fereastră cântece de colindă, în cor, dorindu-i toate cele bune.

Apoi urmează, la rând, fruntașii satului, preotul, primarul, învățătorul (...). După ce s-au cântat două colinde, colindătorii sunt poftiți în casă, și anume în casa cea mare. Vătavul, intrând până în mijlocul odăii, întinde mâna celui mai de vază din casă, de obicei gospodarului de casă, și se cântă colinda a treia.

De Crăciun, se cântă mai ales colindele „Lerum, Doamne” și „Florile dalbe” (Leonida Bodnărescu, „Câteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români”, Cernăuți, 1943, pp. 11,12).

□ Masa din ajunul Crăciunului

„Pe masă se află, în seara de ajun, numai mâncări de post, căci în ajun se ajunează. Iată mâncările:

Pește fiert sau fript în ulei de sămânță de cânepă sau de bostan, borș de pește, răcitură de pește (piftie), plăcintă cu mac sau cu povidlă, 4 pâni de grâu sau de secară, grâu fiert, îndulcit cu miere, apoi nuci, mere roșii, prune sau poame uscate (...). Sub fața de masă se mai pune și fân, în amintirea ieslelor în care s-a născut pruncul Isus. Fânul acesta se dă, apoi, la vite, în dimineața zilei de Crăciun” (Leonida Bodnărescu, „Câteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români”, Cernăuți, 1943, pg. 14).

□ Anul nou

„Seara, în ajunul anului nou, începe uratul (...). Cel ce joacă **Capra** își îmbracă masca, vătavul se transformă, iarăși, într-un moșneag și, după ce și ceilalți flăcăi s-au înzestrat cu cele necesare, încep a umbla cu uratul (...).

După ce urătorul îi îndeamnă pe flăcăi să oprească, plugul și colinda terminându-se astfel, colindătorii sunt poftiți în casă și Capra își începe drăcăriile ei: clămpănește din fălci, împunge cu coarnele, zbiară și vorbește cu voce schimbată. Vătavul sprijină capra în jocul ei.

În unele regiuni, un fecior se îmbracă femeiește, stă mereu pe lângă Capră și cotrobăiește, spre groaza fetelor din casă, prin toate ungherele. Dacă află vase nespălate sau neordine prin casă, atunci spală blidele și face ordine, lucru care nu prea le vine la socoteală fetelor din casă. Acest flăcău, deghizat în femeie, se numește „**malancă**”. În unele regiuni se spune „**a umbla cu malanca**”. Dacă sunt fete în casă, se înjgheabă și un joc și mare veselie stârnește faptul când moșneagul, adică vătavul, prinde capra în joc.

După ce gospodarul de casă cinstește pe colindători, aceștia își iau rămas bun și pleacă mai departe, de la casă la casă, până în zorii zilei.

La plecare, colindătorii primesc fiecare câte o plăcintă cu brânză sau cu poame uscate, numită **scovarză**. Aceste plăcinte se fac numai pentru seara de Anul nou” (Leonida Bodnărescu, „Câteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români”, Cernăuți, 1943, pp. 15- 24).

„Colinde de Crăciun”

(„Colinde, / Cîntice de stea și urări la nunți, / Din popor luate și poporului date / de / Dr. Ion al lui G. Sbiera”, Cernăuți, 1888, pp. 3-15)

1. Florile dalbe

Ia-n sculați, boieri, sculați,
Florile dalbe,
Că vă vin colindători,
Pe la miez de cântători!
Nu v-aducem niciun rău,
Ci-aducem pre Dumnezeu!
Dumnezeu îi mititel,
Mititel și-nfășățel,
Fașa-i dalbă de mătăasă
Să-i fie moale la oasă;
Scutecul e de fuior
Moale pentru trupușor;
Chitiuța-i de bumbac
Să-i fie moale la cap,
Bătută cu adamant.

Ce-i în vârvul chitiuții?
Ce-i în vârvul chitiuții?
Este-o piatră nestemată
De pălește țara toată,
Țarigradul jumătate,
Rusalimu-a treia parte.

S-a sculat o cuconiță
Și-a aprins o luminiță
Și-a cătat într-o lădiță
Și ne-a dat o părăluță.
S-a sculat și-un cuconaș
Și-a aprins un fânăraș,
Și-a cătat în șerpăraș
Și ne-a dat un gălbănaș!

O-nchinăm spre sănătate
Că-i mai bună decât toate!

2. O, Leru-mi și flori de măr

Ia-n sculați, boieri, sculați,
O, leru-mi și flori de măr,
Că vă vin colindători
Pe la miez de cântători!
Nu v-aducem nici un rău,
Ci-aducem pe Dumnezeu!
Dumnezeu îi mititel,
Mititel și-nfășătel,
Fașa-i dalbă de mătăsă
Să-i fie moale la oasă;
Scutecul e de fuior
Moale pentru trupușor;
Chitiuța-i de bumbac
Să-i fie moale la cap,
Bătută cu adamant.

Ce-i în vârvul chitiuții?
Ce-i în vârvul chitiuții?
Este-o piatră nestemată
De pălește țara toată,
Țarigradul jumătate,
Rusalimu-a treia parte.

Cole-n deal, colea în vale,
Mai din jos de ceea cale,
Este-un măr și un păr;
Sub cel măr, sub cel păr,
Este-un pat că de brad
De nouă meșteri lucrat,
Cine doarme-n acel pat?

Domnul nostru cel de casă
Cu drăguța jupâneasă.
Da' voi ce le-ați așternut
Ca să doarmă mai plăcut?
Covor verde mohorât
Până-n pământ slobozit!
La picioare? Săbii goale!
La mijloace? Bărbănoace!
Sus, la ușă? Flori de rujă!
Jos, la prag? Flori de mac!
Dar prin casă? Iarbă-aleasă!
Pe podele? Viorele!
Pe pereți? Stecle verzi!
Dar în tindă? Flori de mintă!
Pe afară? Flori de vară!
La portiță? Păuniță!

Și mai este o fetiță,
Nici micuță, nici năltuță,
Numai bună de drăguță:
Șede-n casă și tot coasă.
Noi de mâna vom lua-o
Și la jocuri vom juca-o,
Ea de grijă ne-a purta
Și de drum ne-a căuta!

O-nchinăm spre sănătate,
Că-i mai bună decât toate!

3. O, Leru-mi, Doamne

A' cui sunt aceste curți,
O, Leru-mi, Doamne!
Așa nalte, minunate,
Pe din luntru zugrăvite,
Pe de-afară poliite?
Dinăntea cestei curți
Sunt doi meri și doi peri
La tulpină-alăturați,
La vârvuri împreunați.
Sub cel măr, sub cel păr
Este un pat încheiat
Din scândurele de brad
De nouă meșteri lucrat.

Da' în pat ce-i așternut
Ca să doarmă mai plăcut?
Covor verde de mătasă
Să-i fie moale la oasă,
Covor verde mohorât
Până-n pământ slobozit!
Ce îi pus la căpătâi?
Perini moi și alămâi!
La picioare? Săbii goale!
La mijloace? Bărbănoace!
Sus, la ușă? Flori de rujă!
Jos, la prag? Flori de mac!
Dar prin casă? Iarbă-aleasă!
Pe podele? Viorele!
Pe pereți? Stecle verzi!
Dar în tindă? Flori de mintă!
Pe afară? Flori de vară!
La portiță? Păuniță!

Da' în pat cine-i culcat?
Domnul nostru cel de casă

Cu drăguța jupâneasă!
Când mai bine-au adormit,
Doi porumbi că au venit
Și din somn mi i-au trezit:
Ia-n sculați, boieri, sculați,
Că vă vin colindători,
Pe la miez de cântători!
Nu v-aducem niciun rău,
Ci-aducem pre Dumnezeu!
Dumnezeu îi mititel,
Mititel și-nfășățel,
Fașa-i dalbă de mătășă
Să-i fie moale la oasă;
Scutecul e de fuior
Moale pentru trupușor;
Chitiuța-i de bumbac
Să-i fie moale la cap,
Bătută cu adamant.

Ce-i în vârful chitiuții?
Ce-i în vârful chitiuții?
Este-o piatră nestemată
De pălește țara toată,
Țarigradul jumătate,
Rusalimu-a treia parte.

O-nchinăm spre sănătate
Că-i mai bună decât toate!

4. O, Lere, Doamne!

Ia-n sculați, boieri, sculați,
O, Lere, Doamne!
Ia-n sculați, vă deșteptați
Că vă vin colindători,
Pe la miez de cântători
Îmblând pe la chiotori
Și v-aduc pre Dumnezeu
Să vă ferească de rău!
Mititel și-nfășățel,
Tot să vă uitați la el,
În scutec de urșinic,
Cu fașă de borancic,
Cu chitie de bumbac
Bătută cu adamant,
Adamant din Țarigrad.

Iar în fundul chitiuții
Este-o piatră nestemată

De pălește țara toată,
Raiaua pe jumătate,
Bucureșciu-a treia parte!

A' cui sunt aceste curți,
C-așa-s nalte, scovorate,
Cu covor până-n nor
Și cu stâlpi până-n pământ,
Cu cerdac în jos lăsat?
Că cerdacu-i zugrăvit
Și că stâlpu-i poliit!

Dinaintea istor curți
Sunt doi meri și doi peri
De vârvuri împreunați,
De tulpină-ndepărtați.
La tulpina mărului,
Sub frunzișul părului,
Este-un pat de încheiat
Cu scânduri dalbe de brad.
Da' într'însul ce-i așternut?
Covor roșu de mătăsă
Și-o chilotă răsfățată!
Da' într'însul cine-și doarme?
Doarme domnul istor curți
Și cu dalba jupâneasă
Cu dragi cuconași în brațe,
Domnul sfânt să îi trăiască!
La căpătâi? Alămâi!
La picioare? Merișoare!
Pe păreți? Hulubi verzi!
Hulubașii mi-au zburat,
Pe Dunăre s-au lăsat,
Apă-n gușa mi-au luat
Curțile de-au rourat,
Mari boieri de-au deșteptat;
Pietricele-n degețele,
Pietriceaua răsună,
Mari boieri se deșteptă,
În cămară că intra
Și daruri ne aducea!

Noi împlăm de colindăm,
Cinci galbini să câștigăm,
Ia, tot galbini venetici,
Să ni vină câte cinci!

O-nchinăm spre sănătate,
Că-i mai bună decât toate!

5. O, Leru-mi și Domn din ceriu!

Sculați, boieri, nu dormiți,
O, Leru-mi și Domn din ceriu!
Că nu-i vremea de dormit,
Ci curtea de-mpodobit
Cu podoaba târgului,
Cu mirosna câmpului!

Sculați, boieri, slugile
Să măture curțile
Cu măture de măruncuță
Ca să placă la măicuță,
Cu măture de floricele
Ca să fie pe chitele!

Noi de mult că ne-am sculat,
Masă mare am gătat
Cu dulceța grâului,
Cu lacrima vinului,
Și-am aprins făcliile
Prin toate unghiețele!

Iată-acuma c-au sosit
Din ceriu de la răsărit
Domnul sfânt pe-acest pământ
Și în casă c-au intrat,
La masă s-au așezat
Cu căsenii împreună
Să li facă voie bună
Și-n casă să locuiască,
De rele să o ferească!

O-nchinăm spre sănătate,
Că-i mai bună decât toate!

6. Scalda și întrebările

Ia-n sculați, boieri, sculați,
Florile dalbe!
Că vă vin colindători
Pe la miez de cântători!

Dar boierii nu-s pe-acasă,
Da' boierii-s la vânat
Și nimică n-au aflat,
Numa-un pui de căprioară.
Întind pușca să-l omoară.
– Stăi cu pușca, nu-mpușca,

Că eu nu-s de pușca ta,
Eu sunt Ion Ionel,
Nănașul lui Dumnezeu,
Mititel și-nfășățel,
Fașa-i dalbă, de mătăasă,
Pe margini cu aur trasă,
Chitiuța-i de bumbac
Bătută cu adamant!

Colo-n zarea ceriului,
La porțile raiului,
Îmi ard două luminele,
Din aceste luminele
Îmi cad două picurele
Și dintru un picuraș
Îmi cresc un păltinaș
Să se facă-un legănaș;
Și din celalt picurel
Isvorî un râurel,
Râurel cu miros sfânt
Pentru-o scaldă pe pământ,
Să se scalde Dumnezeu,
Dumnezeu, finuțul meu.
El se scaldă și se-ntreabă:
Ce-i mai bun pe-acest pământ?

– Nu-i mai bun ca omul bun,
Face casă lângă drum,
Pre flămânzi că îi hrănește,
Pre friguroși-i încălzește,
Pre cei goi el mi-i îmbracă,
Pre-nsetați el mi-i adapă!

Ce-i mai bun pe-acest pământ?
– Nu-i mai bun ca porcul bun,
Că se taie de Crăciun
Și se pune-n pod, la fum,
Și-i lumina caselor,
Și-i dulceața gurilor!

Tot se scaldă și se-ntreabă:
Ce-i mai bun pe-acest pământ?

– Nu-i mai bun ca calul bun,
Poartă oase păcatoase
Și le duce, și le-aduce,
Și-n trezie, și-n beție!

Tot se scaldă și se-ntreabă:
Ce-i mai bun pe-acest pământ?

– Nu-i mai bun ca oaia bună,
Toată vara te hrănește,
Toată iarna te-ncălzește!

Tot se scaldă și se-ntreabă:
Ce-i mai bun pe-acest pământ?

– Nu-i mai bun ca boul bun,
Că-i tragi una pe spinare,
Duce brazda cât de mare!
El îți ară, el îți grapă
Și le cară toate-acasă!

O-nchinăm spre sănătate,
Că-i mai bună decât toate!

7. Vânătorii

Noi îmblăm de colindăm,
Florile dalbe!
Pe la curți de boieri mari,
Dar boierii nu-s acasă,
Nu-s acas', îs la vânat;
De vânat ei nu aflară
Numa-un pui de căprioară,
Tinde pușca să-l omoară.

– Stăi cu pușca, nu-mpușca,
Că eu nu-s de pușca ta!
Eu îs Ion Ionel,
Nănașul lui Dumnezeu!
Tot se scaldă și întreabă:
Ce-i mai bun ca omul bun?
Face-și casa lângă drum,
Pre flămânzi el îi hrănește,
Pre-nsetați el îi adapă!

Tot se scaldă și se-ntreabă:
Ce-i mai bun ca calul bun?
Duce oase păcătoase,
Ți le duce și le-aduce!

Tot se scaldă și se-ntreabă:
Ce-i mai bun ca boul bun?
Tragi cu bota la spinare,
Duce brazda cât de mare!

Tot se scaldă și se-ntreabă:
Ce-i mai bun ca oaia bună?

Că cu lâna te-ncălzește
Și cu carnea te hrănește!

O-nchinăm de sănătate,
Că-i mai bună decât toate!

8. Vânătorii (variantă)

Ia-n sculați, boieri, sculați,
Florile dalbe!
Că vă vin colindători
Pe la miez de cântători!
Dar boierii nu-s acasă,
Boierii sunt la vânat
Și nimică n-au aflat,
Numa-un pui de căprioară,
Întind pușca să-l omoară.

„Stăi cu pușca, nu-mpușca,
Că nu sunt de pușca ta!
Eu îs Ion Ionel,
Nănașul lui Dumnezeu!”.

De la ușă, pân' la masă,
Trage-o strună de mătasă,
De la ușă, pân' la pat,
Trage-o strună de bumbac!

Noi împlăm de colindăm,
Nu v-aducem nici un rău,
Ci-aducem pe Dumnezeu
Mititel și-nfășățel,
Fașa-i dalbă de mătasă,
Chitiuța de bumbac
Bătută cu adamnat
Și cu-o piatră nestemată
Ce plătește lumea toată.

O-nchinăm spre sănătate,
Că-i mai bună decât toate!

9 .Ogoirea fiului

După dealul cea mare,
O, Leru-mi și Domn din ceriu!
Răsărit-a sfântul soare
Toată lumea luminând
Și mană-n ea revărsând.

Iar pe deal, într-o lărgire,
Este-o naltă mănăstire.
Da' într'însa cine șede?
– Nouă popi și nouă diaci
Și pe-atâția patriarși,
Carii stă și se rugă
Și lui Dumnezeu cântă!

Dar această rugă multă
Oare cine o ascultă?
– Măicuța lui Dumnezeu
În brațe cu fiul său!
Fiul plânge, n-are stare,
Pe brațele mamei sale,
Dar maica îl legăna
Și din gură îi zicea:

– Taci, fiule, nu mai plânge
Că inima mi se frânge,
Taci, draguțe, că ți-oi da
Sânul meu, inima mea!
Dară fiul nu-nceta...

Atunci maica s-a sculat
Și în sus l-a ridicat,
Lumii de l-a arătat
Și așa i-a cuvântat:

– Taci, draguțe, nu ofta
Că mama ție ți-a da
Legănuț de păltinuț,
Lumina botezului,
Cheițele raiului,
Scaunul județului
Și-i fi Domnul cerului
Și stăpân pământului!

Fiul de plâns a-ncetat,
Pe față s-a luminat,
Popii toți i s-au-nchinat
Și maica s-a bucurat!

O-nchinăm spre sănătate,
Că-i mai bună decât toate!

10. Molcomirea fiului

Pe dealul cel mare, mare,

O, Leru-mi și flori de măr!
Este-o mănăstire tare.
În mănăstire cine șede?
Maica sa cu fiul său!
Fiul plânge, n-are stare!

– Taci, fiule, nu mai plânge
Că inima mi se frânge,
Că mămuța îți va da
Lumina botezului,
Cheițele raiului,
Scaunul județului!

Fiuțul de plâns a stat
Și maica s-a bucurat!

Este-o oaie bălăoaie,
A sărit într-o grădină,
Din grădină-o am luat,
Domnilorvoastre am urat!

11. Fata frumoasă

Ferici, Doamne, ferici, dragă,
O, Leru-mi și flori de măr!
Că cu toți te bagă-n samă.
Fericit de-această casă
Mult cinstită, mult aleasă,
Că are o fată mare;
Ține casa ca o floare!

Dar pe dânsa cum o cheamă?
Cuconița Dochiană
Șade la gherghet și coasă
Tot cu fire de mătăasă
Năframe frățini-său,
Brânețe tătâni-său!
Nu știu, coase ori descoase,
Știu că lacrimile varsă.
Lăcrimele ea vărsa
Și din gură cuvânta:

– Spune-mi, mamă, draga mea,
Cum de bate vântul lin
Când e ceriul mai senin?

– Fata mea, nu-i vântul lin
Ce șișie din senin,
Ci sunt tineri frumușei,

Nu mai pot scăpa de ei
Că tot vin, te cer pe tine,
Dar cer prea mult de la mine:
Îmi cer turma cea de oi
Și ciobanii amândoi,
Cireada cu vaci, cu boi
Și văcarii amândoi,
Herghelia cea de cai
Și cu dânsa doi locai.

O-nchinăm spre sănătate,
Că-i mai bună decât toate!

„Colindatul”

(„Sărbătorile la Români / Studiu etnografic / de / Sim. Fl. Marian”, București, 1898, pp. 10-22)

I. Prădarea raiului

(Din Zaharești, sat în districtul Sucevei, dict. de Ioana Horișcu și com. De Const. Horișcu, stud. gimn.)

Sculați, sculați, boieri mari,
Lerui Doamne!
Că vă vin colindători,
Pe la miez de cântători.
Sculați, sculați, nu dormiți,
Sculați și vă-mpodobiți.
Că nu-i vremea de dormit,
Că-i vremea de-mpodobit
Cu podoabe de argint,
Cu cănați până-n pământ.

Și sculați și slugile
Să măture curțile.
Cucoș negru mi-a cântat,
Zori de zi s-au revărsat,
Slugile mi s-au sculat,
Curțile mi-au măturat,
Popii-n slujbă mi-au intrat.

Mândră-i slujba, cine-o-ascultă?
C-o ascultă
Maica sfântă
Și Ion
Sânt-Ion,
Nănașul lui Dumnezeu,

Și cu scump finuțul său,
 Maica sfântă
 Stă și-ascultă,
 Și ascultă
 Cât ascultă
 Și din gură-apoi cuvântă:
 – Of, Ioane,
 Sânt-Ioane!
 De-ai ști tu, precum nu știi,
 Aici mult n-ai zăbăvi!
 – De ce să nu zăbăvesc,
 Pe Domnul să-l pomenesc?
 – Că Iuda cel blăstămat
 În rai că ți s-a băgat
 Și raiul că l-a prădat!

 – Da' el din rai ce-a prădat?
 – Păhăruțul mirului,
 Scaunul județului,
 Ciubărul botezului!
 – Maică sfântă, mergi, fii bună,
 Și fă tunuri și mi-l tună!
 După el de vei tuna,
 Iuda că s-a spăimânta,
 Toate-n rai că le-a lăsa!

 Maica sfântă c-a tunat,
 Iuda că s-a spăimântat,
 Toate-n rai că le-a lăsat.

Întâia variantă

(Din Stupca, sat în districtul Gurei-Homorului, dict. de Elisaveta Rosmeteniuc și com. de Dumitru Rosmeteniuc, stud. gimn.)

Sculați, sculați, boieri mari,
 Lerui Doamne!
 Că vă vin colindători,
 Noaptea pe la cântători.
 Sculați-vă, nu dormiți,
 Sculați și vă-mpodobiți
 Cu podoabe de argint,
 Cu canafi până-n pământ.

 Și sculați și slugile
 Să măture curțile.
 Înaintea cestor curți
 Sunt doi meri mândru-nfloriți,
 La tulpina merilor,
 Merilor, frumoșilor,

Este-un pat mândru de brad.

Iar pe pat cine-i culcat?

Tot Ion

Sânt-Ion,

Nănașul lui Dumnezeu,

Ce ne mântue de rău.

Lângă stâlpul patului,

Îmi stă Maica Domnului.

Ion doarme, odihnește,

Maica stă și mi-l privește,

De lacrimi de-abia zărește,

Și din gură-așa grăiește:

– Măi Ioane,

Sânt-Ioane!

Tu dormi și te odihnești

Și de rai nici că gândești,

Iuda-n rai că mi-a intrat

Și raiul că l-a prădat!

– Da' el din rai ce-a luat?

– Cheițele raiului,

Păhăruțul mirului,

Ciubărul botezului

Scaunul județului,!

– Nu te, Maică, supăra,

Nu ofta, nu lăcrăma

Că eu pe loc m-oi scula

Tunuri în mână-oi lua

Și când oi prinde-a tuna,

Iuda rău s-a spăimânta,

Toate jos că le-a lăsa!

Și el, cum a cuvântat,

Pe loc că s-a și sculat,

Tunuri în mână-a luat

Și cu ele că-a tunat,

Iuda rău s-a spăimântat,

Și cele ce le-a luat

Toate-n rai că le-a lăsat.

Streșină de busuioc,

Să vă fie cu noroc;

Streșină de măgiran,

Să vă fie peste an;

Streșină de mintă creață,

Să vă fie pe vieață;

Streșină de bumbișori,

Să vă fie de-ajutori

La fete și la feciori

Și nouă de sărbători!

(Româncele din cele mai multe părți ale Bucovinei au datina de a atârna pe sub streșina din fața casei o mulțime de flori, precum și alte plante, legate în mănunchiuri și în formă de cruce: vâsdoage, ochișele, mintă creată, măghiran și mai cu seamă busuioc, cari rămân apoi acolo tot anul. De aici se vede că vine apoi și datina colindătorilor de a încheia o seamă de colinde cu versurile de mai sus).

A cincia variantă

(Din Corlata, dict. de Ileana Gavrilean și com. de G. Piersec. **Comentariu:** Liceanul care a cules colinda care urmează, Gavril Piersec, avea să se umple de glorie și medalii, pe frontul galițian, izbutind să spargă, în câteva rânduri, încercuirea rusească, pentru a-i aproviziona pe austrieci cu arme, muniții și alimente)

Noi umblăm și colindăm
Boerașului Efrim,
Dar boerul nu-i acasă,
Ci-i dus la pădurea deasă.

Și el s-a dus la vânat,
Și-a vânat, cât a vânat,
Și nimic n-a aflat,
Numai cât un cerbușor
Suricel și sprintinior,
Și după el s-a luat
Și din gură c-a strigat:
– Adă-mi arcul să-l săget,
Să-l culc la pământ de tăt!

Cerbușorul a oftat
Și din graiu mi-a strigat:
– Nu mă săgeta pe mine,
Că și eu îs om ca tine!
Eu-s Ion,
Sânt-Ion,
Nănașul lui Dumnezeu!
Maica mea m-a blăstămat,
Când eram mic, ne-nțărcaț,
Să fiu fiară de pădure
Nouă ani și nouă zile.

Anii când i-oi împlini,
Jos, la țară-oi scoborî,
Mănăstire că mi-oi face
Cu nouă uși, cu nouă altare,
Nouă răsăriți de soare,
Pentru boeri și cucoane!

Jos, la țară-a scoborât,

Mănăstire a făcut
Cu nouă uși, cu nouă altare
Pentru boeri și cucoane.

Dar într'însa cine cântă,
Cine face rugă sfântă?

Tot Ion,
Sânt-Ion,

Nănașul lui Dumnezeu!
Dară ruga cine-ascultă?

C-o ascultă
Maica sfântă

Și din gură-așa cuvântă:

– Of, Ioane,

Când ai ști

Precum nu știi,

Aici n-ai mai zăbăvi!

– Da' de ce

Măicuța me'?

– Iuda-n rai că ți-a intrat

Și raiul ți l-a prădat!

– Dar din rai ce s-a luat?

– Scaunul județului,

Ciubărul botezului

Și păharul mirului!

– Până slujba voi găta,

Du-te, Maică, Dumneata

Și prinde, Maică,-a tuna

Doar Iuda s-a spăimânta,

Toate-n rai că le-a lăsa!

Să fiți, gazde sănătoase,

Sănătoase

Și voioase

C-ați ajuns sărbători frumoase!

Streașină de mintă creată

Să vă fie pe vieată,

Streașină de busuioc

Să vă fie de noroc

La fete și la feciori

Și nouă de sărbători.

Cum ați ajuns Sfântu' Vasile

Cu pace, noroc și bine,

S-ajungeți cu toată gloata

Și sfintele Paști,

La mulți ani cu sănătate!

A șasea variantă

(Din Pârteștii-de-sus, sat în distr. Gura-Homorului, dict. de Eudochia Oltean și com. de Nicanor Andronic, stud. gimn.)

După dealul cea mare
Răsărit-a sfântul soare,
Acela nu-i sfântul soare,
Ci-i o sfântă mănăstire
Cu păreții de tămâie,
Cu ușorii de făclie
Și cu praguri de-alămâie.

În mijlocul mănăstirii
Este-o masă de strafide
Îmbrăcată cu smochine,
Deasupra struguri de vie.
Dar la masă cine șede?
Tot Ion,
Sânt-Ion,
Nănașul lui Dumnezeu,
În brațe cu finul său.

Ion bea, se veselește,
Maica Domnului privește
Ca să vadă
De se-mbată
Și din ochi de-abia zărește,
Și din gură-așa vorbește:
– Of, Ioane,
Sânt-Ioane!
Tu de vin te-ai îmbătat
Și de rai văd c-ai uitat,
Iuda-n rai că mi-a intrat,
Raiul că mi l-a prădat!

– Dar el din rai ce-a prădat?
– Ciubărul botezului,
Scaunul județului
Și paharul mirului!
– Na-ți, Măicuță, trei parale
Și te du prin târgușoare,
Și te du prin târgurile
Și cumpără tunurele
Și prinde-a tuna cu ele!
Când îi prinde a tuna,
Iuda rău s-a spăimânta
Și nemică n-a lua,
Ci-n rai toate le-a lăsa,
Dumnezeu s-a bucura!

Frunză verde mintă creață,
Da-v-ar Dumnezeu vieață!
Frunză verde busuioc,
Da-v-ar Dumnezeu noroc!

II. Ce-i mai bun?

(Din Reusenii, sat în distr. Sucevei, dict. de George Bugnariu și com. de Vasile Pop, stud. gimn.)

După dealul cel mai mare,
Unde soarele răsare,
Este-un mândru feredeu
Și se scaldă Dumnezeu,
Tot se scaldă
Și se-ntreabă:
Ce-i mai bun pe ist pământ?
Nu-i mai bun
Ca calul bun,
Că te duce
Și te-aduce.

Iar se scaldă
Și se-ntreabă:
Ce-i mai bun pe ist pământ?
Nu-i mai bun
Ca boul bun,
Că răstoarnă brasdă neagră
Și revarsă pâne albă.

Iar se scaldă
Și se-ntreabă:
Ce-i mai bun pe ist pământ?
Nu-i mai bun ca oaia bună,
Că ea vara te hrănește
Și iarna te încălzește.

Iar se scaldă
Și se-ntreabă:
Ce-i mai bun pe ist pământ?
Raiul este primăvara,
Când înverzesc toți câmpii
Și înfrunzesc copacii,
Și înfloresc florile
Și-mpodobesc luncile,
Luncile,
Dumbrăvile

Și toate pădurile...

Noi umblăm și colindăm,
Pe la case ne-nchinăm,
C-așa-a lăsat Dumnezeu...
Streașină de busuioc,
Da-v-ar Dumnezeu noroc;
Streașină de mintă creață,
Da-v-ar Dumnezeu vieță
Să trăiți, să-mbătrâniți,
Ca florile să-nfloriți,
Ca copacii să-nverziți
Și ca ei să-mbătrâniți
Întru mulți ani fericiți!

Întâia variantă

(Din Pătrăuț, sat în distr. Sucevei, dict. de Niculae Puiul și com. de Ioan Puiul, stud. gimn.)

Grecii fac o mănăstire,
Domnul Dumnezeu!
Grecii o fac, Turcii o desfac,
Nu-i făcută după plac.
I-au făcut nouă altare
Despre răsărit de soare.
Cocoși negri c-au cântat,
Zori de zi s-au revărsat.
Preoții-n slujbă-au intrat,
Și ei mândră slujbă cântă.

Dară slujba cine-ascultă?
C-o ascultă
Maica Sfântă
Cu fiuțul său în brațe,
Slujbă sfântă
C-o ascultă
Și din gură-așa cuvântă:
Ce-i mai bun pe est pământ?
Calu-i mai bun pe pământ,
Poartă oase
Păcatoase,
Cum le duce
Așa le-aduce.

Slujbă sfântă
C-o ascultă
Și din gură-așa cuvântă:
Ce-i mai bun pe est pământ?

Oaia este cea mai bună,
Că ea ne dă nouă lână
 Și-ndulcește
 Și-ncălzește
Și de frig că ne scutește.

 Slujbă sfântă
 C-o ascultă
Și din gură-așa cuvântă:
Ce-i mai bun pe est pământ?
Bună-i vița vinului
La casa Românului,
 Bună-i vara,
 Primăvara
Și cu toamna cea bogată,
Că-i de toate-ndestulată.

C-așă-i dat de Dumnezeu
Și de prea scump fiul său
 Să umblăm,
 Să colindăm,
La-aste gazde să-nchinăm,
Să-nchinăm spre sănătate,
Să-aibă peste an de toate.
Sănătatea într-o casă,
Bogăția sus, pe masă,
Rămâi, gazdă, sănătoasă,
Poate n-ai fost bucuroasă
De-atâția oaspeți în casă!

A patra variantă

(Din Todirești, sat în distr. Sucevei, dict. de Ioan Rădășan și com. de Nicolae Rădășan,
stud. gimn.)

Colo-n jos, și mai în jos,
Pe cel câmpușor frumos,
Sunt doi meri mândru-nfloriți
Și doi peri într-auriți.

 La cei meri
 Și-acei peri
Pică două lumânări,
 Pică două,
 Pică nouă,
Pică douăzeci și nouă,
Să se facă feredeu,
Să se scalde Dumnezeu,
 Dumnezeu

Cu fiul său.

Ei se scaldă
Și se-ntreabă:
Ce-i mai bun pe ist pământ?
Nu-i mai bun
Ca boul bun,
Că răstoarnă brazdă neagră
Și revarsă pâine albă,
Și revarsă grâu frumos
Ca și fața lui Hristos.

Tot se scaldă
Și se-ntreabă:
Ce-i mai bun pe ist pământ?
Nu-i mai bun
Ca calul bun,
Duce oase
Păcătoase,
Cum le duce
Așa le-aduce.

Tot se scaldă
Și se-ntreabă:
Ce-i mai bun pe ist pământ?
Nu-i mai bun ca oaia blândă,
Că-ncălzește
Și-ndulcește
Și pe stăpân îl hrănește!

„Câteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români”

(Leonida Bodnărescu, „Câteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români”, Cernăuți, 1943, pp. 12-14)

O, Lerum, Doamne!

Sculați, boieri, nu dormiți,
O, Lerum, Doamne!
Că nu-i vremea de dormit,
Ci curtea de-mpodobit
Cu podoaba târgului,
Cu mirosna câmpului.

Sculați, boieri, slugile
Să măture curțile
Cu mături de mărunțuță

Ca să placă la măicuță,
Cu mături de floricele
Ca să fie pe chitele.

Noi de mult că ne-am sculat,
Masă mare am gătat
Cu dulceața grâului,
Cu lacrima vinului,
Și-am aprins făcliile
Prin toate ungerile!

Iată-acum că a sosit,
Din cer, de la răsărit,
Domnul sfânt pe-acest pământ
Și în casă a intrat,
La masă s-a așezat
Cu căsenii împreună
Să le facă voie bună
Și-n casă să locuiască,
De rele să o ferească!
Duducuța cea frumoasă,
Care știe bine-a coasă,
În cămară va intra
Și multe daruri ne-a da.

Florile dalbe

Sculați, boieri mari,
Florile dalbe,
Că vă vin colindători
Noaptea pe la cântători!
Nu vă vin nici cu un rău,
Ci v-aduc pe Dumnezeu,
Dumnezeul nou venit,
În scutece învălit.

Sculați voi, Români plugari,
Că pe cer s-a arătat
Un luceafăr minunat
Inima să-ntinerească,
Oamenii să se-nfrățească.
Cântă-n luncă păsărele,
La fereastră rândunele;
Noi vă zicem: Să trăiți
Întru mulți ani fericiți
Și ca pomii să-nfloriți
Și ca ei să-mbătrâniți!

„Cîntice de stea”

(„Colinde, / Cîntice de stea și urări la nunți, / Din popor luate și poporului date / de / Dr. Ion al lui G. Sbiera”, Cernăuți, 1888, pp. 41-68. **Comentariu:** Ultima dată, „Steaua dela Vifleim” s-a văzut, în Bucovina, în anul 1890, cu precizarea că steaua, „după calculul astronomului Tycho de Brahe, se arată tot la 315 ani în fața Pământului”, că steaua „se va putea vedea în Noemvre, în grupul stelelor Cassiopea. Este, dară, a șasea oară de la Nașterea Mântuitorului că se înfățișează steaua aceasta, care de mulți astronomi este considerată o cometă. Ultima oară s-a văzut steaua aceasta în anul 1575”, se scria în „Revista Politică” din Suceava, numărul din 15 februarie 1890, pagina 14. Așadar, I.G. Sbiera și Simion Florea Marian au făcut parte din fericita generație care a putut vedea, strălucind pe cer, „Steaua dela Vifleim”)

1. Trei crai

Trei crai de la răsărit
Cu steaua au călătorit,
Când în cale purcedea,
Ea năinte le mergea;
Când sta de se hodinea,
Steaua lor li-ngăduia;
La Rusalim, dac-au ajuns,
Steaua lor li s-a ascuns!

Deci le-au fost de întrebare
De naștere de-mpărat mare:
„Unde știți c-au fost născând
Un crai mare de curând?
C-am văș’t stea la răsărit
Și după dânsa-am venit”.

Atunci, Irod împărat
Foarte-amar s-au supărat,
Craii-n grabă i-au chemat
Și în taină i-au rugat
Zicând: „Mergeți d-ispitiți,
Pre-acel cucon să-l găsiți;
Întâmplându-l să-l aflați,
Mie de știre să-mi dați,
Să merg să mă-nchin și eu
Ca unuia Dumnezeu!”.

Craii scârbiți că s-au dus
Pentru stea, că s-au ascuns;
Din oraș dacă-au ieșit,
Steaua iar li s-a ivit;
Nu mergea spre apus de soare,
Ci spre amiazi avea cărare.
Și au mers pân-au stătut,

Unde-au fost Hristos născut.

Înlăuntru c-au intrat,
În iesle că l-au aflat
Și, căzând, i s-au închinat
Ca unui mare-mpărat.
Scumpe daruri i-au adus
Și-năntea lui le-au pus:
Aur, smernă și tămăe,
Precum și la carte scrie!

Luând mare bucurie,
La Irod nu s-au-nturnat,
Ci altă cale-au apucat.
Atunci, îngerul, în vis,
Lui Iosif cu-adins i-au zis:
„Ia pruncul și maică-sa
Și fugi la Egipt cu ea,
Că Irod va cerca locul
Ca să vă ucidă pruncul!”.

Iosif, cum i-au poroncit,
La Egipt au și fugit,
Iară Irod împărat
Foarte greu s-au supărat
Că de știre nu i-au dat.
Multă oaste-au rădicat,
La Viflem o au mănăt
De mulți prunci mici au tăiat,
Câți în fașe au aflat;
Patrusprezece mii de prunci,
De doi ani în jos mai mici!

Tot orașul se mânănea
Și tot omul lăcrima,
Nici o casă nu era
Fără plâns, fără jelire,
Nici maici fără tânguire.

Rahila prunci-și plângea
Și mângâiu’ nu-și afla,
Țipete și vaiete,
Plânsete și bocete
Pân’ la ceri s-au rădicat!
Ceriul crunt s-au mănăt,
Rusalimul l-au dărmat,
Pre Jidovi i-au răschirat
Și de-ocară i-au lăsat!

Numai Hristos au scăpat
De Irod, mare-mpărat,

Să ne mântuie de rău,
Slavă sus, lui Dumnezeu!
Iar pe pământ pace lină
Și-ntre oameni voie bună!
Iar de-acum până-n vecie
Cu dar și cu bucurie,
Pe la toți de veselie,
Doamne sfinte, slavă ție!

2. Magii recunosc pre Hristos

Steaua de sus răsărind,
Taină mare arătând,
Steaua de sus strălucește,
Pre Hristos bine-l vestește;
Steau de sus îți dă rază
Și pre magi îi luminează,
Din care magii grăesc
Mult grai și filosofesc.
Căci ei zic că-i prorocită,
De Varlam binevestită,
Nașterea cea preamărită.

Că de când este pământul,
Ni s-au născut și cuvântul,
Că ni s-au născut Hristos
Lumii spre mare folos,
În cetatea lui David,
Taină mare arătând.

Și steaua dacă-o-au văzut,
Cei trei crai din răsărit
Îndată-au călătorit
Și-n Vifliem c-au venit,
Unde iată că-au aflat
Pre cel ce l-au căutat
Și lui i s-au închinat
Ca unui mare și-mpărat;
Daruri în mâni ei purta,
Lui Hristos frumos cânta:

– O, Doamne, prealuminate,
O, cerescule-mpărate!
Noi te știm mărit că ești
De puterile cerești,
Dar nu-ndrăznim a-ntreba
De Maria, maică-ta,
Cum tu la noi ai venit
Cel în treime mărit?

– Dar ea, totuș, ni dă minte
Cu-ale sale dulci cuvinte,
Zicând despre-a ta venire
Că îi mai presus de fire,
Că nu-i grai, nici cuvântare
Pentru-a ta sfântă-ntrupare;
Fără numai din duh sfânt
Ai venit pe-acest pământ,
Duhul sfânt cu-a sa putere
Au lucrat astă-ntrupare,
Rămânând făr' de schimbare.

Când aceste auziră,
Craii din gură grăiră:
– Acesta-i cel așteptat,
Al lumii domn și-mpărat!
Veniți, dară. Să cădem
Și lui să ne închinăm,
Darurile să-i le dăm:
Aur, smirnă și tămâie,
Și să-i zicem: Slavă ție!

3. Minunea nașterii

Steaua strălucește
Și mărturisește,
Steaua răsărează,
Lumea se mirează
Cum s-au născut jos
Domnul Hristos,
În târgul lui David
Pilde arătând.

Căci, iată, de cându-i
Cerul și pământul,
Nimeni n-au văzut
Să se fi născut
Cumva vreodată
Ficior din fată curată;

Numai preacesta
Făcu aceasta,
Că din duh sfânt au primit
Și-ndată au zemeslit,
Născând pre Hristos,
Lumii de folos!

Trei crai înspre apus

La Viflem s-au dus
Cu daruri găsite,
Lui Hristos menite;
Acel dar de atunci
Să fie pe-aicea
Dumilorvoastre bucurie
Și cu veselie,
De la tinerețe,
Pân' la bătrânețe!

Poezii populare române

(G. Dem. Teodorescu, Poezii populare române, București, 1885)

Astă seară-i seară mare

(se repetă „Florile dalbe”)

Astă seară-i seară mare,
Florile dalbe,
Seara marea-a lui Crăciun,
Când s-a născut Domnul bun;

Noi umblăm și colindăm
Pe-astă noapte-ntunecoasă,
Pe cărare-alunecoasă;

Nemerirăm l-astă casă.
L-astă casă, la ăst om bun,
Domnul bun (numele gazdei),

El de veste cum prindea
Înainte ne ieșea
C-un clondir plin de rachiu,
Cu clondirul de-a dreapta,
Cu paharul de-a stânga,

Din clondir turnându-ne,
Din gură grăindu-ne:
„Voi, patru colindători,
Vă alegeți doi din voi
Și săriți în cea grădină,
Rupeți fir de calomfir
Și-o stebă de busuioc;

Treceți, mergeți la fântână,
La fântâna lui Iordan,
Muiăți fir de calomfir

Și stebile de busuioc,
Și-apoi mergeți colindând,
Doi, pe urmă, botezând;

Stropiți casă, stropiți masă,
Stropiți feți de coconi creți,
Coconi creți v-or pomeni,
Mai frumos v-or dărui
Cu daruri de la părinți;

Stropiți feți de fete mari,
Fete mari v-or pomeni,
Mai frumos v-or dărui
Cu mahrămi grele de fir;

Stropiți feți de cei bătrâni,
Cei bătrâni v-or pomeni,
Mai frumos v-or dărui
C-un colac de grâu curat,
Pe colac, vatra de vin,
Fie galbenul deplin!”

C-așa-i legea din bătrâni,
Din bătrâni, din oameni buni;
Bună vremea-n aste case,
La mulți ani cu sănătate,
Că-i mai bună decât toate!

Sus, pe slava cerului

(se repetă „Ler oi Leo d’ ai oi, Doamne Ler”)

Sus, pe slava cerului,
Ler oi Leo d’ ai oi, Doamne Ler,
La poalele raiului,
La scaunul Domnului,
La scaun de judecată,
Unde merge lumea toată,
Genunchiat-a Sfânta Vineri
Genunchia
Și mi-și plângea
Și de Domnul se ruga
Și din gură-așa zicea:

„Știi, Doamne, că m-ai trimis
Pământul ca să-l botez,
Toți s-au dat botezului,
Numai una nu s-a dat:
Cetatea Irodului

Nu s-a dat botezului,
Nici creștinătăților,
Ci pe mine prinsu-m-a,
 Prinsu-m-a,
 Legatu-m-a,
Cu cuțit tăiatu-m-a,
În cazan băgatu-m-a
Și trei zile fiertu-m-a
Numa-n ceară și-n rușină;
Din cazane scosu-m-a,
Apoi strecuratu-m-a,
La gard aruncatu-m-a,
În obraz scuițatu-m-a,
 Și-am făcut
 Cum am putut
Și la Tine c-am venit
Să-mi dai sfinți în ajutor
Pe Irod ca să-l omor”.

Domnul, dac-o auzea,
Astfel din gură-mi grăia:
 „Savai, Petre,
 Sfinte Petre,
Ia să mi-l trănțești cu sete!
 Savai, Ilie,
 Sânt-Ilie,
Să mi-l trănțești cu mânie,
Că ești sfânt mai cu tărie!”.

Ilie, dac-auzea,
Degrabă că-mi alerga,
Lua fulgerul de-a stânga
Și trăsnetul de-a dreapta,
După draci că-mi pornea
 Și-i trăsnea
 Și-i fulgera
Cerul de se-ntuneca,
Pământul se tremura,
Dracii că se speriau
Și botezului se dau,
 Mirului
 Botezului
Și creștinătăților.

Sfânta Vineri boteza,
Toată lumea creștina.
Bună seara-n ceste case,
La boieri ca dumneavoastră,
La mulți ani cu sănătate!

Icea, Doamne,-n ceste curți

Icea, Doamne,-n ceste curți,
Ceste curți, ceste curți,
 Ler, Doamne, Ler,
În ceste curți, împărății,
Născutu-mi-au, crescutu-mi-au,
 Ler, Doamne, Ler,
Crescutu-mi-au nouă meri;
La vârșor de nouă meri,
 Ler, Doamne, Ler,
Ardu-mi nouă lumânări,
De la nouă lumânări,
 Ler, Doamne, Ler,
Pică-mi nouă picături,
Iar din nouă picături,
 Ruputu-mi-s-au,
 Faptu-mi-s-au
 Trei râuri,
 Trei pârauri,
 Un' de vin,
 Altul de mir
Și-altul de apă limpejoară,

 În cel de apă
 Cin' se scaldă?
Scaldă-se bunul Dumnezeu,
 Scaldă-se,
 Băiază-se,
Cu vin bun botează-se,
Cu mir miruiește-se,
În veșmânt primenește-se!

Mai în jos de vadul lui,
 Vadul lui
 Și-al Domnului,
Scaldă-se bătrânul Crăciun,
Scaldă-se,
 Băiază-se,
Cu vin bun botează-se,
Cu mir miruiește-se,
În veșmânt primenește-se!

Mai în jos de vadul lor,
 Vadul lor
 Și-al Domnilor,
Scaldă-se Sfântul Ion,
 Scaldă-se,
 Băiază-se,

Cu vin bun botează-se,
Cu mir miruiește-se,
În veșmânt primenește-se!

Mai în jos de vadul lui,
Vadul lui
Și-al Domnului,
Scaldă-se toți sfinții de-a rând,
Scaldă-se,
Băiază-se,
Cu vin bun botează-se,
Cu mir miruiescu-se,
În veșmânt primenescu-se!

Mai în jos de vadul lor,
Vadul lor
Și-al Sfinților,
Scaldă-se icea cest domn bun,
Cest om bun (numele gazdei)
Scaldă-se,
Băiază-se,
Cu vin bun botează-se,
Cu mir miruiește-se,
În veșmânt primenește-se!

Grăi bunul Dumnezeu:
„Tu (numele gazdei), cui te năsui
De te scalzi în rând cu noi?
D’au mie, d’au Sfinților,
D’au lui sfânt Sfântul Ion?”.

Grăi icea cest om bun:
„Ba eu, Doamne, nu mă năsui
Nici Ție, nici Sfinților,
Nici lui sfânt Sfântul Ion,
Ci ia, Doamne, mă năsui
Faptelor care le-am fapt.

Fapt-am casă lângă drum,
Încălzit-am friguroși;
Care cum se încălzea
Tot mie că-mi mulțumea,
Tot mie și Sfinților
Și lui bunul Dumnezeu,
Și lui sfânt Sfântul Ion.

Cu masa de peste drum
Săturat-am tot flămânzi,
Care cum se sătura
Tot mie că-mi mulțumea,
Tot mie și Sfinților

Și lui bunul Dumnezeu,
Și lui sfânt Sfântul Ion.

Și ia, Doamne, am mai fapt
 În câmpurele
 Puțurile
Ca s-adăp setoși cu ele,
Care cum se adăpa
Tot mie că-mi mulțumea,
Tot mie și Sfinților
Și lui bunul Dumnezeu,
Și lui sfânt Sfântul Ion.

Și ia, Doamne, am mai fapt
 În sloate grele
 Podurele,
 Poveri grele
 Trec pe ele,
Care cum mi-și că trecea
Tot mie că-mi mulțumea,
Tot mie și Sfinților
Și lui bunul Dumnezeu,
Și lui sfânt Sfântul Ion”.

Grăi și bunul Dumnezeu:
„Aferim, domn bun ca tine,
 Fapt-ai bine
 Pe-astă lume,
 Găsi-vei bine
 Pe cea lume;
De-i vrea-n rai, în rai vei merge,
Căci găsi-l-vei descuiat
 Descuiat
 Și luminat,
Intră-n el nejudecat,
Șezi la masă nechemat,
Ia din masă ne-mputat,
Bea paharul ne-nchinat!”.

Sănătate-n ceste case,
În ceste case, curți frumoase!

Cui sunt, Doamne, ceste case?

(se repetă „Oi Ler oi, d'ai Ler oi Doamne”)

Cui sunt, Doamne, ceste case,
 Oi Ler oi, d'ai Ler oi Doamne,
Așa-nalte, minunate,

Cu porțile ferecate,
Cu lanțuri de fier legate,
Stoborâte pe de-o parte
Cu stobor de siminoc,
Cu streșini de busuioc?

Sus, în vârvul caselor,
Mi-este-un stol de porumbei,
 Porumbei
 Cam vineciori
Și din pene săltători;
Din mijlocul stolului,
Porumb alb că mi s-alege,
Porumb alb cu gușa verde,
Cu penițe zugrăvite,
Cu ochii-n cap de pietre scumpe.

Capu-i bate-n aurel,
Ciocu-i bate-n argințel,
Porumbelul s-alegea
 Îmi sălta
 De-mi și zbura
 Sus,
 Mai sus,
 Că se urca,
Cu norii s-amesteca,
 Jos,
 Mai jos,
 Că se lăsa,
În prundul mării scobora,
Apă-n gură de lua,
 Pietricele-n
 Degețele;
 Sus,
 Mai sus,
 Se ridica,
Cu doi nori s-amesteca,
În curte că se lăsa,
Pe case mi se punea,
Iar (numele gazdei), domnul bun,
Lua arcul, săgeata,
Porumb bun a săgeta,
Porumb alb cu gușa verde,
Cu penițe zugrăvite,
Cu ochi de pietre scumpe.

Porumbelul – ce folos! –
Din guriță că grăia:
„O, tu, domn al curților
Și stăpân al caselor,
Stai de nu mă săgeta,

Că eu nu sunt porumb alb,
Ci sunt sfânt, Sfântul Ioan,
Și-s trimes de Dumnezeu
Cu trei legi peste pământ:
Una-i legea Crucii Sfinte,
Alta-i legea cununiei
Și-alta-a sfântului botez.
Dumnezeu că m-a trimes
Pământul să i-l măsor,
Pământul cu umbletul
Și cerul cu cugetul;
Pământ mai mult am aflat
Și Domnul s-a minunat,
Iar dintr'însul ce mi-a fapt?
Munții nalți, văile-adânci,
Câmpul cu ogoarele,
Livada cu florile”.

Bună vreme-n ceste case
La boieri ca dumneavoastră,
La mulți ani cu sănătate
Că-i mai bună decât toate!

La lină fântână

La lină fântână.
În colț de grădină.
Prujește-mi, prujește
(numele gazdei), făt-frumos,
Pe-o dalbă crăiasă
Cu cosița trasă,
Cu geana sumeasă,
Chip de jupâneasă.

Cea dalbă crăiasă
Din gură-mi grăia
Și-astfel îi zicea:
„Nu-ți pruji la mine
Că nu-mi ești de seamă,
Nici de-a mea potrivă,
Că vezi
Au nu vezi
Acele lunci albe?
Nu-s albe de fel,
Ci-s albe de flori,
Mai mult trandafiri
Decât calomfiri,
Mai mult busuioc
Decât siminoc,

Iar lunci și vâlcele,
Toate-s ale mele!”.

(numele gazdei), făt-frumos,
Din gură-i grăia
Și astfel îi zicea:

„Crăiasă
Frumoasă,

Oi pruji la tine
Ca și tu la mine,
Că io-ți sunt de seamă
Și chiar de potrivă
Căci vezi
Au nu vezi
Acei munți
Cărunți?

Nu-s cărunți de fel,
Ci-s cărunți de oi,
Toate-s ale mele,
Cu nouă ciobani
Și vătaful zece,
Toți au căciuli crețe
De pui de mistrețe;
Când oi chiui,
Ei m-or auzi,
Oile-or porni,
Luncile-or nălbi,
Flori îți vor dări.

Câte-or rămânea,
Ei le-or aduna,
În cujbe le-or purta
Și la nunta ta,
Și la nunta mea,
Și la zile mari:
Ziua de Crăciun
Și-a de Bobotează,
Când preoți botează,
Norod creștinează!”.

Tânărul (numele gazdei)
Fie-mi sănătos
Cu taică,
Cu maică,
Cu frați și surori,
Și cu noi, cu toți!

„Călindariul poporului Bucovinean”

(Căldindariul poporului Bucovinean / 1898-1901 / redigeat și edat de Eugeniu Neșciuc)

Fii vesel, iubit creștine!

Fii vesel, iubit creștine,
Că iată Crăciunul vine,
Mielușel nevinovat,
Christos, marele-mpărat!

Astăzi, pre Cel Nevăzut
O Fecioară L-a născut
În orașul Vifleim,
Aproape de Ierusalim.

Păstorii se bucurau,
Îngerii frumos cântau,
Filosofii se-nchinau,
Daruri scumpe-i aduceau

Pre noi să ne mântuiască
De greșeala strămoșească,
Să ne-nvețe cu-al Său grai
Care-i calea către rai,

Ce-i binele pământesc
Pre lângă acel ceresc;
Azi, Adam se veselește
Și iadul se tânguiește,

Azi, toate se desfătează,
Numai Irod se-ntristează.
Veniți, dar, iubiți creștini,
Astăzi să fim veseliiți,

Veniți să cântăm frumos
La nașterea lui Christos,
Și, de-acum până-n vecie,
Amin, Doamne, slavă Ție!

În orașul Vifleem

(se repetă „Florile dalbe”)

În orașul Vifleem,
Florile dalbe,
Veniți, boieri, să vedem,
Că astăzi ni s-a născut

Dumnezeu cel făr' de-nceput
Și astăzi ni s-a împlut
Prorocirea de demult
Că se va naște Christos,
Mesia, cap luminos,
Din Fecioara Maria,
Din Duhul sfânt zămislit.

Trei crai de la răsărit
La-nchinare au venit,
Daruri scumpe aducând
Și cătră Christos cântând:
„Culcă-Te, 'Mpărat Ceresc,
În sălaș dobitocesc,
Te culcă pe fân uscat
De îngerî încongiurat;
Craii te vor lăuda
Și mărire ți or da,
Slava între cei de sus
Și pace pân' la apus!”.

Neamul lui Petru

(se repetă „Domnului nost”)

Se preumblă Petru-n raiu'
Domnului nost
Să-și afle vreun neam de-al lui,
Neam de-al lui nu și-o aflat,
Făr' prea dulce tatăl său:
„Petre, Petre, fiul meu,
Fă-mi și mie loc în rai!”.

„Loc în rai, zău, tată, n-ai,
C-ai fost mult birău domnesc,
Cele drepte le-ai strâmbat,
Cele strâmbe le-ai-ndreptat”.

Se preumblă Petru-n raiu'
Domnului nost
Să-și afle vreun neam de-al lui,
Neam de-al lui nu și-o aflat,
Făr' prea dulce mama sa:
„Petre, Petre, fiul maicii,
Fă-mi și mie loc în rai!”.

„Loc în rai, zău, maică, n-ai
C-ai fost mult cârșmăriță,
Măsură plină nu ai dat,

Banii deplin i-ai luat”.

Se preumblă Petru-n raiu’
Domnului nost
Să-și afle vreun neam de-al lui,
Neam de-al lui nu și-o aflat,
Făr’ prea dulce soră-sa:
„Petre, frate, dragul meu,
Fă-mi și mie loc în rai!”.

„Loc în rai, zău, soră, n-ai
Că, cât te-ai împrumutat,
Împrumutul nu l-ai dat
Făr’ de site între site”.

Se preumblă Petru-n raiu’
Domnului nost
Să-și afle vreun neam de-al lui,
Neam de-al lui nu și-o aflat,
Făr’ prea dulce mama sa:
„Petre, Petre, frate-său,
Fă-mi și mie loc în rai!”.

„Loc în rai, zău, frate, ai
Că ți-a fost casa lângă drum,
Pre flămânzi i-ai săturat,
Pre sățoși i-ai adăpat”.

Și tu, gazdă, te veselește
C-o-nchinăm cu sănătate”.

Junelui junelaș

(se repetă „Junelui junelaș”)

D-asăară s-a lăudat
Junelui junelaș,
Dimineața, mânecat,
Intră-n grajdul ferecat,
Scoate murgul de-nșeuat,
Înșeuat, bine gătat,

Și pe murg se arunca,
Sus, în munți, că se-nălța,
De dă urma leului:

Găsi leul adormit
Sub un spin mândru-nflorit,
Multe legi pe leu puneă,

Săgeta-l-ar ori pușca?

Murgul din greu strănuta,
Leu-n talpă se scula,
Leul din gură-i grăia:
„Nu grăbi spre moartea mea
Până mâne, duminică.
Atunci vină de mă leagă,
De mă leagă-n curea neagră
Și mă coboară jos, la țară,
De fă fală fetelor
În butul nevestelor!”.

Câți pe june că-l vedeau
Toți pe june-l fericeau:
„Ferice de maică-sa,
Că ce june și băiat,
Că duce leul legat,
Legat și nevătămat,
Numai cu-o curea legat!”.

Și tu, gazdă, te veselește,
C-o-nchinăm cu sănătate!

Pețitorul

Și voi veniți și auziți,
Că eu voi spune vouă,
Tot în sfânta dreptate,
Că eu am fost de-a vâna
Pe coastele oltului,
Pe pământul turcului,
Și-am văzut o ciutulină,
Ciutulină de dor plină;
Murgul a dat jos, spre vad,
Ciuta a dat făr' de vad,
Striga fata giurgiuveancă
Din vârful Giurgiului:

„Nu-l credeți, mari boieri,
Că nu-i precum spune el,
Ci precum voi spune eu:
Că n-a fost a vâna,
Ci a fost a peți
Pe pământul turcului,
La fetele grecului,
Să pețească o greacă albă;
Au pețit o frâncă neagră,
De aceea-i murgul asodat

Și voinicul supărat!”.

Și tu, gazdă, te veselește,
C-o închinăm cu sănătate!

Florile-s d'albe

(se repetă „Florile-s d'albe”)

Ia-n scoală-te, domnul bun,
Florile-s d'albe,
Și scoală și feții tăi,
Feții porți să ne deschidă,
Fetele făclii s-aprindă,
Jupânese mese-ntindă,
Că vă vin junii buni,
Junii buni colindători,
Feciorii bătrânilor
Și de ai vecinilor
Și cu ai noștri, cu a tuturor.

Doamne, cum ne vin
De frumos, de cuvios,
Și cum vin așa frumos
Că i-i drag Domnului cu dânșii;
Bine-i Domnul împodobit
Și, într-un veșmânt mohorât,
Pe la coate colorit,
Sus, la sân, e mărgărit,
Jur de jur, pe mânicele,
Locu-i stele mărunțele,
Dar într-un, de umerei,
Saltă doi luceferei,
Iar din spate și din piept
Luce luna cu lumina
Și soarele cu razele.

În mâna stângă-i crucea sfântă,
În mâna dreaptă – o găleată,
Da-n găleată-i busuioc,
Busuioc și trandafir,
Trandafir și măr roșu,
Busuiocul – fetelor,
Trandafir – nevestelor,
Măr roșu – al junilor.

Duce-n poală bogătate,
Sus, la sân, e sănătate,
Da' de-a brâu e spic de grâu,

Spic de grâu creștinilor
Și crucea bătrânilor.

Bogătate-n astă casă,
Astă casă și-astă masă,
Sănătate tuturor
Și pe gazdă veselește
C-o închinăm cu sănătate!

Sus, boieri, nu mai dormiți!

Sus, boieri, nu mai dormiți,
Domnului și-al nostru Domn,
Vremea e să vă gătiți,
Domnului și-al nostru Domn,
Casa să o măturați,
Masa să o încărcăți,
Domnului și-al nostru Domn,

Căci umblăm să colindăm,
Domnului și-al nostru Domn,
Și pre Domnul căutăm,
Domnului și-al nostru Domn,
Că s-a născut domn prea bun,
În lăcașul lui Crăciun
Domnului și-al nostru Domn.

S-a născut un Domn frumos,
Domnului și-al nostru Domn,
Numele lui e Christos,
Domnului și-al nostru Domn,
Nu dormim de astăseară,
Ci ședem în privegheală,
Domnului și-al nostru Domn.

Nu dormim de astăseară,
Domnului și-al nostru Domn,
Ci ședem în privegheală,
Domnului și-al nostru Domn,
Din sara ajunului
Până-ntr-a Crăciunului,
Domnului și-al nostru Domn,

Și-așteptăm pre Domnul sfânt,
Domnului și-al nostru Domn,
Ca să vie pe pământ,
Domnului și-al nostru Domn,
În sara lui Moș-Ajun
Vin copiii lui Crăciun,

Domnului și-al nostru Domn,
Să cânte, să colindeze,
Domnului și-al nostru Domn,
Viață lungă să ureze,
Domnului și-al nostru Domn,
Tuturor ce sunt în casă
Și se veselesc la masă,
Domnului și-al nostru Domn,
Căci Christos v-a dat de toate,
Domnului și-al nostru Domn,
Viață bună, sănătate!

Sculați, sculați, boieri mari!

(se repetă „Florile dalbe”)

Sculați, sculați, boieri mari,
Florile dalbe,
Că vă vin colindători,
Noaptea, pe la cântători,
Și nu vă vin nici c-un rău,
Ci v-aduc pe Dumnezeu
Să vă mântuie de rău,
Un Dumnezeu nou născut,
În scutece învăscut.

Sculați, voi, boieri plugari,
Că pe cer s-a arătat
Un luceafăr minunat
Ziua să întinerească,
Oamenii să se-nfrățească;
Cântă-n luncă păsărele,
La fereastră – rândunele,
Noi vă zicem: Să trăiți
Întru mulți ani fericiți
Și ca pomii să rodiți
Și ca ei să-mbătrâniți!

Casa bogatului

Colo-n josul mai în jos,
Colindăm, Doamne, colinda,
Este-o dalbă mănăstire,
Colindăm, Doamne, colinda,
Da-n mănăstire cine șede?
Dumnezeu cu sfântul Petre.

Se luară, se duseră,
Colindăm, Doamne, colinda,
În mijlocul satului,
La casa bogatului,
Colindăm, Doamne, colinda,
Bună-i cina, boier mare?
„Bună-i cina, nu-i de voi,
Că-i de bogați mari ca noi!”
Colindăm, Doamne, colinda.

Se luară, se duseră,
Colindăm, Doamne, colinda,
În marginea satului,
La casa săracului,
Colindăm, Doamne, colinda,
Bună-i cina, sărac mare?
„Bună-i cina puțină,
Dați cu toți pe lângă ea!”
Colindăm, Doamne, colinda.

Luatu-s-au, dusu-s-au,
Colindăm, Doamne, colinda,
Tot pe crâncul ceriului,
Pe urmuța stelelor,
Pân' la ușa iadului,
Colindăm, Doamne, colinda.
„Ia-n vezi, Petre, ce-i vedea!”
„Văd casa bogatului
În mijlocul iadului,
Arde-n para focului”
Colindăm, Doamne, colinda.

Luatu-s-au, dusu-s-au,
Colindăm, Doamne, colinda,
Pe urmuța stelelor
Și pe crâncul ceriului
Pân' la poarta raiului,
Colindăm, Doamne, colinda.
„Ia-n vezi, Petre, ce-i vedea!”
„Văd casa săracului
În mijlocul raiului
Și îi plină de bunătăți
Pentru că ne-a ajuns la toți!”
Colindăm, Doamne, colinda.

Fecioriță d'ochioșită

(se repetă „Fecioriță d'ochioșită”)

Fecioriță d'ochioșiță,
Dar la gazdă (numele gazdei)
Îs ochi negri,
Fecioriță d'ochioșiță,
Dimineața se scula
Și cămașa și-o lua,
Alergând în fuga mare
Prin grădină, la fântână.

Când fu în fundul grădinii,
La poticul fântânii,
Cu trei juni ea se-ntâlne:
Unu-i lua cănuța,
Unu-i lua cununa,
Unu-i lua inelul.

Pe cel ce-a luat cănuța
Așa rău mi-l blestema:
„Să se ieie cu dânsa,
Cu dânsa, cu doamna sa!”.

Pe cel ce-a luat inelul
Așa rău mi-l blestema:
„Logodi-s-ar cu dânsa,
Cu dânsa, cu doamna sa!”.

Pe cel ce-a luat cununa
Așa rău mi-l blestema:
„Cunune-se cu dânsa,
Cu dânsa, cu doamna sa!”.

Și tu, gazdă (numele), te veselește,
C-o închinăm cu sănătate!

Sub cetate

Sub cetate-n cea livadă,
Joacă-un june calul bine,
Dar nu-l joacă cum se joacă,
Că-l înalță sus, la soare,
Sus, la soare, când răsare,
Și-l însuce după lună,
După lună, când îi plină.

Bine-i junele gătat
Cu o haină de granat,
Cu trei pene-n comănac,
Tot cu aur și argint
Și într-un mărgăritariu...

El din gând așa gândea
Că nime în lume să nu-l vadă,
Dar iată că, văzându-l,
O d'albă împărăteasă
Pe o d'albă fereastră,
Și, alergând, ea spune în casă
La înălțatu-mpărat:

„O, ‘nălțate împărate,
lucru mândru ce văzui
sub cetate, în cea livadă,
dintr-un d'alb de junișan!”.

Dar ‘nălțatul de împărat
Intră în grajdul ferecat,
Scoase murgul înșeuat,
De înșeuat bine gătat,
Și pe murg se arunca
Și la june se ducea.

„Bun joc, june bun!”
„Mulțam ție, împărate,
Dacă-i bun, hai să-l jucăm!”.

Da-nălțatul împărat,
El din grai așa grăia:
„Că n-am venit să jucăm,
Ci am venit caii să-i schimbăm!”.
„Ba eu calul n-oi schimba,
Al tău cal este mai mare,
Șede bine la domn mare,
Dar al meu e calul mic,
Șede bine la voinic”.

„Haide haine să schimbăm!”.
„Ba eu haine n-oi schimba,
Că a tale-s haine mari
Și șed bine la domni mari,
Ale mele-s haine mici
Și șed bine la voinici”.

„Haide arme să schimbăm!”.
„Ba eu arme n-oi schimba,
Că a tale-s arme mari
Și șed bine la domni mari,
Dar a mele-s arme mici
Și șed bine la voinici”.

„Haide pene să schimbăm!”.
„Ba eu pene n-oi schimba,

Că a tale-s pene mari
Și șed bine la domni mari”,
Iar tu, gazdă (numele), te veselește
C-o închinăm cu sănătate!

Colo sus, mai din sus

Colo sus, mai în sus,
Sub albul de răsărit,
Răsărit-a și-a crescut
Tot un măr cu un păr,
Mărul crește, înflorește.

În trupina mărului
Și-n cloambele părului,
Este-un stol de turturele
Cu unghiele gălbioare,
Aripile argințele,
Ia una din turturele!

Din cel lac cu iezerac,
Cu rățoi de ieregoi,
De se scaldă Dumnezeu,
Dumnezeu cu soțul Său
Și cu Petru, cu Sân-Petru.

Ei din gând așa gândeau,
Că nime-n lume nu-i vedeau,
Dar fiind văzându-i
Tot Crăciun cel bătrân
De departe îi vedea,
Mai de-aproape-ngenunchia,
Îngenunchia și cânta:
„Bun joc, domni din ceriu!”.

„Mulțam ție, măi Crăciune,
Dacă-i bun, hai să-l jucăm!”.
„Ție-ți sunt, Doamne, închinat
Că acum nu pot veni,
Că acasă ne-am întoarce,
Că acasă am oaspeți,
Oaspeții lui Crăciun,
Lui Crăciun cel bătrân.
Dacă acasă nu voi fi,
Nici nu mi-or colinda
Nici casa, nici masa,
Nici grajdul cu murgul
Și poiata cu boii.
Bine ei m-or colinda,

Bine eu i-oi dărui
C-un colac de grâu curat,
Cu spată de godăcel,
C-un pahar de vin roșu,
De vin roșu strecurat,
Într-un florin numărat,
Numărat și cumpărat”.

Și tu, gazdă, te veselește
C-o închinăm cu sănătate!

Grâul, mirul și cu vinul

Mustră-mi se muștră,
Trei domni mari se muștră,
Întâilea-i grâul,
Al doilea-i mirul
Și al treilea-i vinul.

Iar grâul grăiește:
„Că eu sunt mai mare,
Că pe min’ mă fac
Colaci și prinoase
Și prescuri frumoase!”.

Iar mirul grăiește:
„Că eu sunt mai mare,
Că fără de mine
Nu-I botez în lume!”.

Dar vinul grăiește:
„Că eu sunt mai mare,
Că pe min’ mă beau
Crai și împărați
Și oameni bogați!”.

Și tu, gazdă, te veselește
C-o închinăm cu sănătate!

Vine Crăciun cel bătrân

Vine Crăciun cel bătrân
Să le deie la boi fân
Florile dalbe,
Află ieslea luminând,
Din pociumbi făclii arzând,
Din grădele – luminele
Florile dalbe.

Cată-n floarea fânului,
Află-un fân nebotezat,
Florile dalbe,
Îl luară și-l duseră
La apa lui Iordan,
Florile dalbe,
Acolo l-au botezat,
Mândru nume i-au aflat,
Florile dalbe,
Iisus Christos, Domnul nostru!

„Datinile și credințele poporului român”

(E.N. Voronca, Datinele și credințele poporului român, Cernăuți, 1903)

Cât în sus și cât în jos

Cât în sus și cât în jos,
Cât în sus, la cei trei munți,
Colea este-un ciobănaș,
Are-un fluier verigit
Cu verigă de argint;
Fluier toarce
Turma-ntoarce,
Fluier zice
Turma-nfrânge
Și mi-o-nfrânge
Pe vâncele
Ca să-mi pască rămurele;
Tu, oică
Bălăică,
Tu ce bei, tu ce mănânci?
„Unde-oi bea
Și oi mânca
De-ai pus gândul de-a ne da?
Tu pe noi de nu ni-i da,
Mare dar ți-om dărui
Și frumos te-om îmbrăca
Cu cojoc și cu manta”.

„Literatura populară română”

(Nicolae Păsculescu, Literatura populară română, București, 1910)

De când Domnul s-a născut

De când Domnul s-a născut
Și pământul l-a făcut
Și cerul l-a ridicat,
Tot în stâlpii de argint
Mai frumos l-a mpodobit

Tot cu lună, cu lumină,
Tot cu soare, cu căldură,
 Și cu stele
 Mărunțele
Și cu luna printre ele
Și c-o rază la fereastră.

Dar o rază unde-mi este?
Mai sus, la grădina veche.
Și acolo cine-mi șade?
Șade fiul cu-a lui mamă,
 Fiul plânge,
 Maică-sa-i zice:
„Taci, fiule, nu mai plânge,
Că te-oi scălda-n lapte dulce
Și ți-oi dărui pământul,
 Pământul
 Și cu cerul,
 Pământul
 Cu florile
Și cerul cu stelele,
Și scaun de judecată
Ca să judeci lumea toată!”

Bună vreme-n astă casă
La boieri mari ca dumneavoastră,
La anul și la mulți ani!

Sub poalele cerului

Sub poalele cerului,
La mijlocul raiului,
E o masă-ntinsă-n casă.

Dar la masă cine-mi șade?
Bunul nostru Dumnezeu
Și-mi judecă pe Adam:

 „Măi Adame,
 Crucidame,
Eu pe tine, când te-am fapt,
Drumul la rai că ți-am dat

Din toți pomii să mănânci.

Din ce pomi să nu mănânci?
Din pomul cu cunoștință!
Din acel pom ai mâncat,
De mine n-ai ascultat!”.

Iar Adam sta, asculta
Și lui Dumnezeu grăia:

„Moașa Eva m-a-nșelat
Și eu, Doamne, m-am culcat;
Ea degrabă m-a sculat,
Merișorul mi l-a dat
Și eu în gură l-am băgat.
Eu de gât m-am zugrumat,
Merișorul l-am vărsat.
Dă-ne, Doamne, haine noi
Că, acum, e rău de noi!”.

Dumnezeu ce răspundea
Și lui Adam îi zicea:

„Măi Adame,
Crucidame,
Eu haine nouă v-am dat,
N-ați fost vrednici de purtat”.

Trandafir verde pe masă,
Dă-ne drumul, gazdă,-n casă!
Trandafir verde-nflorit,
Gazdă, să fii fericit
Cu-a ta casă,
Cu-a ta masă,
Cu-a ta mândră jupâneasă,
La anul și la mulți ani!

La munți ninge, plouă

(se repetă „Lerului”)

La munți ninge, plouă.
Lerului,
La șes cade rouă,
Roua ce-a căzut
De-un lac a făcut,
De-un lac lăzărel
Cu iarbă pe el,
Iar prejur de lac

Multe ciute-mi pasc,
Multe și-s mărunte
Și-s nepricepute.

Nu știu, pasc, nu pasc,
Nici apă nu-mi beau,
Dar, ciută mioară,
La bot gălbioară,
La păr perioară
Și mult sprintenioară,
Joi, de dimineață,
Pe rouă, pe ceață,
(numele gazdei) voinic
La vânat plecase
Ș-o să vă zărească
Ș-o să vă gonească
Pân' la munți cărunți.

Munți cărunți n-au fost!
Munți cărunți s-or face,
Dar din ce s-or face?
Tot din păr de-al ciutei,
Aste ciute multe,
Multe și cărunte,
Sunt nepricepute.

Îmi pasc ori nu-mi pasc,
Nici apă nu-mi beau,
Dar, ciută mioară,
La bot gălbioară,
La păr perioară,
(numele gazdei)
O să te zărească
Ș-o să te gonească
Pân' la pod de os.

Pod de os n-a fost!
Pod de os s-a face,
Dar din ce s-a face?
Tot din os de-al ciutei,
Dar voi, mândre ciute,
Multe și mărunte
Și nepricepute,
Pășteți, nu pășteți,
Nu-ș'ce mai făceți.

Apa mi-o gustați
Ori degeaba-mi stați?
Tu, ciută mioară,
La bot gălbioară,
La păr perioară,

Voinicul (numele gazdei)
O să vă zărească
Ș-o să vă gonească
Pân' la lac de sânge.

Lac de sânge n-a fost!
Lac de sânge s-o face,
Dar din ce s-o face?
Tot din sânge de-al ciutei,
Voi, sprintene ciute,
Multe și mărunte,
Nu știu, pasc, nu pasc,
Nici apă nu-mi beau,
(numele gazdei) v-o vedea
Și el v-o prindea.

Să fie sănătos
Și mult norocos!

Astă seară ce-a-nserat

Astă seară ce-a-nserat,
Doi cântă, doi cântară,
Am plecat la colindat,
Doi cântă, doi cântară,
Pe la case am intrat,
Doi cântă, doi cântară,
Unde-s case mai înalte,
Doi cântă, doi cântară,
Cu strobol mai dedeaparte,
Doi cântă, doi cântară,
Cu strobol de siminoc
Doi cântă, doi cântară,
Și cu uși de busuioc
Mari, înalte, minunate.

Pe poteca lucioasă,
Doi cântă, doi cântară,
Ce duce la astă casă,
Doi cântă, doi cântară,
Mă-ntâlnii cu Dumnezeu,
Frumușel și-mbrăcățel
Cu veșmânt d'âl mohorât,
Cu veșmânt până-n pământ,
Iar în față el avea
Soarele cu căldura,
Purta luna cu lumina,
Iar în cei doi umerei

Avea doi luceferei,
Doi cântă, doi cântară,
Mai avea în mâna dreaptă
Un toiag de judecată,
Să-mi judece pământul,
Pământul cu florile
Și cerul cu stelele,

Câte flori sunt pe pământ,
Toate merg la jurământ,
Numai floarea soarelui
Și cu spicul grâului
Șed în partea raiului
Și-mi judecă florile
Ce-au făcut miroasele.

Busuioc bătut pe masă,
Doi cântă, doi cântară,
Gazdă, rămâi sănătoasă,
La anul și la mulți ani!

Dormiți, Domni, dar nu dormiți!

(se repetă „Florile dalbe”)

Dormiți, Domni, dar nu dormiți,
Florile dalbe,
De-mi dormiți, de nu-mi dormiți,
Faceți focul cam mai mare
Și-mi aprinde-o lumânare
Și-o candelă la icoană,
Și-mi ieșiți și până-afară
De îl vedeți pe Hristos,
Cum vă vine de frumos,
De frumos,
De cuvios,
Cu veșmântul mohorât,
Lungu-mi e pân' la pământ.
Cam din spate, cam din piept,
Scriș mi-e luna și soarele.
Într-amândoi umerei,
Scriș mi-s doi luceferei.
Mâna stângă cruce-mi duce
Și-n cea dreaptă busuioc.
Crucea e-a bătrânilor,
Busuiocul – fetelor,
Sănătatea – tuturor.

Icea-n ceste curți

Icea-n ceste curți,
Doamnele,
Și-n ceste domnii,
Doamnele,
Dalbe visterii,
Doamnele.

Sus, la case-nalte,
Nalte,
Minunate,
La mijloc de case,
Stau tot mese-ntinse,
Făclii dalbe-aprinse,
Scăunele-ntinse.

Scris-ai, janțurel,
Cine șade-n el?
Șade Moș Crăciun,
Moș Crăciun
Bătrân.
Mai de-a rând cu el?
Ion,
Sfânt Ion.
Mai de-a rând cu el?
Șed toți sfinții de-a rând.

Moș Crăciun bătrân
Din gură-mi grăia:
„Ioane, Ioane,
Tu, când te-ai născut
Pe negrul pământ,
Eu m-am pârljelit
Și te-am sprijinit
În poale de veșmânt,
Veșmânt
Mohorât,
Lung până-n pământ,
Și te-am botezat,
Bun nume ți-am dat,
Ion,
Sfânt Ion,
Și ți-am dăruit
Cruce de măr dulce,
Toiag de argint
Ca să stăpânești
Cerul și pământul
Și pe noi de-a rândul!”.

Bună vremea-n astă casă,
Găzdiță frumoasă,
Rămâi sănătoasă;
La mulți ani cu bine
Și cu sănătate
Că-i mai bună decât toate!

„Irozii”

(„Colinde, / Cîntice de stea și urări la nunți, / Din popor luate și poporului date / de / Dr. Ion al lui G. Sbiera”, Cernăuți, 1888, pp. 69-76)

„La îmblarea cu Irozii se cer numaidecât șese persoane; rar când numărul lor este de patru.

Din cele șese persoane, una reprezintă pre Irod, trei pe cei trei crai de la răsărit (Baltazar, Caspar și Merchiorat), una pre arhiereul Oziea, și cea din urmă pre un moșneag cu barbă albă și lungă, care poartă luceafărul, adică o stea înțepenită pe niște scripeți, cari, întinzându-se, împing steaua înainte, spre icoanele de pe păretele despre răsărit al casei, ori încotro voiește purtătorul ei, iar strângându-se, o trage îndărăpt.

În loc de luceafăr poartă și o stea simplă, care este înfiptă cu un cui lung într-un băț gros, de un stat de om de lung. Steaua este mișcătoare împrejurul cuiului; purtătorul ei o tot clatină, în decursul cântărilor.

Când sunt numai patru persoane, lipsesc arhiereul și moșneagul; iar când sunt cinci, lipsește una din aceste două persoane. Irod și craii nu pot lipsi niciodată.

Cu toții, afară de moșneag, sunt îmbrăcați, pe deasupra veșmintelor, cu o cămeșă albă și lungă până în pământ, decorată foarte frumos cu hârtii colorate și poleite, și sunt încinși cu câte un brâu de hârtie groasă, asemenea colorată și poleită. Decorarea este potrivită cu demnitatea fiecăruia. Irod și cei trei crai poartă pe cap câte o coroană potrivită, cu sau și fără cruce în vârful ei; ei au și câte o sabie în brâu, de-a stânga.

De Irozi se cam sparia copiii; de aceea trebuie să ceară permisiunea de a intra în casă. Ei îmblă ziua și, noaptea, până pe la nouă, zece ore”.

Irozii. Variantă

Moșneagul (intrând în casă, zice: Bună ziua (sara), bună ziua (sara), cinstiți boieri de casă!)

Iată că am îndrăznit
Și aice am venit
Ca frumos să vă rugăm
Și plecat să vă-ntrebăm
Ori de ne îngăduiți
Și ori de ne și primiți
Ca să facem pomenire
De a lui Hristos venire?

(Dacă-i place domnului de casă, îi poștește să între. Atunci sună moșneagul din clopoțel și toți intră în casă; moșneagul sloboade luceafărul spre icoane și, apoi, încep a cânta împreună.)

Steaua de sus că răsare
Și ni-arată-o taină mare,
Steaua de sus strălucește,
Naștere de domn vestește.
Steaua de sus își dă rază
Și pe magi îi luminează,
Carii din ea ni grăiesc
Grai mare, filosofesc,
Zicând că steaua-i vestită,
De Varlaam prorocită,
Că pe ceri când s-a arăta
Se va naște Mesia,
Împăratul ceriului
Și domn al pământului,
Din sămânța lui Avram,
Mântuire lui Adam;

Că se va naște Hristos,
Lumii de mare folos,
Din maică fără de bărbat,
În iesle de boi culcat,
De-arhangheli înconjurat,
De îngeri din ceri cântat!

Să-i cântăm, să-i cântăm,
Pre Hristos să-l lăudăm!
Să-i cântăm, să-i cântăm,
Pre Hristos să-l înălțăm!
Să-i cântăm, să-i cântăm,
Lui Hristos să ne-nchinăm,
Că el, prin a sa-ntrupare,
De păcat ni-a fost scăpare,
Că el, cu a sa ivire,
Ni-a fost și de mântuire!

(**Irod** se așează pe un scaun, lângă masă, cu arhiereul **Oziea** stând lângă el, și zice către magi:)

Spuneți-mi ce sunteți voi
Și ce căutați pe la noi?
Ni-aduceți vreo veste?
Spuneți-mi, ce este?

Baltazar: Noi suntem trei crai de la răsărit, filosofi și de lumină purtători, și-am văzut pe ceri...

O stea mândră și frumoasă,
Din toate mai luminoasă,
Și în ea, dacă-am citit,
Multe am descoperit,
Am dat de o întâmplare
De naștere de-mpărat mare,
De-mpărat peste toți împărații

Și de domn peste toți domnii.
Și, voind să ne-nchinăm
Și scumpe daruri să-i dăm,
După stea noi ne-am pornit
Și aice am sosit;
Dar aici, când am sosit,
Steaua pe loc s-au ascuns
Și-acuma ni-i de-ntrebare
De locul cel de naștere?

Irod (cu supărare, bătând cu mâna în mănunchiul săbiei): Aice eu sunt împărat și altul mai mare decât mine nu este, nici nu s-a născut!

Merchiorat: Știm că, acum, tu ești împărat aice, dar steaua ni-au spus că s-a născut aice alt împărat, mai mare decât toți împărații și domnii, și carele are să fie împărat ceriului și domn pământului.

Irod (și mai supărat, se scoală și, scoțând sabia din teacă, bate cu piciorul în pământ și zice): Nu se poate! Eu, unul, sunt Irod împărat! Când bat cu piciorul în pământ, pământul tremură și oamenii se-nfioară; iar voi cine sunteți, de nu tremurați înaintea mea, că-ndată vă tai! (ciocnesc cu toții săbiile).

Caspar: Stați de ascultați! (bagă cu toții săbiile în teacă). Steaua ce am văzut-o pe ceri ni vestește o mare minune! Să vedem ce și la carte spune! Ia-n să-ntrebăm de arhereul ista ce ni spun prorocii!

Irod (către Ozia): Deschide cărțile de caută, ori de-i adevărat ce ni spun acești filosofi și de lumină purtători!

Ozia:

Îmi pare că-mi aduc aminte
De niște prorocști cuvinte... (cugetând puțin, cu mâna la frunte)
Ba știu chiar și locul (arată cu degetul, în carte),
Iată ce zice Varlaam, prorocul:
„O stea mândră și frumoasă
Și cu mult mai luminoasă,
Când pe ceri s-a arăta,
Se va naște Mesia
Din fecioara Maria” (apoi mai întoarce câteva file).
Iară prorocul Mihei
Ni scrie cu al său condei:
„Fericit ești, Vifleme,
Că vei fi la înălțime,
Căci din tine se va naște
Cel ce lumea o va paște!” (către Irod)
Precum vezi, din fir în păr
Spune steaua adevăr!

Irod (cu îngrijire și neliniște, în parte):

Știu eu, dară, ce-am să fac
Ca să scap de-acest păcat!
Pre toți pruncii am să-i tai,
Ca să scap și de-acest crai! (către Magi, cu prefăcătorie)

Precum toți, dară, vedem,
În oraș, în Vifliem,
O să fie ce cătați.
Mergeți dar de cercetați
Și, găsind, vă înturnați
Mie de știre să-mi dați,
Să merg să mă-nchin și eu
Ca la singur Dumnezeu.

Magii (făcându-se că se duc, dar iar se întorc și cântă:)

În oraș, în Vifliem,
Veniți, boieri, să vedem,
Că astăzi ni s-au născut
Domnul cel fără' de-nceput,
Domnul cel făgăduit
Și de proroci prorocit.
Din sămânța lui Avram,
Mântuire lui Adam!
Din ceriuri s-a pogorât
Și pe pământ au venit,
În staulul oilor,
În ieslele vitelor!
Păștorii se bucurară
Și din fluier îi cântară;
Mieii voioși toți săria
Și lângă el alerga;
Boii toți că se sculară,
De rumegat încetară;
Asinii, stând, se uita
Și din nări spre el sufla;
Caii nu mai tropota,
Ci voioși tot necheza;
Îngerii se bucura
Și, trâmbițând, tot cânta;
Întru cel de sus mărire,
Pentru oameni învoire,
Între domni tot pace lină,
Pintre oameni voie bună!
Iară noi să ne-nchinăm,
Daruri scumpe să îi dăm:
Aur, smernă și tămâe,
C-așa și la carte scrie!
Iar de-acum până-n vecie
Mila ta, Doamne, să fie
Cu dar și cu bucurie,
Pe la toți de veselie,
Și nouă de bucurie!

(După aceasta, mai cântă și alte cântece de stea, ca „Cununa Galileii”, „Toate-s deșertăciune”, „Cugetă la moarte” ș.a. sau pleacă îndată, după ce au urat căsenilor sărbători fericite și au primit câte ceva pentru cântare și urare).

Irozii. Altă variantă

Moșneagul (întrând în casă): Bună ziua (sara)! Ne primiți cu Irozii?

Căsenii (sau îi resping, sau îi zic): Poftim! Bucuroși!

Moșneagul (cheamă pre ceilalți în casă).

Irod (întrând cu toții în casă și răscherând luceafărul sau ținând steaua înăntea lor): Bună ziua (sara), bună ziua (sara), Dumilorvoastre, cinstiți boieri de casă! Iată că am venit cu acești trei crai, filosofi și de lumină purtători, ca să-i întreb, înăntea Dumilorvoastre, cine sunt, de unde vin și-ncotro călătoresc (apoi se așază pe un scaun, lângă masă).

Baltazar: Pre acești trei crai, filosofi și de lumină purtători, eu îi port și de ce se va întâmpla cu ei eu voi răspunde!

Irod. Prin ce-i răspunde?

Baltazar: Prin cântare!

Irod: Cântați!

Magii: Nașterea ta, Doamne, mărită-i și mare! (de trei ori).

Irod: Cine și care-i Domnul acela?

Baltazar: Care se pomenește totdeauna!

Irod: Să-l pomenească mai pe înțeleș!

Baltazar: Care este mai înțelept să înceapă!

Merchiorat (împreună cu ceilalți, cântă):

Steaua de sus răsărind,
Taină mare arătând,
Steaua de sus strălucește
Și pe Hristos îl vestește.
Steaua de sus cu-a sa rază
Pre trei magi îi luminează,
Din care magii grăesc
Grai înalt, filosofesc:
Tu ești steaua prorocită
Și de Varlaam vestită!
Că de când este pământul
Ni s-au născut și cuvântul,
Dar acuma-i întrupat
Din fată făr' de bărbat,
Și ni s-au născut Hristos,
Lumii spre mare folos,
În cetatea lui David
Taină mare arătând;
Iar magii, dacă-au văzut,
Steaua sus, la răsărit,
După dânsa au pornit
Și în Vifliem au sosit,
Și-aice că au aflat
Pre cel ce l-au căutat

Și lui i s-au închinat
 Ca unui mare-mpărat,
 Daruri scumpe-n mâni purtând,
 Lui Hristos frumos cântând:
 „O, Doamne, prea luminate,
 O, cerescule-mpărate!
 Noi te știm mărit că ești
 De puterile cerești,
 Dar nu-ndrăznim a-ntreba
 De Maria, maică-ta.
 Cum tu la noi ai venit,
 Cel în treime mărit?
 Dar ea, totuș, ni dă-n minte,
 Cu-ale sale dulci cuvinte,
 Zicând despre-a ta venire
 Că îi mai presus de fire,
 Că nu-i grai, nici cuvântare
 Pentru-a ta sfântă-ntrupare,
 Fără numai din duh sfânt
 Ai venit pe-acest pământ.
 Duhul sfânt, cu-a sa putere,
 Au lucrat astă-ntrupare,
 Rămânând făr' de schimbare!”.
 Când aceste auziră,
 Magii din gură grăiră:
 „Acesta-i cel așteptat,
 Al lumii domn și-mpărat!
 Veniți, dară, să cădem
 Și lui să ne închinăm,
 Darurile să-i le dăm:
 Aur, smernă și tămâe,
 Și să-i zicem: Slavă ție!”

Irod: Mergeți, dar, de-l căutați și, găsindu-l, să vă-nturnați și mie de știre să-mi dați; însă spuneți-mi, mai întâi, cine sunteți!

Merchiorat: Eu sunt filosoful Melchiorat, de la împărăția Persiei, și am venit ca să te întreb cui te închini: Soarelui, lunii sau stelelor? Că, din steaua ce ni s-au arătat, am cunoscut că s-a născut pe pământ un împărat mare și acestuia trebuie să ne închinăm!

Baltazar: Eu sunt filosoful Baltazar, de la împărăția Arabiei, și din steaua ce ni s-au arătat și din proroci am aflat că aice, în Vifliem, s-au născut împăratul Hristos, și merg să mă închin lui.

Caspar: Eu sunt filosoful Caspar, de la împărăția Iudiei, și, văzând steaua pe ceri și citind prorocii și scripturile, am cunoscut că s-au născut Hristos, Domnul Domnilor și împăratul împăraților, și merg să mă închin lui!

Irod (se scoală și scoate sabia din teacă): Eu sunt Irod împărat, care de pe scaun m-am sculat, cu piciorul în pământ am dat (bate cu piciorul), pământul s-a cutremurat și oamenii s-au spăimântat, dar voi să nu vă temeți de un împărat ca mine?!

Magii (tustrei, scoțându-și săbiile, le ciocnesc cu a lui Irod): Nu ne temem, că ce-am văzut și ce-am citit, toate-adevărate sunt! Și, dacă vrei, noi ți-om mai spune! (bagă, cu toții, săbiile în teacă).

Irod: Spuneți-mi!

Magii (cântă): Nașterea ta, Hristoase, Dumnezeuul nostru, răsărit-au lumii lumina conoștinței, că printr'însa cei ce slujiră stelelor de la stea s-au învățat să se închine ție, Soarelui dreptății, și să te cunoască pre tine, răsăritul cel de sus, Doamne, mărire ție!

Irod: Cine este acel Domn și care?

Baltazar: Care s-au pomenit totdeauna!

Irod: Să se pomenească mai pe înțeleș!

Baltazar: Care este mai înțelept să înceapă!

Merchiorat (începe a cânta, împreună cu ceilalți, vreun alt cântec de stea, relativ la nașterea sau vieța lui Hristos. Întrebarea lui Irod și răspunsul lui Baltazar se repetesc de câte ori voiesc să înceapă câte un cântec nou. Pe urmă, urează sărbători fericite și pleacă mai departe).

„Colinde de anul nou”

(„Colinde, / Cîntice de stea și urări la nunți, / Din popor luate și poporului date / de / Dr. Ion al lui G. Sbiera”, Cernăuți, 1888, pp. 15-36)

1. Cu plugul

Haho! haho! haho!
Voinici feciori,
Ia-n stați pe la chiotori
Că sara au însărat
Și noi pe-aice n-am urat!
Plecat-au badea într-o Joi,
Cu plugul cu doispezece boi,
Cei de dinante
Cu coarnele-nvârtite,
Cei din prigon
Trag în odgon,
Cei de la roate
Cu coarnele-ncordate,
Toți boi bourei,
Din coadă codalbei,
La frunte țântăței,
De fac sute și mii de lei!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Și s-au dus
Tot în sus,
Spre dealul Gărăului,
Aproape de curtea smeului,
De-au arat văile,
Văile și dealurile,
De-alungiș,
De-a curmeziș,
Brazdă neagră răsturnând

Și prin brazde semănând
Grâu mărunț și grâu de vară,
Deie Domnul să răsară!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Apoi, la lună,
La săptămână,
Se duse să vadă
De-au dat Dumnezeu roadă.
Era grâul răsărit,
Era paiul aurit,
Era-n pai ca trestia
Și-n spic ca vrabia,
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Iute-acasă s-au întors
Și din grajd un cal au scos
Negru ca corbul,
Iute ca focul, unde călca
Scânteii sărea,
Balta seca
Și broasca striga: oacaca!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

El voios a-ncălecat,
Pe la târguri au îmblat,
Seceri multe-au cumpărat,
Seceri grele, seceri mari
Pentru secerători tari;
Seceruici de cele mici
Pentru copilași voinici,
Și altele ușurele
Cu mănunchi de floricele
Pentru fete tinerele
Și neveste ochișele,
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Și-au strâns finii
Și vecinii,
Și vreo trei babe bătrâne
Care știu rândul la pâne,
Și pe câmp i-au dus
Și pe toți i-au pus
La lucrul pământului
În răcoarea vântului,
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

De grâu unii s-apuca
Şi îndată-l secera,
Alţii snopii îi lega
Şi apoi îi aduna
Şi în clăi mi ți-i punea
Şi la soare îi usca,
Care multe încărcă
Şi toţi snopii îi căra
La aria stăpânului,
În steriţa vântului,
Mânaţi, măi!
Hăăăi! hăi!

Stăpânul, cum au văzut
Că lucrul i s-au făcut,
Demineaţa s-au sculat,
Pe ochi negri s-au spălat,
Lui Dumnezeu s-a-nchinat,
În grajd repede-au purces
Zece iepe de-au ales,
Zece iepe
Tot sirepe
Cu potcoave de argint
Pentru treier la pământ,
Care unde mi-ți călca
Pământul cutremura,
Casele se clătina,
Oamenii se minuna
De sta şi se tot uita,
Mânaţi, măi!
Hăăăi! hăi!

La arie le-au adus,
La treierat că le-au pus.
Cu copitele-mblătea,
Fir în spic nu rămânea,
Cu gura mi se hrănea,
Cu buzele feleguia,
Cu nările tot sufla
Şi cu limba vântura,
Cu cozile mătura,
Cu dinţii sacul ţinea,
Cu urechea-n el turna,
Nici căuş nu trebuia;
Şi din gât tot necheza:
Mihoho şi miahaha!
Mânaţi, măi!
Hăăăi! hăi!

Cum l-au trierat,

L-au și încărcat,
Douăsprezece cară
Pline de povară,
Și le-au dus la moară.
Dar hoța de moară,
Când văzu atâtea cară
Încărcate cu povară,
Puse coada pe spinare
Și-o tuli la fuga mare
Pe cea gărlă, tot la vale!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Dar morarul, meșter bun,
Răzimat pe-un băț de-alun,
Cu ochii ca stecla,
Cu dinții ca grebla,
Cu barba de buci,
În nas plin de mucii,
Cu brâul de lână,
Cu ciocanu-n mână,
Iute c'au sărit
Moara o-au găbuit
Și îi dete un ciocan: boc!
De o puse la lăptoc,
Și îi dete la călcâiu
De-o puse pe căpătâiu,
Și-i mai dete și la șele
De o puse pe măsele
Și, ca cât ai scăpărat,
Grâul l-au și măcinat!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Când acasă se-ntorcea,
Flăcăii tot chiuia,
Boii tare se-opintea
Roțile că scârțâia
Cât departe se-auzea!
Atunci mândra jupâneasă
Auzi și ea, din casă,
Chiotul flăcăilor,
Scârțâitul carălor
Și-n cămară alerga
Și din cui își alegea
Câte-o sită părăsită
Să nu fie de ursită!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Apoi iară alerga

Sacii de mi-i deslega
Și făină aducea;
Mânicile-și sufleca,
Brațe dalbe desvălea
Și făina mi-o cernea
Cu o sită de năgară,
Dară îi păru prea rară;
Prin o sită de mătăasă,
Dară îi păru prea deasă;
Pe-urmă-n alta de rogoșt
Și-atunci numai bun au fost!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Apoi iute-au plămădit
Și au pus de au dospit,
Colaci mândri de-au sucit,
Pe lopată i-au trântit
Și-n cuptoriu i-au asvârlit!
Dar îndată au și scos
Un colac rumen, frumos
Ca fața lui Hristos;
L-au rupt în două,
Ne-au dat și nouă,
L-au rupt în trii
De-au dat la copii,
L-au rupt în patru
De-au dat la tot satu',
L-au mai rupt în cinci
Pentru cei cu opinci!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Anul nou, de mâne,
Să fie cu bine,
Cu noroc, cu sănătate
Și cu sporiu la toate!
Să vă fie casa casă,
Să vă fie masa masă!
Câte pene pe cucuși,
Atâția copii frumoși!
În vatră câtă cenușă,
Atâți pețitori la ușă!
Câte dranițe pe casă,
Atâția galbeni pe masă!
Câte cioare sburătoare,
Atâtea vaci mulgătoare!
Câte pietre în fântână,
Atâtea oale cu smântână!
Câți cărbuni în cuptori,
Atâția boi gonitori!

Câte paseri într-un rug,
Atâția boi buni la plug!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

De urat am mai ura,
Dar ni-i că vom însera
Pe la curțile duminilorvoastre,
Departe de casa noastră,
Curți înalte, șindilite,
Pe din luntru poliite,
Pe de-afară zugrăvite,
Cu uși mari și ferecate,
Cu-adamanturi împănate!
Dar decât vom însera,
Mai bine ne-om înturna
La bordeiele noastre
Mai joase și proaste!
Noi suntem din Câmpulung,
Unde-ngheață corbu-n ciung,
Alții, de pe la Mitoc,
Unde-ngheață apa-n troc
Și găluștele la foc,
Laptele în doniță,
Mălaiul pe poliță!
Iar alții din Baia veche,
Pe unde mâțele streche
Și motanul suflă-n foc,
Iar șoarecii nu-și află loc!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

De urat am mai ura,
Dar ni-i că vom însera
Și noi nu îmblăm
Ca să colindăm
De biet capul nostru
Prin ținutul vostru,
Că și moșii
Și strămoșii
Încă-au colindat,
Dar au căpătat
Vaci cu viței,
Scoafe cu porcei,
Oițe cu miei,
Gâște îngrășate,
Găini perechiate!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Iar nouă de nu ni-ți da

Chiar tocmai așa și-așa,
 Dați-ne ceva parale
 Să ne cumpărăm mantale,
 Că ne-apucă viscol mare,
 Grozavă tremurătură,
 De dârdăiesc dinții-n gură!
 Când din lucru noi am stat,
 Cu plugul am aninat
 Într-o mare rădăcină
 Să ne dați ceva slănină,
 Și-apoi într-o teșătură
 Să ne dați și băutură;
 Aninat-am în târnaț
 Să ne dați și un cârnaț;
 Și-apoi într-un putregaiu
 Să ne dați și un mălaiu!
 Iar când ne vom vrednici
 Pe aici a mai veni,
 Să vă găsim fericiți,
 Fericiți și înfloriți
 Ca merii, ca perii
 În mijlocul primăverii,
 Ca toamna cea bogată
 De toate îndestulată!
 Opriți, feciori!
 Hohaho! haho! haho!

2. Cu buhaiul

Bună sara, bună sara,
 Sara sântului Văsile!
 Boieri mari, fie de bine!
 Stați, plugărași, stați,
 Nu vă spăimântați,
 Toate le lăsați,
 Plugu-nfiripați,
 La brazdă să-l dăm,
 La domnul N.N. să urăm!
 Porniți, ficii!
 Hăăă! hăi!

S-au pornit sântul Văsile,
 Într-o sântă zi de Joi,
 Cu plugul cu doisprezece boi,
 Cei de dinăinte
 Cu coarnele poliite,
 Cei de la roate
 Cu coarnele-mpreunate,
 Cei din prigon era prienei

În preț de o mie de lei,
Toți la muncă sprintinei!
Când plugarii îi mâna,
Cu biciul nu-i atingea!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Și-au pornit sântul Văsile
La dealul Gărăraului,
Unde-i ciuca grâului
Și locul prundos,
De rodește grâu frumos!
Și-au pornit Joile
De-au arat văile,
Și-au pornit Vinerile
De-au arat clinurile,
În lungiș și-n curmeziș
Cât cu ochii au cuprins;
Brazdă neagră răsturna
Și grâu roșu semăna,
Și-au semănat sântul Văsile
Grâu grăurunt
Tot de cel mărunț,
Sămânță de peste Prut;
Și-au semănat grâu de vară,
Până-n seară să răsară
Și chiar până mâne
Să se facă pâne!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Apoi, la lună,
La săptămână,
Se duse el ca să vadă
De i-au dat Dumnezeu roadă
Și de-i grâul răsărit;
Dar grâul era-nflorit,
Era-n pai ca trestia
Și în spic ca vrabia,
Și în fir ca mazărea!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Sântul Văsile, tare bucuros
Că îi grâul prea frumos,
De pe cal că s-au plecat
Treii spice de-au apucat,
La jupâneasă-acasă au plecat,
Pe masă că le-au frecat,
Casa o au luminat
Și gloata s-a bucurat!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Sântul Văsile, voios
Că-i grâul așa rodos,
Repede au alergat
Și în grajd că au intrat
Și au scos un pui de graur,
Cu șeava de aur,
Cu copitele de-argint,
Prindea bine la pământ;
Pe sulită s-au răzimat,
Pe graur s-au aruncat,
La Târgul-Frumos au plecat,
Unde călca
Piatra scăpăra,
Noaptea-o lumina,
Noaptea ca ziua!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Și la târg dac-au sosit.
De pe cal s-au pogorât
Și seceri au târguit:
Seceri mici și mărunțele
Cu mănunchi de floricele
Și cu zimți de viorele
Pentru fete ochieșele,
Ca să-avem parte de ele!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Și au mai cătat
De au cumpărat
Seceri mari și mai zimțoase
Pentru neveste frumoase!
Și iar au îmblat
De au cumpărat
Seceri mai mari și mai strâmbe
Pentru niște babe carne,
Care cu dreapta secera
Și cu stânga snopi lega,
Și când vântul alignia
Ele-n clăi îl și puneau,
La soare mi ți-l usca
Și acasă îl căra!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Când au fost grâul cărat,
Sân' Văsile-o alergat

La târg la Sirete
Să cumpere nouă iepe,
Nouă iepe tot sirepe,
Și la treierat le-au pus;
Cu copitele treiera,
Cu cozile feleguia,
Cu nările vântura,
Cu urechile-n sac turna,
Nici căuș nu trebuia!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Și s-au apucat
De au încărcat
Douăsprezece cară țărănești
Și douăsprezece mocănești
Și-au mers la moară la Ipotești;
La Ipotești n-au aflat loc,
S-au dus la moară la Mitoc,
Unde-ngheață apa-n troc
Și găluștele la foc,
Laptele în doniță,
Mămăliga-n poliță!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Dară hoața cea de moară,
Văzând atâta povară,
Au apucat o scăfiță,
Plină toată cu tărăță,
Și-au vârat-o-n pârpițiță;
Și-au pus coada pe spate
Și-au trecut pe ceea parte,
Și-au pus coada pe spinare
Și-au trecut în lunca mare,
Lunca-i mare,
Frunză n-are,
Lunca-i mică,
Frunza-i pică!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Dar morarul, meșter mare
Cât în lume samăn n-are,
Mânca-l-ar câinii ziua mare!,
Ședea-n fundul morii
Cu ochii boldiți,
Cu dinții rânjiți,
Cu ciorapi plesniți,
Cu luleaua-n dinți,
Cu brâul de lână,

Cu ciocanu-n mână
Și tot se-nholba,
Nimic nu-i păsa!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Dar când au văzut
Că grâu au sosit
Și moara-au fugit,
Îndată s-au sculat
Și au apucat
Trei căușe late, late,
De la foamete lăsate;
Grăunțe-n ele au pus
Și după moară s-au dus,
Și striga cât răspunea:
Ptru, ptru, ptru
Și nea, nea, nea!
Și grăunțe-i arăta
Că doară moara ar sta!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Căușul cum l-au văzut,
Moara-ndată au stătut,
Iar morarul, cu chiteală,
O-apucă de căpețelă
Și îi dete-un cioc! și-un boc!
De o duse la lăptoc,
Și îi dete-un pumn în cap
De o puse la dulap,
Și îi dete-un pumn în șele
De o puse la măsele;
Și-i mai dete unu-n gură
De-ncepu făina-a cură!
Dar nu era făină
Ca toată făina,
Ci aur și mărgăritari
Ca la Dumniavoastră,
Cinstiți boieri mari!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Când făina au sosit,
Sân' Vășile s-au trezit
Și-au intrat într-o cămară
Și-au scos sită de năgară,
Însă i-au părut prea rară
Și-au dat-o pe ușă-afară!
S-au dus în a treia casă
De-au scos sită de mătășă,

Dară i-au părut prea deasă!
Au scos alta, de bumbac,
Și-asta i-au fost după plac!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Și-au adus babe bătrâne,
Care știu rândul la pâne,
Și le-au pus de au cernut
Tocmai precum el a vrut:
Mai întâi, un chiersânel
Și-au făcut un colăcel,
Din fruntea grâului,
Cât rotița plugului
Și l-au pus în cui, dindos,
Pentru plugari de folos!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Și-au mai cernut încă-un sac
Și-au mai făcut un colac
De tot mândru și frumos
Chiar ca fața lui Hristos;
Pe piatra morii l-au măsurat,
La copt că l-au așezat,
Cu drucul l-au înturnat;
În mintă l-au învălit,
În hăraba l-au svârlit
Și acasă au pornit,
Acasă, la jupâneasa,
Ca să fie plină masa!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Și, întrând cu el în tindă,
L-au aninat de o grindă,
Și l-au frânt în două
Și ne-au dat și nouă,
Și l-au frânt în trii
De-au dat la copii
Carii tot plângea
Și colac cerea!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

De urat am mai ura,
Dar ni-i că vom însera
Pe la curțile Dumilorvoastre
Înalte și luminate,
Tot pe piatră așezate,
Pe din luntru zugrăvite,

Pe de-afară văruite;
Și decât vom însera,
Mai bine ne-am înturna
La bordeiele noastre desgrădite
Și cu stuh acoperite
Și cu humă fețuite!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

De urat am mai ura,
Dar ni-i că vom însera
Și ni-i calea depărtată
Și cărarea-mpiedică;
Că noi nu suntem de ici, de colea,
Ci tocmai de la Baia veche,
Pe unde mâțele tot strechie
Și motanii suduie de cruce
Pentru-o lingură de lapte dulce!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Stați, plugari, stați,
Nu vă spăimântați
Când vedeți pornind
Și-aice sosind,
De la deal, de pe vâlcea,
O bură hăt grea
Și voi pe spinare
N-aveți nici mantale,
Și de vifor și de bură
Vă dârdâie dinții în gură,
Că domnul de casă
Șede-n cap la masă,
Cu ai săi vorbește,
Banii-și cântărește
Și s-a îndura
Și nouă ne-a da
Câte-un gălbenaș
Pentru plugăraș;
De n-a fi gălbenaș,
Va fi câte un zlot;
De n-a fi câte-un zlot,
Va fi câte-un ort;
De n-a fi câte-un ort,
Apoi măcar cinci părale
Tot va fi voia Dumisale,
Dar tot trebuie să vă deie câte un ort,
Că nu mă duc de la fereastră nici mort!

Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Dar tu, drăguță fată,
Ce șezi, colo, supărată
Și tot de horn răzimată?
– O, bată-l pustia să-l bată,
Cum n-oi șede supărată,
Că mama m-au pus
La stavi, la țesut,
Care de când sunt
N-am văzut țesând!
Că pe sulul dinapoi
Sunt sute de lătunoi,
Iar pe cel de dinăinte
Pustia le ține minte!
Că prin ițe și prin spată
Merge iapa-mpiedicată,
Iar pe la mijlocul pânzii
Pasc iepele cu toți mânzii,
Și de la Paști la Sânziene
N-am țesut nici de izmene!
Mânați, măi!
Hăăăi! hăi!

Mai are domnul de casă
Și-o copiliță frumoasă,
Hărnicuță
Și drăguță,
În mână cu busuioc
Ca să-i fie de noroc!
Să-nfloriți ca merii, ca perii
În mijlocul primăverii
Și ca toamna cea bogată,
De toate îndestulată!
S-aveți spori și izvor în bucate,
Că aceasta-i mai bună decât toate!
Câte paie pe casă,
Atâția galbini pe masă!
Câte cioare sburătoare,
Atâtea vaci mulgătoare!
Câte pietre în fântână,
Atâtea oale cu smântână!
Câți cărbuni în cuptori,
Atâția boi gonitori!
Câte vrăbii într-un rug,
Atâția bouți la plug!
La mulți ani cu sănătate!
Opriți, feciori!
Haho! haho! haho!

3. Cu aratul

Ia-n stați, frați, de ascultați,
Bine sama vă luați
C-afară-i mândru, -nseninat,
Cum mai bine de arat!
 Porniți, feciori!
 Hăăăi! hăi!

Bucură-te, jupâne,
De ziua de mâne,
La mulți ani cu bine,
Cum s-au bucurat
Și s-au desfătat
Ilie, prorocul,
Când și-au rupt cojocul
Și când i-au dat Dumnezeu,
Din sfânt locașul său,
Două mere de aur în poale
Ca mai curând să se scoale!
 Mânați, feciori!
 Hăăăi! hăi!

Merele el le-au luat,
Pe ochi negri s-au spălat,
La icoane s-a-nchinat,
Lui Dumnezeu s-a rugat
Și afară au ieșit,
Plugurile le-au pornit!
 Mânați, feciori!
 Hăăăi! hăi!

Pluguri cu doisprezece boi,
Toți mari, sprinteni și vioi,
Cei de pe la roate
Cu coarnele-mpreunate,
Iară cei de dinăinte
Cu coarnele zugrăvite.
 Mânați, feciori!
 Hăăăi! hăi!

Și-au arat dealul Râmului,
Din partea răsăritului,
Dară fiind cam pietros
Plugurile s-au cam ros
Și, aninându-le-ntr-o râmă,
Le-au făcut toate fărâmă.
 Mânați, feciori!
 Hăăăi! hăi!

Și-au sămănat grâu de vară
Tot în două cu secară,
Și grâu de cea mărunț
În două cu arnăuț
Și-au dat domnul că s-a făcut.
Și acasă s-au înturnat
Și de grâu a cam uitat!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Iară la luna, la săptămâna,
Sburându-i vrăbii năinte,
Și-au adus de grâu aminte
Și în grajd că au intrat,
Pe la cai că s-a uitat,
Și-au scos un cal graur
Cu șeava de aur,
Cu potcoavele de-argint
Ca să prindă la pământ.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și la grâu că au ieșit
Să vadă de-i răsărit.
Era grăul copt răscopt
Și tare mândru-nspicat,
Cum mai bun de secerat.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și s-au dus dumialui
La Târgul Cucului
Și au căutat
De au cumpărat
Seceri mari și mititele
Cu mănunchi de floricele
Și cu zâmți de viorele.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și-apoi au strâns până vineri
Fini bătrâni și de cei tineri
Și finuțe tinerele,
Harnice și sprintenele,
Și finuțele bătrâne,
C-acelea strâng pânea bine,
Și la câmp le-au dus,
La lucru le-au pus.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Iar jupânul,
Cum îi rândul,
Secera, nu secera,
Înapoi nu se uita,
Dară și când s-au uitat
Ce-au văzut s-au minunat:
Erau snopii ca trunchii
Și clăile ca munții.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și-ndată s-au apucat
Și curând au încărcat
Douăsprezece cară
Pline de povară,
Cară mocănite,
Cu lanțuri de fer legate,
Și acasă au purces
Și-un stog țăpăn au dires
În mijlocul câmpului,
La bătaia vântului.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și-n grabă au îmblătit
Și la moară au pornit,
Iar morarul, meșter bun,
Cu brâul de lână,
Cu ciocanu-n mână,
Tot făcu cioc! boc! cioc! boc!
Și puse moara la loc,
Și-apoi hanța-clanța, hanța-clanța,
Până spre joi dimineața
Au fost făina gata.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și acasă s-au înturnat
Și jupânesei i-au dat,
Iară mândra jupâneasă,
Văzând făina aleasă,
Merse din cămară în cămară
După-o sită de năgară,
Dară i-au părut prea rară.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și merse din casă în casă
După alta, de mătăasă,
De doisprezece meșteri aleasă
Ca să îi fie mai deasă,

Și-au cernut și au plămădit
Și au pus și la dospit.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și-au făcut un colac mare
Ca să fie de mirare
Și-l puse în cuiul de jos
Ca să fie de folos;
Și l-au rupt în două
Și ne-au dat și nouă,
Și l-au rupt în trii
De-au dat la copii,
Și l-au rupt în patru
De-au dat la tot satu';
Și l-au rupt, apoi, în cinci
De-au dat celui cu opinci,
Și l-au mai rupt și în șese
Pentru cei ce stau la mese,
Și l-au rupt, apoi, în șapte
Pentru Ion, să n-aștepte,
Și l-au rupt pe urmă-n opt
Și-au dat și celui ce-au copt,
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Câte draniți sunt pe casă,
Atâția galbini pe masă!
Câte cioare sburătoare,
Atâtea vaci mulgătoare!
Câte pietre în fântână,
Atâtea oale cu smântână!
Câte gămlii de trifoii,
Atâția miei și-atâtea oi!
Câte păsări într-un rug,
Atâția bouți la plug!
Câte fire într-o spată,
Atâți pețitori la fată!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Iar jupânul, boieriu mare,
Bagă mâna-n busunare
Să ni dea ceva parale
Să ni cumpărăm mântale,
Că ni doare la spinare
De frigul acesta mare!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Mâne înc-o să venim,

Dar atunci să vă găsim
Ferițiți și înfloriți
Ca merii, ca perii
În mijlocul verii
Și ca toamna cea bogată,
De toate îndestulată!
Opriți, feciori!
Haho! haho! haho!

4. Plugarii

Bucură-te, jupâne,
De ziua de mâne
Cum s-au bucurat
Și s-au desfătat
Ilie prorocul
Când au azvârlit cojocul!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Două mere-n poale-au luat,
Pe ochi negri s-au spălat,
La icoane s-a-nchinat,
Lui Dumnezeu s-au rugat!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Dară jupânul (numele gazdei),
Dacă s-au sculat,
Doisprezece boi au înjugat
Și la câmp au ieșit
Și plugurile le-au pornit;
Și-au arat dealurile
Și toate văile
În lungiș și-n curmeziș.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Plugurile prea repede le-au mânat
Și-ntr-un os le-au aninat
Și, când le-au aninat de un os,
Plugurile tare s-au ros.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și mai două brazde au răsturnat
Și într-o rămă s-au aninat
Și plugurile s-au sfărâmat;
Dară dumialui s-au întristat,

Plugurile le-au înturnat
Și-n pătulă le-au băgat.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Apoi sămânță-au luat
Și-napoi s-au înturnat,
Grâu de vară-au sămănat,
Grâu mestecat cu secară,
Mai degrabă să răsară.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și acasă au venit,
Cucoanei i-au povestit
Și-apoi, după câțva timp,
Au ieșit iară la câmp
Să vadă de-i grâul copt;
Dar grâul era copt răscopt,
În spic ca vrabia,
În pai ca trestia!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Apoi acasă s-a-nturnat,
În grajd s-au băgat
Și, de aici, au scos
Un cal cam flocos,
Negru ca corbul,
Iute ca focul,
Unde călca
Scânteii scăpăra,
Pământul crăpa,
Balta seca
Și broasca făcea oacacaca!
Cu potcoave de argint
Ce prind bine la pământ.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și la târg s-au dus,
Seceri au adus
Cu mănunchi de floricele
Și cu zâmți de viorele;
Și-au căutat secerători
Numai babe și nurori
Și copile tinerele,
În gură făr' de măsele.
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și de grâu s-au apucat
Și-ndată l-au secerat,
Și stau snopii ca dropchii,
Clăile ca nourii;
Și-acasă s-au înturnat,
Pe cucoană-au întrebat
Unde să facă aria,
Iară dumneaei i-au zis
S-o facă-n mijlocul câmpului,
La bătaia vântului,
La țărușul argintiu,
La priponul d-ibrișin!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și-au avut de-mblătitori
Douăsprezece iepe tot sirepe,
Cu picioarele treiera,
Cu cozile vântura,
Cu gura sacul ținea,
Cu urechile-n sac puneă,
Nici căuș nu trebuia!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și-apoi au luat
De au încărcat
Douăsprezece cară
Pline de povară
Și-au pornit la moară;
Iară blestemata de moară,
Văzând atâtea cară cu povară,
Au pus coada pe spinare
Și-au ras-o pe gârlă-n vale
Ca o fată mare!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Iar morarul, meșter bun,
Cu brâul de lână,
Cu ciocanu-n mână,
Cu limba de sfeclă,
Cu dinții de greblă,
Cu ochii de steclă,
Au mers la lăptoc
Și, făcând cioc! boc! cioc! boc!,
Au pus moara iar la loc
Și în coș că au turnat
Grâul tot, l-au măcinat,
Și jupânul acasă-au plecat!
Mânați, feciori!

Hăăăi! hăi!

Iar cucoana dumisale,
La brăușor cu paftale
Și în haine de mătăasă,
Sta, aice, după masă,
Cu mânecile suflecate
Cu aur până-n cot suflate,
Și trăsnea și plesnea,
Toate slugile strângea
Și le trimitea
Din cămară în cămară
După-o sâță de năgară,
Dară i-au părut prea rară
Și-au dat-o pe ușă-afară!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Apoi le-au trimes
Iarăși într-ales
Din casă în casă
După-o sâță de mătăasă,
De nouă meșteri aleasă,
Ca să îi fie mai deasă;
Și aceasta i-a plăcut,
Și îndată-au început
Făina de au cernut,
Și, după ce-au plămădit
Și au și dospit,
Au făcut un colac mândru și frumos
Ca fața lui Hristos,
Și l-au rupt în două
Și ne-au dat și nouă,
Și l-au rupt în trei
Și au vrut să dea lui Andrei,
Dară lui nici că i-au dat,
Că astă-vară boii bine n-au mânat!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

De urat v-am mai ura,
Dar teamă ni-i c-om însera
Pe la curțile dumilorvoastre,
Depart de bordeiele noastre,
Și ne temem de vreo price,
Că nu suntem de pe-aice,
Ci de pe la Baia veche,
Pe unde mâțele strechie
Și motanul suflă-n foc,
Șoarecii nu-și află loc!
Mânați, feciori!

Hăăăi! hăi!

Și-apoi celui cu giubea
Dinții-n gură-i dârdâia,
Și acela cu ilic
Piere sărmanul de frig,
Numai celui cu mânta
Nimică nu îi păsa,
Deși încă tremura;
De aceea încetăm
Mai mult ca să vă urăm,
Dară darul l-așteptăm!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Bucură-te, jupâne,
De ziua de mâne!
Câte pene pe cucuși
Atâția copii frumoși!
Câte șindile pe casă
Atâția galbini pe masă!
Câte paseri sburătoare
Atâtea vaci mulgătoare!
Câte pietre în fântână
Atâtea oale cu smântână!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Bagă mâna-n bursunari
Și scoate galbini d'ăi mari
Și dă la acești plugari,
Ca ei să se veselească,
Mulți ani să te pomenească!
Și, de ne-om mai vrednici
Mâne-aice a veni,
Vă dorim să vă găsim
Fericți și înfloriți
Ca merii, ca perii
În mijlocul primăverii
Și ca toamna cea bogată,
De toate îndestulată!
Opriți, feciori!
Haho! haho! haho!

5. Cu clopoțelul

Bună sara, boieri dumiavoastră!
Sara au însărat,

Noi pe-aice n-am urat!
 Porniți, feciori!
 Hăăăi! hăi!

S-au sculat jupânul (numele gazdei)
Tocmai într-o zi de Joi
Și-au scos doisprezece boi,
Boi bourei,
La frunte țântărei,
La coadă codălbei,
La păr potrivîți,
La coarne-mpodobiți!
 Mânați, feciori!
 Hăăăi! hăi!

Și la pluguri i-anjugat
Și de-arat s-au apucat,
Și-au arat dealurile,
Și-au arat văile
În lungiș și-n curmeziș;
Brazdă neagră răsturna
Și râu roșu sămăna.
 Trageți, feciori!
 Hăăăi! hăi!

Și-au sămănat și-au grăpat,
Și-acasă s-au înturnat
Și l-au lăsat ca uitat;
Iar la luna, la săptămâna,
Văzând vrăbii înăinte,
Și-au adus de grâu aminte
Și-au mers în grajd și-au scos un cal
Negru ca corbul,
Iute ca focul,
Unde călca
Scânteii scăpăra,
Balta seca,
Broasca făcea oacaca!
 Porniți, feciori!
 Hăăăi! hăi!

Și au mers ca să vadă
De i-au dat Dumnezeu roadă
Și de-i grăul răsărit,
Și de-i grăul înspicîț;
Era-n pai ca trestia
Și la spic cât vrabia!
 Mânați, feciori!
 Hăăăi! hăi!

Iar jupânul s-au bucurat

Și-acasă s-au înturnat,
La cucoana jupâneasă,
Să-I spună o veste-aleasă!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și-apoi iar a-ncălecat
Și în grabă-au alergat
La niște secerători,
Pe la fine și nurori,
Și de-mprejurime
S-au strâns o mulțime,
Cu seceri ușurele,
La mănunchi cu floricele,
Și cu dinți de viorele!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

O samă secera,
O samă lega,
O samă în clăi puneă,
O samă-n stog așeza,
O samă caru-ncărca
Și acasă aducea,
Pe arie-l întindea!
Pocniți, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și s-au dus dumialui în grajd
Și-au scos douăsprezece iepe
Tot de cele mai sirepe,
La copite potcovite,
La picioare-mpodobite!
Cu picioarele triera,
Cu-urechile vântura,
Cu coada feleguia
Și cu gura-n sac turna!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și-au încărcat
Un car mare, minunat,
Cu lanțuri de fier legat,
Și la moară au pornit,
Făină de-au picluit!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Iară hoța cea de moară,
Văzând carul cu povară,
Au pus coada pe spinare

Și-au plecat la lunca mare!
Iar morarul, meșter bun,
Cu brâul de lână,
Cu ciocanu-n mână,
Îndată s-au sculat
Și au apucat
Un căuș cu grăuncioare
Și, cu ptru! ptru! ptru!
Și nea! nea! nea!,
După moară se lua
Și-ndată o prinse,
La lătoc o duse
Și, cu-un cioc! boc! cioc! boc!,
O și puse-n loc!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Iar jupânul au luat
Și în coș că au turnat
Și-ndată au măcinat,
Și, cât ai clipit,
Și-acasă-au sosit,
La cocoana jupâneasă,
Ce ședea în cap la masă,
Cu mânecile suflecate,
Să fie gata la toate!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Jupâneasa, când văzuse
Făina acasă adusă,
Deîndată s-au sculat
Și-n cămară au intrat
După-o sâtă de năgară,
Dară îi păru prea rară
Și o azvârli afară!
Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Și-au îmblat din casă-n casă
După alta, de mătăasă,
De doisprezece meșteri aleasă
Ca să fie de tot deasă;
Și aceasta i-au plăcut
Și făina o au cernut
Și-au plămădit și-au frământat
Și nimică nu au stat,
Ci-au făcut un colac mare, frumos
Ca fața lui Hristos,
În patru-mpletit,
La plugari menit!

Mânați, feciori!
Hăăăi! hăi!

Câte pietre în fântână,
Atâtea oane cu smântână!
Câte șindile pe casă,
Atâția galbini pe masă!
Câte pene pe cucoși,
Atâția copii frumoși!
Câtă șperlă și cenușă,
Atâți pețitori la ușă!
Să vă fie de bine
Cu ziua de mâne,
Cu sântul Vasile
Și cu anul nou!
s-ajungeți să le mai sărbați
și de noi să nu uitați!

Opriți, feciori!
Haho! haho! haho!

Colinda sau urarea Plugușorului

(dictată de Simeon Muntean, agricultor român din Reusen, sat în Bucovina)

Seara Sfântului Vasile
Fie-vă, boieri, de bine!
Seara Sfântului Vasile
De mulțisor a-nserat,
Dar noi am întârziat
Și la boieri n-am urat;
Și-a fost vremea mai demult,
Dar noi nu ne-am priceput,
Tot ca băieții-am făcut;
A fost vreme de cu seară,
Dar noi n-am băgat în seamă!

Mânați, măi!
Hăi! hăi!

De când noi umblăm
Și urăm,
Curți ca-acestea nu aflăm,
Așa nante,
Minunate,
Pe temelii așezate
Și de bun meșter lucrate.

Mânați, măi!
Hăi! hăi!

Stați, feciori, și nu urați,
Bine seamă vă luați,
În bote vă răzimați,
La păreți vă lăturați,
La copile vă uitați,
La copile frumoșele,
La neveste tinerele.

Mânați, măi!
Hăi! hăi!

Într-o sfântă zi de joi,
Cu feciorii, amândoi,
Jupân gazda s-a sculat,
Pe ochi negri s-a spălat,
La icoane s-a-nchinat,
S-a șters pe-un șervet de in,
Să-i fie cheful deplin,
Haine noi a îmbrăcat,
Harapnicul și-a luat,
Afară a alergat,
Slugile și le-a chemat,
Și lor că le-a poruncit
Să-i dea calul cel iubit,

Trageți, măi flăcăi!
Hăi! hăi!

Slugile s-a-ntârziat,
Calul iubit nu i-au dat,
El la grajd a alergat,
În sulii s-a răzimat,
Pe-un cal grau s-a-aruncat,
Pe-un cal graur
Cu șea de aur,
Cu frâu de mărgăritari,
Ca la boierii cei mari,
Și cu scările de-argint,
Cari n-am văzut de când sunt.

Ia mai mânați, măi!
Hăi! hăi!

Și după ce-a-ncălecat,
În târg la Dorohoi a alergat,
Doisprezece juncani a neguțat,
Negri ca corbul,
Iuți ca focul,
Unde calcă
Balta seacă,
Broasca strigă:
Oacaca! oacaca!
Fugi, moșule, că te-a mânca!
Ia mai îndemnați, flăcăi!

Hăi! hăi!

Și după ce-a neguțat,
Acasă că s-a-nturnat
Și, cum a sosit acasă,
Pe plugari i-a pus la masă,
Și-a gândit, și-a cugetat:
Unde-ar merge de arat?
Seama bine și-a luat,
Plugurile și-a gătat,
Plugurilor că le-a dat
Și i-a pornit la arat
Pe dealul Galileului,
Care-i place grâului.

Indemnați, flăcăi!

Hăi! hăi!

Plugari-au prins a ara,
Brazdă neagră-a răsturna
Și grâu roșu-a revârsa,
Grâu de vară,
Cu secară,
Să răsără
Până-n seară,
S-alunge foamea din țară;
Grâu de vară arăut,
A dat Domnul s-a făcut,
La anul a da mai mult.

Pocniți, măi!

Hăi! hăi!

Iar boerul, Dumnealui,
Ce ca dânsul altul nu-i,
S-a dus la lună,
La săptămână,
Pe-un cal bun,
Cu șea de prun,
Cu picioare de alun,
Să vadă de-i grâul copt;
Grâul era copt,
Răscopt,
În pai ca trestia,
În spic ca vrabia,
În grăunț ca mazărea.

Plesniți, măi!

Hăi! hăi!

Boerul s-a bucurat,
De călare s-a plecat
Și trei spice a luat,
În buzunar le-a băgat,

Acasă că s-a-nturnat,
În curte că s-a băgat,
Pe masă le-a aruncat,
În curte s-a luminat.

Mânați, măi!
Hăi! hăi!

Cucoana s-a supărat
Că e pâne de lucrat,
Dar boerul, Dumnealui,
Ce ca dânsul altul nu-i,
Nici în seamă n-a băgat,
În târg iute-a alergat,
Pe ulițe-a apucat.
Pe ulița mică
N-a aflat nemică,
Pe ulița mare
A aflat fier și oțel de vânzare.

Ia mai mânați, măi!
Hăi! hăi!

Boerul s-a bucurat
Și pe loc a cumpărat
Mai multe oca de fier
Și de oțel,
Și s-a dus la Ile, țiganu,
Care bate bine cu ciocanu',
Și-a făcut secerele
Mărunțele,
Cu zimții de viorele,
Pentru fete frumoșele
Și neveste tinerele,
Cu mănunchiuri de căpșună,
Cu-adevăr că nu-i minciună.

Ia mai mai trageți, flăcăi!
Hăi! hăi!

Și-a strâns nepoți și nepoțele,
Tot copile frumoșele
Și neveste ochișele,
Și niște babe bătrâne,
Care știu haru' la pâne,
Și cu ele în câmp s-a dus
Și la secerat le-a pus.
Care cu dreapta trăgea
Postata mi-o și gătea,
Care cu stânga trăgea
Snopul că mi-l și făcea
Și-n jumătăți mi-l puneă.

Mânați, măi!
Hăi! hăi!

Dar boerul se gândea,
Se gândea, se răsgândea:
Unde-ar face aria?
Dar el mult nu s-a gândit,
Ci pe loc mi-o a făcut:
În fundul pământului,
În veliștea vântului,
Cu fața de-aramă
Nebăgată-n seamă
Și cu-un stâlp de-argint,
Care n-am văzut de când sunt.
Ia mai mânați, măi!
Hăi! hăi!

Și-a scos nouă iepe
Sirepe,
De nouă ani sterpe,
Cu copitele de-argint,
Ce prind bine la pământ...
Cu copitele treierau,
Cu cozile felezuiau,
Cu nările vânt făceau,
Cu urechile-n saci puneau,
Nici căuș nu trebuia,
Cu dinții înțăpușau,
Bun de moară mi-l găteau.
Ia mai mânați, măi!
Hăi! hăi!

Și-a încărcat nouă cară
De povară,
Nouă care țărănești,
Nouă harabale boerești,
Și-a purces
La moară la Ivănești.
Mânați, măi!
Hăi! hăi!

Dar morărița,
Iute ca crița,
Când a văzut atâtea cară
Cu povară,
A pus coada pe spinare
Și-a tulit-o-n lunca mare.
Trageți, măi!
Hăi! hăi!

Dar ei au dat hăisa-n loc
La moara de la Mitoc,
Dar la moară la Mitoc

Nu era apă-n lătoc
Cât să beie-un biet boboc.
Mânați, măi!
Hăi! hăi!

De-ai, iară, s-au luat,
Mai departe c-au plecat,
La moară la Brădățel;
La moară la Brădățel,
Într-o puțină cu zer
S-a-necat o vacă cu-un vițel,
Și-ntr-o oală cu chișleag
S-a-necat o babă cu-un moșneag,
Trageți, feciorași!
Hăi! hăi!

Dar ei, oameni treji la minte,
Au pășit iar mai-nainte
Pân' la moară la Bulai;
Iar la moară la Bulai
Se băteau șoarecii de doi ai
Pentru-o coajă de mălai,
Uscată de nouă ani,
Ia mai mânați, măi!
Hăi! hăi!

Dar morariul sta în vatră
Cu gura căscată,
Cu moara stricăță,
Ghibos,
Dar bun minteos,
Buiac,
Dar bun de cap.
Mânați, măi!
Hăi! hăi!

Da' moara sta pe-o costiță,
Păștea frunzi de dumbrăviță
Și cu frunze de căpșună,
Cu-adevăr că nu-i minciună!
Ia mai mișcați, băieței!
Hăi! hăi!

Dar morariul, meșter mare,
Mămulica cui îl are!,
Cu luleaua-n dinți,
Cu dinții rânjiți,
Cu ochii boldiți,
Cu ochii din sticlă,
Cu dinții de greblă,
Care, când te uitai la dânsul,

‘Deauna te și umfla râsul,
A luat o scăfiță
Cu trei tărăță
Și alerga
Și tot striga:
Ptrrr! ptrrr! și nea, nea, nea!
Moara sta
Și se uita.

Mânați, băieței!
Hăi! hăi!

Și cu scafa de tărăță
O amăgi pe portiță.
Și i-a dat un pumn în cap
Și-a așezat-o pe dulap,
Și i-a dat un pumn în șele
Și-a așezat-o pe măsele,
Și i-a dat un pumn în splină
Și-a așezat-o pe făină,
Și i-a dat un pumn în gură
Și făina prinse-a cură.
Dară nu curgea făină,
Ci curgeau aur și mărgăritari
În curțile Dumneavoastră, boeri mari!

Ia mai mânați, măi!
Hăi! hăi!

Dar boerul, Dumnealui,
De părere bună
Că-i făina bună,
A luat făina în poala mântalei
Și a turnat-o-n chelna harabalei,
A luat-o poala sumanului
Și a turnat-o-n chelna carului.

Îndemnați, băieței!
Hăi! hăi!

Și după ce-a gătit,
Carele-a pornit.
Carele scârțâiau,
Galbenii curgeau,
Domnu’ gazdă-n cușmă-i puneau,
În buzunari îi isbea,
Acasă se pornea.
Acasă, când sosea,
Boii mugeau,
Harabagii din biciuști pocneau,
Argații porțile deschideau.

Pocniți, băieței!
Hăi! hăi!

Dar jupâneasa, Domnia-Sa,
Când auzea
Porțile deschizând,
Carele scârțâind,
Boii mugind,
Harabagii din biciuși pocnind,
S-a sculat
De pe-un pat
Mândru, rotat,
Din papuci pleoscăind,
Din rochiță vânt trăgând,
Cu-un tulpă cărămiziu,
Că-asa-I lucrul cilibiu:
Cu mâni mândre, soponite
Ca garoafele-nflorite.

Mânați, flăcăi!
Hăi! hăi!

Și s-a luat din cămară
În cămară,
Pân' la a noua cămară,
Și-a găsit o sită rară,
De năgară,
Și, văzând-o că-i prea rară,
I-a dat brânci pe ușă-afară.

Trageți, feciorași!
Hăi! hăi!

Și-aducându-și aminte
Că mai are multe site,
A mers puțin mai nainte
Și-a găsit o sită deasă
De mătăasă
Pentru plugărași aleasă,
Și-a adus-o-n-nuntru-n casă,
Și-a cernut în sită și covată,
Și-a cernut făina toată.

Mânați, băeței!
Hăi! hăi!

Și-a făcut un colăcel,
De-a dragul să te uiți la el,
Colac mândru și frumos
Ca și fața lui Christos,
Pentru plugari de folos.
Și l-a pus în cuiu' de jos,
Să fie ușor de scos.
Și l-a rupt în două
Și ne-a dat și nouă,
Și l-a rupt în trei
Și-a dat lui Andrei,

Și l-a rupt în patru
Și-a dat la tot satu',
l-a rupt într-o mie
și mi-a dat și mie.

Mânați, măi!
Hăi! hăi!

Am mai ura, ura, ura,
Da' ni-i că vom însera
Și, decât om însera
Pe la curțile Domniilor-voastre,
Mai bine pe la bordeiele noastre,
Că curțile Domniilor-voastre
Sunt tot cu var văruiate,
Cu șindrilă-acoperite,
Cu cățramă cătrănite,
Dar tot mai bine să-nserăm
Pe la bordeiele noastre,
Ce-s cu baligă lipite,
Cu posderie-acoperite,
De bune, de rele,
Noi ne odihnim în ele.

Mânați, măi!
Hăi! hăi!

Am mai ura, ura, ura,
Da' ni-i că vom însera,
Și noi nu suntem de pe-acolea,
Că suntem din Buda-veche,
Unde mâța streche
Și motocu'
Nu-și află locu',
Și-un motoc
Nu-și află loc
Într-un fund de poloboc.

Mânați, băeței!
Hăi! hăi!

Am mai ura, ura, ura,
Ne temem c-om însera
Și nu suntem de pe-acolea,
Ci din munți întunecoși,
Să fiți, boeri, sănătoși!
Sara Sfântului Vasile
Să vă fie tot spre bine,
La mulți ani cu sănătate,
S-aibă și plugarii parte!

Ahoo! hahooo!
Opriți, copii!

O regăsire subconștientă a Căii Străbunilor

Colindele, reminescente ale primelor creații lirice ale străbunurilor tuturor neamurilor europene, se păstrează, în zilele noastre, numai la români, mai curând ca repertoriu pentru formațiile artistice rurale, decât ca datină, ca mesaj ancestral, înțeles și moștenit drept reper al unei anume identități. De altfel, conservatorismul românilor nici nu se manifestă ca o asumare responsabilă de spiritualitate, ci după dezarmanta regulă a lui „așa am apucat”, drept un mimetism existențial revoltător de mioritic. Un călător străin, Marco Bandini (1593-1650), povestea, după două călătorii în Moldova, făcute în anii 1644 și 1646, că, la moldoveni, „originea, virtutea și gloria strămoșilor nu se bucură de nici o prețuire. Ei prețuiesc doar situația prezentă” (Călători străini prin Țările Române, vol. V, pg. 344). Un prezent continuu și tern, în care norodul, veșnic indiferent față de memorie, „este foarte plecat spre eres și încă nu s-a curățat desăvârșit de necurătenia cea veche, încât se mai închină și acuma, în poezii și cântece, la nunți, îngropăciuni și alte întâmplări știute, la câțiva zei necunoscuți și care se vede că se trag din idolii cei vechi ai dacilor”, scria Dimitrie Cantemir, în „Descrierea Moldovei” (pg. 221), înșelându-se, datorită unei superficiale cunoașteri a datinilor, asupra ținutelor închinărilor, pentru că dacii nu s-au închinat niciodată idolilor, ci, așa cum sublinia Hesiod, inefabilului universului. Eresul presupune beznă, eresul nu se poate ivi sub un cer înstelat, dar e drept că românii, chiar și în creștinism, manifestă fanatisme eretice care întunecă, mai ales în nordul moldav, Calea Luminoasă, arătată lumii de Iisus Cristos. Și asta pentru că „sunt înverșunați aproape până la eres în credința lor” creștină ortodoxă (Dimitrie Cantemir, op.cit., pg. 208).

În ciuda acestei înverșunări creștine ortodoxe, tocmai „locuitorii din Țara de Sus”, din „munții plini de călugări și pustnici, care își jertfesc, acolo, în liniște, lui Dumnezeu viața smerită și singuratecă” (ibidem), aveau să păstreze cele mai multe „poezii și cântece”, provenite din „necurătenia cea veche” a vremurilor primordiale. Ce-i drept, cuprinsul metafizic al „Imnelor Titanilor” („peanurile tracilor”) s-a pierdut, s-a diluat într-un epic creștin, și el golit de metafizic și transformat în eres. Un eres al „aducerii de Dumnezeu” printr-o stranie deschidere a cerurilor. Stranie, pentru că nimeni nu mai știe că Zeu înseamnă Cer și că Dumnezeu înseamnă Stăpânul Cerurilor și nu al zeilor, în înțelesul de divinități păgâne. Nimeni nu mai știe, deși Bucovina a avut teologi cărturari precum Silvestru Morariu, Vasile Mitrofanoviță, Eusebiu Popovici sau Isidor Onciul, care tălmăciseră corect numele, după ce-l citiseră pe Herodot în greaca veche. Pentru noi, dezinteresății seculari sau, cum spunea, mult mai plastic, cărturarul rădăuțean Michael Kipper, „adormiții seculari”, „originea, virtutea și gloria strămoșilor” nu au mare preț, iar dacă însemnăm încă „o insulă latină într-o mare slavă”, miracolul acesta se datorește doar mioriticului „așa am apucat”, care ne ține loc și de filosofie de viață, tot așa cum limba ne ține loc și de memorie.

Vremea colindelor pare să fi apus pentru totdeauna, pentru că prin satele și orașele noastre nu se mai manifestă nici măcar orgolioasa „aducere de Dumnezeu”, colinda devenind un uniformizat produs scenic și turistic. Dar la fel se întâmplase, după cum mărturisea I.G. Sbiera, și după 1848, apoi, după o letargie de mai bine de jumătate de secol, s-a auzit iar, prin satele noastre, cum „doi cântă, doi cântară”, datina veche adunând cete de câte patru colindători, din care doi aveau să dea glas urărilor ancestrale, iar ceilalți doi, folosindu-se de câte o „stebă de busuioc... / sfîșteau casă, / sfîșteau masă”, regăsind, subconștient, Calea Străbunilor. Asta și înseamnă, în esență, colindele românilor: o regăsire subconștientă a Căii Străbunilor.

Cuprins

„Veniți la jertfele aduse de cei abia inițiați”

Deci, constatăm, în reasumare

Refrenul colindelor, un legământ sacru

Colindele, expresii ale unei religii naturale

Colindele pe care încă le mai moștenim

Ion al lui G. Sbiera: Colinde / Cîntice de stea și urări la nunți

Leonida Bodnărescu: Cîteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români

- Căutarea gazdei
- Crăciunul, într-un sat
- Masa din ajunul Crăciunului
- Anul nou

„Colinde de Crăciun”

1. Florile dalbe
2. O, Leru-mi și flori de măr
3. O, Leru-mi, Doamne
4. O, Lere, Doamne!
5. O, Leru-mi și Domn din ceriu!
6. Scalda și întrebările
7. Vânătorii
8. Vânătorii (variantă)
9. Ogoirea fiului
10. Molcomirea fiului
11. Fata frumoasă

„Colindatul”

- I. Prădarea raiului
- Întâia variantă
- A cincia variantă
- A șasea variantă
- II. Ce-i mai bun?
- Întâia variantă
- A patra variantă

„Cîteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români”

O, Lerum, Doamne!
Florile dalbe

„Cîntice de stea”

1. Trei crai
2. Magii recunosc pre Hristos
3. Minunea nașterii

„Poezii populare române”

Astă seară-i seară mare
Sus, pe slava cerului
Icea, Doamne, -n ceste curți
Cui sunt, Doamne, ceste case?
La lină fântână

„Căldariul poporului Bucovinean”

Fii vesel, iubit creștine!
În orașul Vifleem
Neamul lui Petru
Junelui junelaș
Peștorul
Florile-s d'albe
Sus, boieri, nu mai dormiți!
Sculați, sculați, boieri mari!
Casa bogatului
Fecioriță d'ochioșiță
Sub cetate
Colo sus, mai din sus
Grâul, mirul și cu vinul
Vine Crăciun cel bătrân

„Datinile și credințele poporului român”

Cât în sus și cât în jos

„Literatura populară română”

De când Domnul s-a născut
Sub poalele cerului
La munți ninge, plouă
Astă seară ce-a-nserat
Dormiți, Domni, dar nu dormiți!
Icea-n ceste curți

Colinde

„Irozii”

Irozii. Variantă
Irozii. Altă variantă

„Colinde de anul nou”

1. Cu plugul
2. Cu buhaiul
3. Cu aratul
4. Plugarii
5. Cu clopoțelul

Colinda sau urarea Plugușorului

O regăsire subconștientă a Căii Străbunilor

Cuprins